

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ
ΚΑΜΕΙΡΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΜΕΧΡΙ
ΣΗΜΕΡΑ**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: Μαριεττής Εμμανουήλ, ΑΜ:2002302

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: Α. Βυθούλκας

Καλαμάτα 2011

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας πτυχιακής εργασίας, έλαβα πολύτιμη βοήθεια, για την ολοκλήρωσή της. Θα ήθελα λοιπόν να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα Καθηγητή κ.Αλέξανδρο Βυθούλκα για την καθοδήγησή του και τη βοήθειά του όλο αυτό το διάστημα.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους ανθρώπους του οικογενειακού μου περιβάλλοντος για την συμπαράστασή τους και την ψυχολογική στήριξη που μου προσέφεραν.

Τέλος, ευχαριστώ τον δήμαρχο και το προσωπικό του δήμου Καμείρου για την συνεργασία και για τα απαραίτητα στοιχεία που μου παρείχαν, καθώς και τους 100 συμμετέχοντες στην έρευνα (Έλληνες και αλλοδαπούς) για την πολύτιμη βοήθειά τους.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να μελετηθεί η μεταναστευτική πορεία του δήμου Καμείρου από τη μεταπολίτευση μέχρι και σήμερα. Η επίτευξη αυτού έγινε μέσα από μια αναλυτική παρουσίαση της μετανάστευσης και των επιπτώσεων της στην κοινωνία και την οικονομία, και στη συνέχεια, μέσα από ειδικά στοχευμένη προς την κατεύθυνση αυτή ποσοτική έρευνα. Το δείγμα της έρευνας περιέλαβε μετανάστες διαφορετικού φύλου (άντρες, γυναίκες), ποικίλου μορφωτικού επιπέδου (απόφοιτος δημοτικού, γυμνασίου, λυκείου, ΑΕΙ, ΤΕΙ, κάτοχος μεταπτυχιακού), αλλά και διαφορετικής οικογενειακής κατάστασης (παντρεμένοι, ανύπαντροι, διαζευγμένοι, χήροι). Συνολικά ερωτήθηκαν 100 μετανάστες και συγκεκριμένα 48 απόδημοι Έλληνες και 52 αλλοδαποί μετανάστες.

Όπως προέκυψε από την παρούσα έρευνα, οι Έλληνες που μετανάστευσαν μετά τη μεταπολίτευση εντάχθηκαν ομαλά στις τοπικές κοινωνίες. Αντίθετα ο Δήμος Καμείρου, όπως οι περισσότεροι δήμοι ανά την Ελλάδα, δε μπορεί να αντιμετωπίσει την τόσο μεγάλη εισροή νόμιμων και κυρίως μη νόμιμων μεταναστών λόγω της έλλειψης συγκεκριμένων προγραμμάτων υποστήριξης αλλά και ένταξης των αλλοδαπών μεταναστών. Τα αποτελέσματα της έρευνας μας οδηγούν να προτείνουμε στο δήμο την οργάνωση κατάλληλων προγραμμάτων, τα οποία θα μπορούν να εντάξουν τους αλλοδαπούς μετανάστες στην τοπική κοινωνία.

ABSTRACT

The purpose of the present dissertation is to study the migration course of the municipality of Kameiros from the political/changeover until today. This has been succeeded through an analytical presentation of the migration and its consequences on the society and the economy, and afterwards, through a specialized quantitative research targeting to this direction. The sample of the research included migrants of different sex (men, women),of various educational levels (graduates of primary school, Junior high school, High school, University or post- graduates), but also from a different marital status (married, single, divorced, widowed). Totally, (100) one hundred migrants were asked and more specifically 48 Geek emigrants and 52 foreign immigrants.

As it has resulted from the present research, the Greeks who emigrated after the political changeover have been smoothly placed among the local societies. On the other hand, the municipalities in Greece, hasn't been able to deal with such big influx of legal, but mostly illegal, immigrants because of the lack of particular programmers to support, and also to place among, the foreign immigrants. The results of the research lead us to suggest to the municipality to organize suitable programmers, which will be able to place the foreign immigrants among the local society.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΜΕΙΡΟΥ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΓΕΝΙΚΑ	6
2.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	6
2.2. ΑΙΤΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	7
2.3. ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ, ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΗΜΙΑΣ	8
2.3.1. <i>Ο όγκος των μεταναστατευτικών ρευμάτων.....</i>	<i>8</i>
2.3.2. <i>Η γεωγραφική προέλευση των μεταναστών.....</i>	<i>9</i>
2.3.3. <i>Δημογραφική σύνθεση των μεταναστών.....</i>	<i>9</i>
2.3.4. <i>Επαγγελματική σύνθεση των μεταναστών.....</i>	<i>11</i>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΥΠΕΡΠΟΝΤΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ	17
3.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΠΟΝΤΙΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	17
3.2. ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΈΛΛΗΝΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	18
3.3. ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΚΥΜΑ	19
3.4. Η ΔΙΑΒΙΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ.....	21
3.5. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ.....	27
4.1 ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ	43
4.2 ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	46
5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	46
5.2 ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ	46
5.3 ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	47
5.4 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ.....	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	49
6.1. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΠΟΔΗΜΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ	49
6.2. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ.....	57
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	66
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	69
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	70
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	73
1. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΠΟΔΗΜΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ	73
2. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ.....	76

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2-1 Προπολεμική μετανάστευση.....	8
Πίνακας 2-2 Γεωγραφική προέλευση των μεταναστών.....	9
Πίνακας 2-2-1 Επαγγελματική σύνθεση των μεταναστών	11
Πίνακας 3-1 Μετανάστευση Ελλήνων 1955-1971	25

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 3-1 Μετανάστευση προς τις υπερπόντιες χώρες	18
Σχήμα 3-2 Ελληνική μετανάστευση από το 1821 μέχρι το 1991	21

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 6-1-1: Κατανομή πληθυσμού ανά φύλο.....	49
Γράφημα 6-1-2: Κατανομή πληθυσμού ανά ηλικία.....	50
Γράφημα 6-1-3: Κατανομή πληθυσμού ανά τόπο μετανάστευσης.....	51
Γράφημα 6-1-4: Κατανομή πληθυσμού ανά αίτια μετανάστευσης	52
Γράφημα 6-1-5: Κατανομή πληθυσμού ανά χαρακτηριστικών χώρας υποδοχής.....	53
Γράφημα 6-1-6: Κατανομή πληθυσμού ανά κοινωνικής πολιτικής δήμου υποδοχής.....	54
Γράφημα 6-1-7: Κατανομή πληθυσμού ανά πρόγραμμα ένταξης.....	55
Γράφημα 6-1-8: Κατανομή πληθυσμού ανά ενσωμάτωση Ελλήνων του δήμου Καμείρου στο δήμο υποδοχής.....	55
Γράφημα 6-1-9: Κατανομή πληθυσμού ανά διαμονή στη χώρα υποδοχής	56
Γράφημα 6-2-1: Κατανομή πληθυσμού ανά φύλο.....	57
Γράφημα 6-2-2: Κατανομή πληθυσμού ανά ηλικία	58
Γράφημα 6-2-3: Κατανομή πληθυσμού ανά τόπο προέλευσης	58

Γράφημα 6-2-4: Κατανομή πληθυσμού ανά λόγο μετανάστευσης	59
Γράφημα 6-2-5: Κατανομή πληθυσμού ανά άποψη για συνεργασία δήμου	60
Γράφημα 6-2-6: Κατανομή πληθυσμού ανά πρόγραμμα ένταξης.....	61
Γράφημα 6-2-7: Κατανομή πληθυσμού ανά άποψη για αποδοχή μεταναστών από Έλληνες.....	61
Γράφημα 6-2-8: Κατανομή πληθυσμού ανά άποψη για γλωσσικές διαφορές	62
Γράφημα 6-2-9: Κατανομή πληθυσμού ανά συνεργασία με το δήμο	63
Γράφημα 6-2-10: Κατανομή πληθυσμού ανά δυσκολίες.....	64
Γράφημα 6-2-11: Κατανομή πληθυσμού ανά δυσκολία στην άδεια παραμονής	65

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μετανάστευση, γενικότερα, είναι μία κατάσταση η οποία υφίσταται από τις απαρχές της ανθρώπινης ιστορίας. Ο άνθρωπος, από την στιγμή που εξελίχτηκε ως μέρος μίας ευρύτερης κοινωνικής οργάνωσης, είχε την τάση να αλλάζει χώρο διαμονής και παραμονής ανάλογα με τις ανάγκες του. Ένα τρανταχτό παράδειγμα της λογικής αυτής ήταν και η μετανάστευση των πρωτόγονων ανθρώπων προς αναζήτηση τροφής¹.

Ο άνθρωπος επιλέγει τη λύση της μετανάστευσης προκειμένου να ξεφύγει από καταστάσεις, όπως είναι ο υπερπληθυσμός μίας περιοχής, ο οποίος και συνεπάγεται την έλλειψη των φυσικών αποθεμάτων (φαγητό, νερό, κλπ), η φτώχεια, τα απολυταρχικά καθεστώτα κλπ. Υπάρχουν, όμως, και ορισμένοι οι οποίοι επιλέγουν τη λύση της μετανάστευσης ελκόμενοι από νέες ευκαιρίες ή αδυνατώντας να λειτουργήσουν στα πλαίσια καταπιεστικών κοινωνιών. Πολλές φορές, η μετακίνηση ενός πληθυσμού ή μέρους αυτού μπορεί να οφείλεται και σε λόγους συνυφασμένους με στρατιωτικές επιχειρήσεις, όπως μπορεί να είναι ένας πόλεμος ή μία στρατιωτική εκστρατεία.

Όσον αφορά στην ομαλή ένταξη των μεταναστών στη χώρα υποδοχής, μιλάμε για τη λεγόμενη «αφομοίωση». Πρόκειται για την εξέλιξη των μεταναστών οι οποίοι αφομοιώνονται πλήρως από τον τοπικό πληθυσμό, ο οποίος έχει την ικανότητα να παραμένει अपαράλλαχτος από την άφιξη και την εγκατάσταση των μεταναστών στην ήδη υπάρχουσα κοινωνία. Αντιπροσωπεύει μία κατάσταση, κατά την οποία, η κάθε ομάδα μπορεί να διατηρεί την πολιτιστική της κληρονομιά, ενώ παίρνει παράλληλα μέρος στα κοινωνικά δρώμενα της κοινωνίας η οποία την φιλοξενεί².

Οι ξένοι που ζουν αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα υπολογίζεται ότι είναι γύρω στο 1.000.000. Στη μεγάλη τους πλειοψηφία έχουν έρθει στη χώρα μας παράνομα, γι' αυτό δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία ούτε για το πόσοι πραγματικά είναι, ούτε για τη χώρα προέλευσής τους. Εκτιμάται όμως ότι το 50% είναι μετανάστες από την Αλβανία, 10% από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, 5% από χώρες της Ασίας (Ιράκ, Ιράν, Πακιστάν, Φιλιππίνες), κάποιοι από την Πολωνία, καθώς και τις υπόλοιπες χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου (Βουλγαρία, Ρουμανία)³.

¹ Ιωακείμογλου Η. (2004), «Οι μετανάστες και η απασχόληση», εκδ. Τεγόπουλος Α.Ε.

² ΟΗΕ και Διεθνής Αμνηστία, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία – 05/01/2003

³ Γιαννίρη Ν.(2003), «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, Ελευθεροτυπία 31/01/2003

Αρκετοί από τους παραπάνω θεωρούν την Ελλάδα ως ενδιάμεση χώρα παραμονής, δηλαδή ο απώτερος στόχος τους είναι να εγκατασταθούν και να ζήσουν σε άλλες χώρες. Οι περισσότεροι, όμως εγκατέλειψαν την πατρίδα τους για οικονομικούς λόγους και αναζητούν στην Ελλάδα δουλειά για να μπορέσουν να συντηρήσουν τις οικογένειες τους που πολλές φορές έχουν παραμείνει πίσω στη χώρα τους.

Τα παιδιά των μεταναστών έχουν μια τεράστια δυσκολία στο να μάθουν ελληνικά. Στα σχολεία μας δεν υπάρχει μέριμνα ώστε να διδαχθούν ξεχωριστά την ελληνική γλώσσα και στη συνέχεια να ενταχθούν στις κανονικές τάξεις, ούτε έχουν σχολεία δικά τους (Αλβανικά, Πολωνικά κ.λ.π.). Χαρακτηριστικό αυτής της περίπτωσης είναι το παράδειγμα των Πολωνών που έχουν έρθει από τη δεκαετία του '80 στην Ελλάδα, οι οποίοι έχουν μια αρκετά οργανωμένη κοινότητα η οποία συμπεριλαμβάνει και ένα σχολείο πολωνικό. Το απολυτήριο του σχολείου αυτού αναγνωρίζεται στην Πολωνία. Καθώς όμως οι περισσότεροι από αυτούς θέλουν να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία και να ζήσουν στην Ελλάδα, προτιμούν να στέλνουν τα παιδιά τους στα ελληνικά σχολεία, παρ' όλη τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν ως μαθητές⁴.

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να μελετήσει τη μεταναστευτική πορεία του δήμου Καμείρου από τη μεταπολίτευση μέχρι και σήμερα. Αρχικά θα γίνει μια αναλυτική παρουσίαση της μετανάστευσης και της υπερπόντιας μετανάστευσης καθώς επίσης και των επιπτώσεων της μετανάστευσης στην κοινωνία και την οικονομία και στη συνέχεια, μέσα από ποσοτική έρευνα, θα μελετηθεί η μεταναστευτική πορεία του δήμου Καμείρου.

⁴ Γιαννίρη Ν.(2003), «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, Ελευθεροτυπία 31/01/2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΜΕΙΡΟΥ

Η Ρόδος, με έκταση 1400,684 km², είναι το μεγαλύτερο νησί των Δωδεκανήσων και το τέταρτο σε έκταση νησί του Αιγαίου. Γενικότερα, είναι το τέταρτο σε έκταση νησί της Ελλάδας, ενώ ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 163.476 κατοίκους. Βρίσκεται περίπου 460 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά της Αθήνας και 18 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Τουρκίας. Η πόλη της Ρόδου είναι πρωτεύουσα του ομώνυμου νησιού και του νομού Δωδεκανήσου. Το ευρύτερο Πολεοδομικό Συγκρότημα της πόλης της Ρόδου (Δήμος Ροδίων, Ιαλυσού και Καλλιθέας) έχει μόνιμο πληθυσμό περίπου 120.000 κατοίκους (απογραφή 2001), ενώ ο Δήμος Ροδίων λόγω του φαινομένου της εσωτερικής μετανάστευσης τα τελευταία χρόνια, υπολογίζεται ότι έχει περίπου 98.000 κατοίκους. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή (2001) ωστόσο η πόλη της Ρόδου έχει επίσημα 53.709 κατοίκους και είναι η μεγαλύτερη πόλη στο Αιγαίο πέλαγος (απογραφή 2001).

Ο Δήμος Καμείρου είναι ένας από τους δέκα δήμους στους οποίους διαιρείται διοικητικά η Ρόδος. Βρίσκεται στα βορειοανατολικά του νησιού και συνορεύει με τους περισσότερους δήμους του νησιού. Ο δήμος αποτελείται από επτά δημοτικά διαμερίσματα και έχει συνολικό πληθυσμό 5.145 κατοίκους. Έδρα του δήμου είναι η Σορωνή.

Η έκταση των διοικητικών ορίων που καταλαμβάνει, είναι της τάξης των 211.875 στρεμμάτων, με την κύρια έκταση του να είναι αγροτική, συνδυάζοντας βουνό και θάλασσα. Σ' αυτόν υπάγονται το άλσος του Αγίου Σουλά, η πηγή Νύμφη και ο αρχαιολογικός χώρος Καμείρου στην Σάλακο. Ο δήμος διατηρεί 7 πολιτιστικούς συλλόγους, 7 αθλητικούς συλλόγους, 1 βρεφονηπιακό σταθμό, 7 δημοτικά σχολεία, 1 γυμνάσιο και 1 ενιαίο λύκειο. Οι υποβαθμισμένες περιοχές είναι στην Σορωνή το εργοστάσιο της ΔΕΗ και στα Καλαβάρδα οι δεξαμενές πετρελαίου, στις οποίες δημιουργούνται περιβαλλοντικά προβλήματα. Με αποτέλεσμα να μην υπάρχει καμία τουριστική υποδομή, και ο δήμος να είναι φτωχός .

Στον δήμο περιλαμβάνονται τα παρακάτω δημοτικά διαμερίσματα και οικισμοί:

Δ.δ. Σορωνής -- η Σορωνή [1.236]

Δ.δ. Απόλλωνα -- τα Απόλλωνα [997]

Δ.δ. Διμυλιάς [515]

- η Διμυλιά [257]
- η Ελεούσα [258]

Δ.δ. Καλαβάρδα -- τα Καλαβάρδα [512]

Δ.δ. Πλατανίων [383]

- τα Πλατάνια [383]
- η Αγία Ελεούσα [0]

Δ.δ. Σαλάκου [607]

- η Σάλακος [597]
- το Καπίον [2]
- ο Προφήτης Ηλίας [8]

Δ.δ. Φανών -- οι Φάνες [895]

Με το πρόγραμμα Καλλικράτης στο νησί της Ρόδου συνιστάται ένας δήμος, ο Δήμος Ρόδου με έδρα τη Ρόδο, ο οποίος αποτελείται από τους εξής δήμους:

- ✓ Ρόδου
- ✓ Νότιας Ρόδου
- ✓ Πεταλούδων
- ✓ Λινδίων
- ✓ Καμείρου
- ✓ Καλλιθέας
- ✓ Αφάντου
- ✓ Ιαλυσσού
- ✓ Αταβύρου
- ✓ Αρχαγγέλου.

Οι παραπάνω δήμοι καταργούνται και συνενώνονται σε έναν, αυτό της Ρόδου. Συγκεκριμένα για το δήμο Καμείρου, θα αποτελεί δημοτική κοινότητα το Δ.Δ. Σορωνής, το οποίο έχει πληθυσμό 1.236 κατοίκους και δημοτικές κοινότητες θα αποτελούν: το Δ.Δ. Απολλώνων με πληθυσμό 997 κατοίκους, το Δ.Δ. Διμυλιάς με 515 κατοίκους, το Δ.Δ. Καλαβάρδων με 512 κατοίκους, το Δ.Δ. Πλατανίων με 383 κατοίκους, το Δ.Δ. Σαλάκου με 607 κατοίκους και τέλος το Δ.Δ. Φανών με 895 κατοίκους.

Με το πρόγραμμα Καλλικράτης, όπως τονίζει ο πρώην δήμαρχος του Καμείρου κ. Δημήτρης Κρητικός χάνεται το ιστορικό όνομα Κάμειρος αλλά και η προοπτική ανάπτυξης, όπως είχε σχεδιαστεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΓΕΝΙΚΑ

2.1. Ορισμός της μετανάστευσης

Ο όρος μετανάστευση περιλαμβάνει την ιδέα της κίνησης, την αλλαγή τόπου διαμονής και μπορεί να αναφέρεται σε κάθε μετακίνηση - οριστική ή προσωρινή – ομάδων ανθρώπων, προς τόπους διαφορετικούς από εκείνους που μένουν. Αναφέρεται είτε σε οριστικές μετακινήσεις ανθρώπινων ομάδων, είτε σε εποχικές κινήσεις για εργασία.

Με την τεχνική έννοια του όρου η μετανάστευση χαρακτηρίζει τη μετακίνηση ανθρώπων με κάποια διάρκεια, με σκοπό την εργασία, από ένα κράτος σε άλλο. Ο ορισμός αυτός αποκλείει από την έννοια της μετανάστευσης όλες εκείνες τις μετακινήσεις, με οριστικό ή προσωρινό χαρακτήρα, στο εσωτερικό του ίδιου του κράτους, που χαρακτηρίζονται ως εσωτερική μετανάστευση. Η μετατόπιση ατόμων ή ομάδων στο εσωτερικό μιας χώρας για αναζήτηση καλύτερα αμειβόμενης εργασίας ή καλύτερων όρων ζωής είναι σύνθητες φαινόμενο και καθημερινό στις κοινωνίες όλων των τύπων, ιδιαίτερα στις καλύτερα οργανωμένες. Έτσι εξηγούνται τα φαινόμενα της αστυφιλίας, χαρακτηριστικά της σύγχρονης εποχής.⁵

Υπάρχουν ακόμα και μαζικές μεταναστεύσεις που οφείλονται σε πολεμικές συρράξεις ή συνοριακές μεταβολές. Πρόκειται για εξαιρετικές περιπτώσεις, ενώ γενικά όταν μιλάμε για μετανάστευση εννοούμε την ειρηνική και ελεύθερη μετακίνηση ατόμων ή ομάδων, που οφείλεται τις περισσότερες φορές σε οικονομικοκοινωνικές ανισότητες που υπάρχουν μεταξύ φτωχών και υπανάπτυκτων χωρών και χωρών με υψηλό οικονομικό δυναμικό ή υψηλή γεωργοβιομηχανική ανάπτυξη.

Μεταναστεύσεις λαών στην εθνολογία είναι οι σε μεγάλη κλίμακα μαζικές μετακινήσεις ανθρώπινων ομάδων τόσο προσωρινού όσο και οριστικού χαρακτήρα. Διαφέρουν από τις μορφές μετακίνησης στο εσωτερικό όσο και από τις μορφές εκπατρισμού που πραγματοποιούνται με κίνητρο την αναζήτηση εργασίας. Τέλος, εκτός από τις μετακινήσεις εντός των ηπείρων, υπάρχει και η υπερπόντια μετανάστευση.⁶

⁵ Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής «Οικονομικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον Αγροτικό Τομέα», Αθήνα, Ιανουάριος 2005, σελ.8-12.

⁶ Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής «Οικονομικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον Αγροτικό Τομέα», Αθήνα, Ιανουάριος 2005, σελ.8-12.

2.2. Αιτίες μετανάστευσης

Οι αιτίες της μετανάστευσης θα ήταν πιο συνετό να αναζητηθούν και στις χώρες αποστολής, αλλά και στις χώρες υποδοχής των μεταναστών. Ανάμεσα στις χώρες αποστολής και στις χώρες υποδοχής κυριαρχούν οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες εντελώς αντίθετες μεταξύ τους.

Οι χώρες που είναι λιγότερο ανεπτυγμένες παρουσιάζουν σχέσεις εξάρτησης με τις χώρες οι οποίες είναι οικονομικά ανεπτυγμένες⁷.

Οι λόγοι για τους οποίους μετανάστευσαν οι περισσότεροι Έλληνες είναι οι εξής:

- i. Τις πρώτες δεκαετίες μετά τον πόλεμο η Ελλάδα μαστιάζεται από ανεργία και υποαπασχόληση του εργατικού δυναμικού της. Ιδιαίτερα στον τομέα της γεωργίας, απ' όπου προέρχεται και το μεγαλύτερο ποσοστό μεταναστών, λιγοστεύουν οι θέσεις αλλά και οι ευκαιρίες για απασχόληση.
- ii. Η αμοιβή για την εργασία που προσέφεραν οι Έλληνες ήταν αρκετά ικανοποιητική.
- iii. Σε σύγκριση με τις συνθήκες που επικρατούσαν στις χώρες αποστολής, οι συνθήκες στις χώρες υποδοχής ήταν πολύ καλύτερες, καθώς ο μετανάστης ένιωθε ασφαλής ξέροντας πως είναι εξασφαλισμένος απ' όλες τις πλευρές (στέγη, ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη, οικογενειακά επιδόματα κ.α).
- iv. Λόγω του ότι η Δ. Ευρώπη είναι αρκετά κοντά στην Ελλάδα και τα έξοδα μετακίνησης είναι λιγοστά, οι περισσότεροι μετανάστες στράφηκαν σ' αυτήν ώστε να έχουν την ευκαιρία να πηγαινοέρχονται συχνά στην πατρίδα τους χωρίς να πρέπει να μεταφερθεί στην χώρα υποδοχής ολόκληρη η οικογένεια.
- v. Κίνητρο μετανάστευσης γίνεται επίσης και η επιθυμία να ενταχθούν σε μια καταναλωτική κοινωνία.
- vi. Κατά το αρχικό στάδιο της μετανάστευσης, ήταν πολύ ευνοϊκό το ότι είχαν δημιουργηθεί Ελληνικές κοινότητες στις χώρες υποδοχής και έτσι η προσαρμογή των μεταναστών ήταν πολύ πιο εύκολη.
- vii. Η κουλτούρα των χωρών της Δ. Ευρώπης, αλλά κυρίως της Δ. Γερμανίας προσέελκυσαν περισσότερο τις μεσογειακές χώρες, καθώς κατά ένα μεγάλο

⁷ Φίλιας Β., 1966, Μετανάστευση : Αίτια και συνέπειες, Σύγχρονα Θέματα, 20 (Μαρτ. – Απρ.)

ποσοστό οι κουλτούρες τους είναι ίδιες. Γεγονός που ελαττώνει τις πιθανότητες δημιουργίας προβλημάτων

2.3 Οι αλλαγές, οι επιπτώσεις στον χώρο υποδοχής και αποδημίας

2.3.1 Ο όγκος των μετανασματοεπιτικών ρευμάτων

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος, από το 1821 που ξεκίνησε η ελληνική επανάσταση μέχρι το 1977, μετανάστευσαν από την Ελλάδα, προς αναζήτηση καλύτερης μοίρας, συνολικά 1.800.000 Έλληνες. Μέχρι το 1940 είχε μεταναστεύσει το 28% του παραπάνω αριθμού. Ο μεγάλος αριθμός των μεταναστών έφυγε μετά την μεταπολεμική περίοδο και ειδικά μετά το 1960. Αυτοί που έφυγαν προπολεμικά είχαν ως προορισμό κυρίως την Αμερική, σε ποσοστό 90% περίπου, ενώ οι μεταπολεμικοί μετανάστες κατευθύνθηκαν κυρίως προς την Ευρώπη (60%), προς τον Καναδά (20%) και προς την Αυστραλία (13%).⁸

Ο παρακάτω πίνακας καταγράφει αναλυτικότερα αυτά τα ποσοστά:

Πίνακας 2-1 Προπολεμική μετανάστευση

Περίοδοι	Σύνολο	ΗΠΑ	Άλλες χώρες
1821-1899	15.919	15.914	5
1900-1921	402.538	383.993	18.545
1922-1945	92.734	63.076	29.658
1946-1954	68.473	25.209	43.264
1955-1959	86.409	42.083	62.326
1960-1964	106.845	18.946	87.899
1965-1969	142.767	49.308	93.459
1970-1974	80.168	38.747	41.421
1975-1977	22.803	11.774	11.029
1821-1977	1.018.656	631.050	387.606

⁸ Κασιμάτη Κούλα «Μετανάστευση – Παλιννόστηση. Η προβληματική της δεύτερης γενιάς», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1984, σελ.15.

2.3.2. Η γεωγραφική προέλευση των μεταναστών

Μεγάλη ποικιλία παρουσιάζεται και στην προέλευση των Ελλήνων μεταναστών κατά γεωγραφικό διαμέρισμα. Από κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα υπήρχε μεγάλος αριθμός μεταναστών αλλά αυτός ο αριθμός ποικίλε ανάλογα με την χρονική περίοδο όπως φαίνεται και στον κάτωθι πίνακα:

Πίνακας 2-2 Γεωγραφική προέλευση των μεταναστών

Γεωγραφικό Διαμέρισμα	1955-1959	1960-1964	1965-1969	1970-1974	1975-1977
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	34.641	59.795	67.555	39.538	13.518
Στερεά Ελλάδα- Εύβοια	4.794	12.852	17.198	10.920	2.891
Πελοπόννησος	20.510	39.516	43.515	18.747	4.071
Ιόνιοι Νήσοι	2.620	9.898	12.484	5.183	1.110
Ήπειρος	2.582	24.275	24.409	17.584	2.919
Θεσσαλία	2.347	16.778	21.466	19.764	2.500
Μακεδονία	23.163	125.824	135.290	89.594	16.442
Θράκη	16.194	28.755	25.211	19.295	3.146
Νήσοι Αιγαίου	10.459	21.701	22.513	12.002	2.752
Κρήτη	2.202	11.646	10.620	8.471	1.285
Δεν δήλωσαν	24.251	45.260	8.950	8.698	6.576
Σύνολο	143.763	396.300	389.211	249.796	57.210

2.3.3. Δημογραφική σύνθεση των μεταναστών

Αναφορικά με το φύλο των μεταναστών, διαφορές παρατηρούνται μετά το 1955 όπου μέχρι εκείνη την στιγμή η συντριπτική τους πλειοψηφία ήταν άνδρες. Από το 1955

μέχρι το 1964 οι άνδρες αποτελούσαν το 62% των μεταναστών και στην αμέσως επόμενη περίοδο το ποσοστό των ανδρών μειώθηκε στο 55%.⁹

Οι λόγοι αυτού του φαινομένου, δηλαδή της σταδιακής μείωσης του ανδρικού ποσοστού, είναι δύο. Ο πρώτος λόγος ήταν ότι η ελληνική κοινωνία και οικογένεια θεωρούσε ότι οι άνδρες ήταν αυτοί που διέθεταν τα απαραίτητα προσόντα ώστε να ανταπεξέλθουν στις δυσκολίες που θα παρουσιάζονταν στην χώρα που θα τον υποδέχονταν. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι αυτοί που είχαν οικογένειες, αρχικώς τις άφηναν πίσω λόγω των πιθανών δυσκολιών που τυχόν θα αντιμετώπιζαν.¹⁰

Από την πλευρά ηλικίας το μεγαλύτερο ποσοστό σε όλες σχεδόν τις πενταετίες έφτανε από το 76% έως το 89% και αφορούσε τις ηλικίες 15 με 44 ετών. Οι συγκεκριμένες ηλικίες θεωρούνται οι πιο παραγωγικές και λόγω του μεγάλου αριθμού μεταναστών αυτών των ηλικιών, η Ελλάδα στερούνταν σε μεγάλο βαθμό μεγάλο παραγωγικό κομμάτι του πληθυσμού της.¹¹

⁹ Κασιμάτη Κούλα «Μετανάστευση –Παλιννόστηση. Η προβληματική της δεύτερης γενιάς», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1984, σελ.21.

¹⁰ Κασιμάτη Κούλα «Μετανάστευση –Παλιννόστηση. Η προβληματική της δεύτερης γενιάς», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1984, σελ.21.

¹¹ Κασιμάτη Κούλα «Μετανάστευση –Παλιννόστηση. Η προβληματική της δεύτερης γενιάς», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1984, σελ.22.

2.3.4. Επαγγελματική σύνθεση των μεταναστών¹²

Πίνακας 2-2-1 Επαγγελματική σύνθεση των μεταναστών

Επάγγελμα	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
Απασχολούμενοι σε ελεύθερα επαγγέλματα, τεχνικοί και άλλοι παρεμφερείς	462	512	613	947	1131	1212	852	955	987	632	692	775	809	727
Διευθυντές και ανώτερα διοικητικά στελέχη	4	1	2	9	86	126	114	72	114	77	141	122	138	77
Υπάλληλοι γραφείου	471	488	54	56	1213	1561	1942	1677	1582	891	865	962	745	926
Πωλητές	155	122	17	10	394	490	622	567	567	442	729	980	1336	614

¹² Κιόχος Πέτρος «Η εξωτερική μετανάστευση της χώρας μας και οι συνέπειες αυτής» στο www.digilib.lib.unipi.gr.

Γεωργοί, ψαράδες, κυνηγοί, υλοτόμοι, κτλ.	1904	2784	29	572	6203	7719	28725	28520	21213	5788	10891	32675	28510	14540
Μεταλλωρύχοι, λατόμοι, κτλ.	8	15	-	-	25	69	137	45	31	14	128	50	28	12
Απασχολούμενοι σε μεταφορές και επικοινωνίες	311	359	25884	24129	680	795	1553	1595	1348	894	561	1126	1347	1126
Απασχολούμενοι στη βιοτεχνία και βιομηχανία καθώς και χειρώνάκτες μη ταξινομημένοι άλλου	5418	4209	312	289	49267	54070	27786	29721	27719	6383	9152	13410	15723	9977
Παρέχοντες υπηρεσίες προσωπικές και ψυχαγωγικές	448	609	243	512	1246	1540	1497	1436	1238	790	863	-	1237	840

Πρόσωπα μη δυνάμενα να ταξινομηθούν ανάλογα με το επάγγελμα	1368	849	101	61	2238	7246	1158	345	440	377	517	1553	742	740
Χωρίς επάγγελμα	15931	13733	199	238	23571	25144	41263	52324	46637	26442	26327	38630	42066	32166
Σύνολο	24520	23684	27454	26426	34054	100072	105569	117167	86896	42730	50866	91552	92681	61745

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΥΠΕΡΠΟΝΤΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

3.1. Ιστορική αναδρομή της υπερπόντιας μετανάστευσης

Προπολεμικά, η Αμερική και πιο συγκεκριμένα η Βόρεια Αμερική αποτέλεσε τον πόλο έλξης για μεγάλο αριθμό μεταναστών προερχόμενο από την Ευρώπη. Η μετανάστευση αυτή, από την Ευρώπη προς την Αμερική, αποτελεί το πιο μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα της σύγχρονης εποχής.¹³

Η ακμή αυτού του μεταναστευτικού ρεύματος ήταν την περίοδο 1840 με 1914, δηλαδή για 75 ολόκληρα χρόνια. Ο κύριος όγκος των μεταναστών ήταν κυρίως αγρότες οι οποίοι αρχικώς μετακινήθηκαν με σκοπό να εργαστούν σε γεωργικές εργασίες αλλά στο τέλος εργάστηκαν σε βιομηχανικές εργασίες λόγω της ανάγκης που είχε δημιουργηθεί από την εκβιομηχάνιση της Αμερικής.

Μετά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο το 1914 ο μεγάλος αριθμός μεταναστών από την Ευρώπη προς την Αμερική άρχισε να μειώνεται. Η μείωση αυτή έγινε μεγαλύτερη μετά την περίοδο 1921-1924 γιατί οι Αμερικάνοι θέσπισαν το σύστημα των ποσοτώσεων σύμφωνα με το οποίο ελέγχονταν ποσοτικά και ποιοτικά ο αριθμός των μεταναστών που έμπαινε στην χώρα. Η οικονομική κρίση του 1929 στην Αμερική ήταν το καταλυτικό γεγονός που σταμάτησε την μεγάλη εισροή μεταναστών στην χώρα.¹⁴

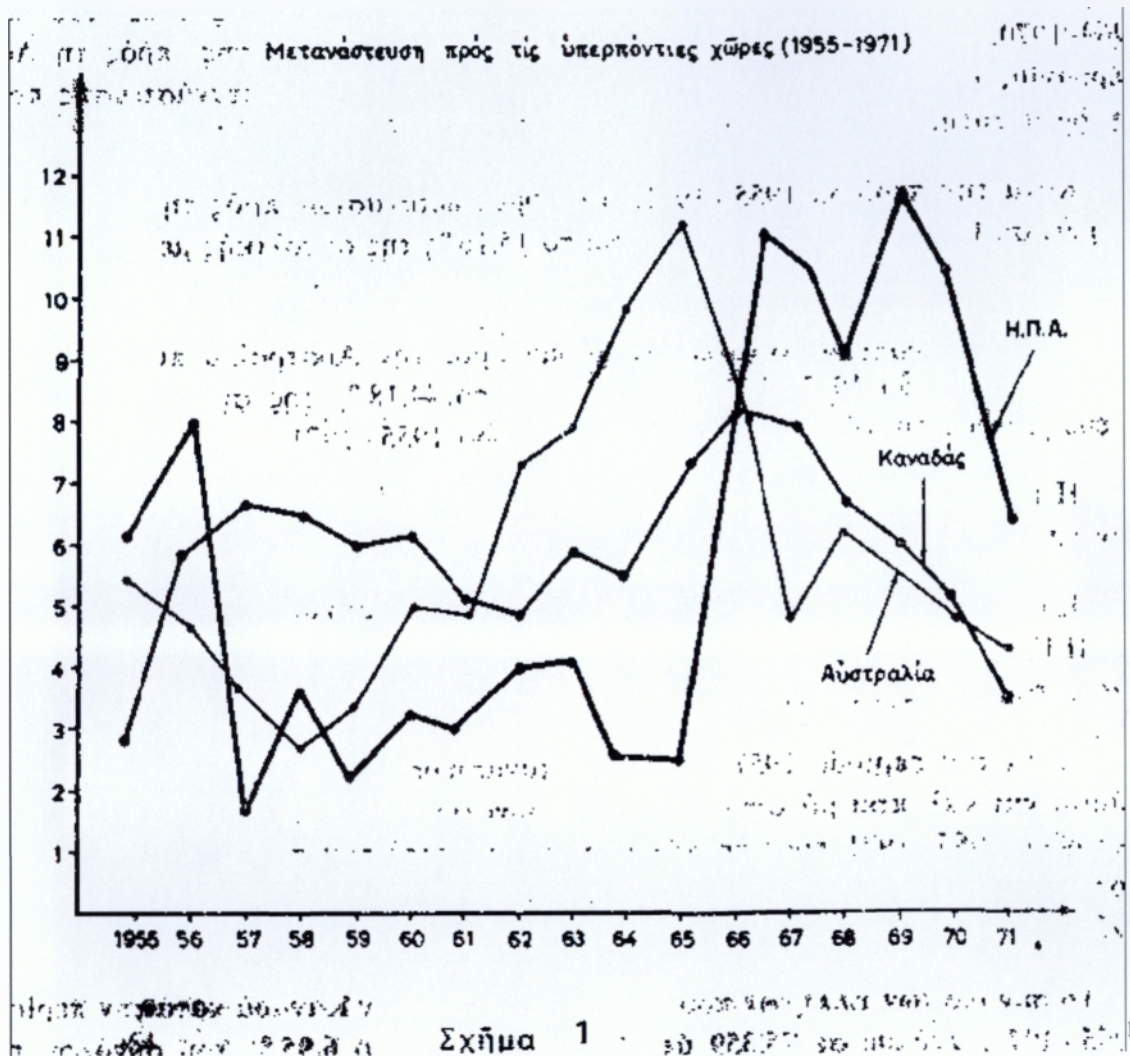
Την περίοδο 1879 με 1914 περίπου 35 εκατομμύρια Ευρωπαίοι μετανάστευσαν και οι περισσότεροι από αυτούς για την Αμερική. Για την μετακίνηση αυτή υπήρχαν τέσσερις λόγοι κυρίως. Ο πρώτος λόγος ήταν στην Ευρώπη οι άνθρωποι μάθαιναν ότι στην Αμερική υπήρχαν τεράστιες εκτάσεις οι οποίες προφέρονταν για εκμετάλλευση. Ο δεύτερος λόγος ήταν ότι ο πληθυσμός στην Ευρώπη αυξάνονταν με ραγδαίους ρυθμούς. Ο τρίτος λόγος ήταν ότι τα μεταφορικά μέσα είχαν αναπτυχθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτρέπονται τέτοιου είδους μετακινήσεις. Τέλος, ο τέταρτος λόγος ήταν οι προσωπικοί λόγοι των μεταναστών που διέφεραν ανάλογα με την χώρα προέλευσης τους.¹⁵

¹³ Μουσούρου Μ.Α. «Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2003, σελ.28.

¹⁴ Μουσούρου Μ.Α. «Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2003, σελ.29.

¹⁵ Μουσούρου Μ.Α. «Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2003, σελ.29.

Σχήμα 3-1 Μετανάστευση προς τις υπερπόντιες χώρες (1955-1971)

3.2. Οι πρώτοι Έλληνες μετανάστες

Πότε ακριβώς έφτασαν οι πρώτοι Έλληνες στην Αμερική δεν έχει εξακριβωθεί πλήρως. Σύμφωνα με κάποια στοιχεία που υπάρχουν αλλά δεν είναι επιβεβαιωμένα, ο πρώτος Έλληνας που πάτησε το πόδι του στην Αμερική, ήταν κάποιος Θεόδωρος, που αποβιβάστηκε στην περιοχή της Florida στις 14 Απριλίου 1528. Προς τιμήν του, έχει

¹⁶ Κιόχος Πέτρος «Η εξωτερική μετανάστευση της χώρας μας και οι συνέπειες αυτής» στο www.digilib.lib.unipi.gr.

φιλοτεχνηθεί ένα άγαλμα για τον πρώτο Έλληνα των ΗΠΑ, τα αποκαλυπτήρια του οποίου έγιναν στις 8 Ιανουαρίου 2005, στο Clearwater της Florida.¹⁷

Οι καταγραφές που υπάρχουν για την πρώτη μαζική μεταφορά μεταναστών από την Ελλάδα στην Αμερική, αναφέρονται στο 1767, όταν Βρετανοί ιδιοκτήτες φυτειών, μετέφεραν συμβασιούχους εργάτες από την Μακεδονία στην περιοχή της Florida και πάλι. Από αυτούς περίπου 400 Έλληνες εγκαταστάθηκαν στην αποικία Νέα Σμύρνη, που ιδρύθηκε από ένα Σκωτσέζο. Λόγω των βάρβαρων συνθηκών εργασίας που επικρατούσαν, πολλοί άποικοι πέθαναν και οι υπόλοιποι εγκατέλειψαν την αποικία αυτή και εγκαταστάθηκαν στη St. Augustine. Τα ίχνη των πρώτων αυτών Ελλήνων αποίκων έχουν χαθεί από τα μέσα του 18ου αιώνα.

Λίγο αργότερα, Έλληνες έμποροι άρχισαν να καταφθάνουν το 19ο αιώνα σε λιμάνια της χώρας. Το 1864, μία τέτοια ομάδα εμπόρων ίδρυσαν στη Νέα Ορλεάνη την πρώτη ελληνορθόδοξη εκκλησία της Αμερικής. Υπολογίζεται ότι λίγο πριν το 1890 υπήρχαν λιγότεροι από 15.000 Έλληνες στις ΗΠΑ.¹⁸

3.3. Το μεγάλο μεταναστευτικό κύμα

Στις αρχές του 20ου αιώνα, εμφανίστηκε το πρώτο μεγάλο μεταναστευτικό κύμα από την Ελλάδα προς την Αμερική και μόνο κατά την περίοδο 1890-1917, περίπου 450.000 Έλληνες έφτασαν στις ΗΠΑ. Υπολογίζεται ότι κατά την περίοδο αυτή, περισσότεροι από δέκα τέσσερα εκατομμύρια Ευρωπαίοι πέρασαν στην Αμερική, αναζητώντας βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου και των συνθηκών εργασίας. Εκείνο το μεταναστευτικό ρεύμα ανακόπηκε το 1917, ύστερα από την είσοδο της Αμερικής στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.¹⁹

Αρχικός, η μετανάστευση από την Ελλάδα είχε προσωρινό χαρακτήρα. Οι άνθρωποι ξενιτεύονταν για λίγα χρόνια και επέστρεφαν στις οικογένειές τους. Αργότερα η μετανάστευση έλαβε μόνιμο χαρακτήρα.

Οι Έλληνες μετανάστες, μέχρι το 1924, με το που έφταναν στην Αμερική δεν είχαν κάποιο συγκεκριμένο προορισμό αλλά πήγαιναν κυρίως σε πόλεις όπου υπήρχε κάποιος φίλος τους ή συγγενής τους για να τους βοηθήσει. Εργασιακά, κάνανε όποια δουλειά

¹⁷ Παπαϊωάννου Λάζαρος «Η Παμμακεδονική Ένωση Αμερικής –Πενήντα χρόνια ζωής και δράσης», Κοζάνη 1999, σελ.35.

¹⁸ Παπαϊωάννου Λάζαρος «Η Παμμακεδονική Ένωση Αμερικής –Πενήντα χρόνια ζωής και δράσης», Κοζάνη 1999, σελ.35.

¹⁹ Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών «Απόδημοι Έλληνες», Αθήνα 1972, σελ. 123.

μπορούσαν να βρουν. Συνήθως, οι Έλληνες εκείνης της εποχής εργάζονταν ως στιλβωτές υποδημάτων, λαντζέρηδες, εργάτες μεταλλείων, βιομηχανικοί εργάτες ή εργάτες σιδηροδρόμων.

Με την πάροδο κάποιων χρόνων, αρκετοί Έλληνες μπόρεσαν να συγκεντρώσουν τα απαραίτητα χρήματα ώστε να ξεκινήσουν τις δικές τους επιχειρήσεις, μικρού μεγέθους βέβαια, όπως πλυντήρια, εστιατόρια ή καταστήματα τροφίμων. Τα εστιατόρια έδειχναν να είναι η μεγαλύτερη προτίμηση τους σε τέτοιο σημείο που το 1950 ήταν 30 φορές πιο πιθανό να είναι μάγειρες ή εστιατορες απ' ότι μετανάστες άλλης εθνικής καταγωγής.²⁰

Οι επιχειρήσεις των Ελλήνων μεταναστών είχαν τις κατάλληλες προδιαγραφές να είναι επιτυχημένες σε οποιαδήποτε πόλη της Αμερικής. Υπήρχε όμως ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που τους εξασφάλιζε σίγουρη επιτυχία: η δημιουργία ελληνικών κοινοτήτων. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, οι Έλληνες συνήθιζαν να πηγαίνουν κοντά σε συγγενείς ή φιλικά πρόσωπα. Αυτή η συνήθεια συντέλεσε σε περιοχές να μαζεύονται αρκετοί Έλληνες ώστε να δημιουργούν μία μικρή κοινότητα. Στις κοινότητες αυτές σταδιακά άρχισαν να συγκεντρώνονται φίλοι και συγγενείς, οι ελληνικές επιχειρήσεις να εδραιώνονται περισσότερο και κατά συνέπεια και άλλοι Έλληνες να συγκεντρώνονται σε συγκεκριμένες περιοχές, κυρίως κοντά σε βιομηχανικά αναπτυσσόμενες πόλεις.²¹

Η επιλογή των βιομηχανικών πόλεων επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά Ελλήνων είναι συγκεντρωμένα στην Νέα Υόρκη, στο Λος Άντζελες, στο Σικάγο, στο Κέμπριτζ και στην Μασαχουσέτη.

Έχουμε ήδη αναφέρει ότι η μετανάστευση προς την Αμερική δεν ήταν ομοιόμορφη αλλά παρουσίαζε διακυμάνσεις. Το ίδιο συνέβη και με τους Έλληνες μετανάστες. Οι δύο χρονικές περίοδοι που παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση για τους Έλληνες μετανάστες προς την Αμερική είναι αυτές του 1900-1930 και του 1950-1980, όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα που καταγράφει την ελληνική μετανάστευση από το 1821 μέχρι το 1991.²²

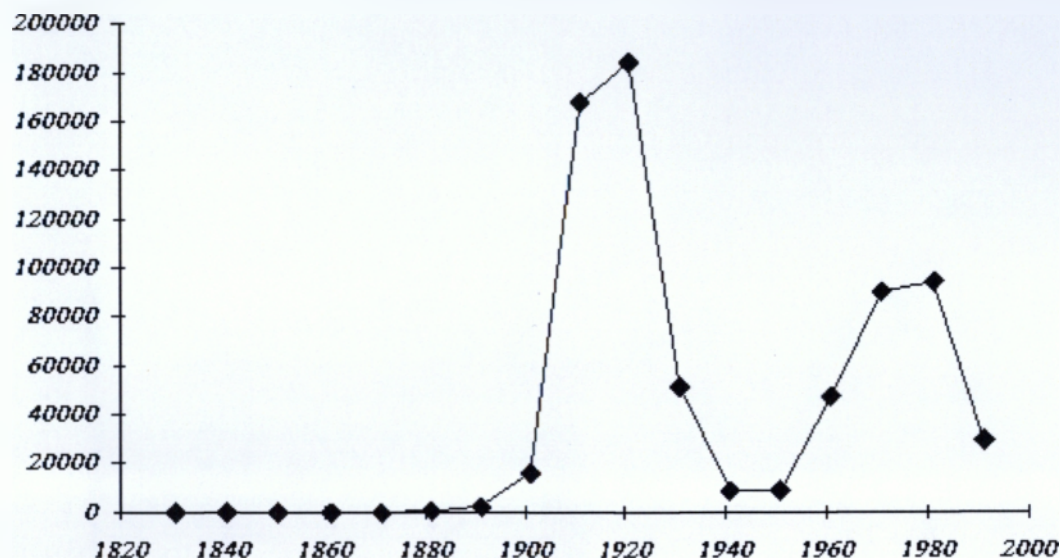
²⁰ Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού στο www.sae.gr.

²¹ Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού στο www.sae.gr.

²² Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού στο www.sae.gr.

Σχήμα 3-2 Ελληνική μετανάστευση από το 1821 μέχρι το 1991

Αριθμός μεταναστών από την Ελλάδα προς τις ΗΠΑ
(1821-1991)

3.4. Η διαβίωση στην Αμερική

Η διαβίωση όμως των Ελλήνων μεταναστών δεν ήταν καθόλου εύκολη στην αρχή και οι συνθήκες που έπρεπε να αντιμετωπίσουν ιδιαίτερα σκληρές όπως καταγράφεται και στο παρακάτω απόσπασμα:

Η ζωή που περίμενε, στο νέο περιβάλλον τους μετανάστες, δεν έμοιαζε καθόλου μ' αυτήν που περιγράφανε στους αγρότες στην Ελλάδα, οι πράκτορες των ατμοπλοϊκών εταιρειών και των εκμισθωτών εργασίας για τους τόπους δουλειάς στην Αμερική.

Καθώς πήγαιναν στην Αμερική με πρόθεση να μείνουν προσωρινά, πολλοί αρνιόντουσαν να μάθουν την αγγλική γλώσσα και καθώς ήσαν και ανειδίκευτοι, δεν τους απέμεινε παρά να δουλέψουν στα μεταλλεία ή στους σιδηροδρόμους ενώ πολλοί εκδηλώνοντας το

«επιχειρηματικό δαιμόνιο του Έλληνα», έστηναν καροτσάκια πουλώντας λαχανικά ή φρούτα κ.λ.π. στους δρόμους. Σύμφωνα με μια έκθεση το 1901 υπήρχαν 1500 περίπου πλανόδιοι πωλητές στη Νέα Υόρκη.

Οι συνθήκες της ζωής τους ήταν άθλιες. Η φυματίωση θέριζε. Υπέμεναν όμως τα πάντα προκειμένου να εξασφαλίσουν το γυρισμό τους στην πατρίδα, με κάποια άνεση και είναι γνωστό ότι πολλοί δεν γύρισαν πολύ πλουσιότεροι απ' ότι έφυγαν.

Από το βιβλίο του Μπ. Μαλαφούρη σχετικά με τις συνθήκες ζωής των Ελλήνων μεταναστών στις αμερικανικές πόλεις πληροφορούμεθα: «Στριμωγμένοι σε ανήλια και δίχως επαρκή αερισμό υπόγεια έμεναν πέντε ή περισσότεροι σ' ένα δωμάτιο, όπου μετά τον κάματο της ημέρας, ήρχοντο το βράδυ να ξεκουράσουν το κατάκοπο κορμί τους. Ούτε και η διατροφή τους ήταν καλύτερη στην Αμερική όσοι δεν διαιτώνται καλά καταλήγουν στο φθισιατρείο».

Και συνεχίζει για τα παιδιά που δούλευαν σαν πλανόδιοι πωλητές για λογαριασμό των «πατρόνων» τους (κυρίως Ελλήνων για την περίπτωση αυτή). «Έμεναν σε βρωμερά και ανθυγιεινά δωμάτια, συχνά στα ίδια κτίρια που ήταν και οι στάβλοι των αλόγων που έσυραν τα καροτσάκια τους... Σπανιότατα άνοιγαν τη νύχτα τα παράθυρα και ακόμα πιο σπάνια έπλεναν τις κουβέρτες των κρεβατιών τους με αποτέλεσμα να είναι αποπνικτική και δύσοσμη η ατμόσφαιρα των δωματίων τους... όπου κοιμόντο τρεις και τέσσερες μαζί... Τις περισσότερες φορές έμεναν νησικά όλη την ημέρα και έτρωγαν μόνο το βράδυ όταν επέστρεφαν στα δωμάτια τους (όπου στοίβαζαν και τα απούλητα φρούτα και λαχανικά της ημέρας)...».

Τα πράγματα ήταν ακόμη χειρότερα για τα παιδιά που δούλευαν στα στιλβωτήρια... Σε μερικά δωμάτια ήταν αραδιασμένα το ένα πλάι στο άλλο δύο ή τρία κρεβάτια στα οποία έπεφταν από τρία ή τέσσερα παιδιά. Σε άλλα δωμάτια δεν υπήρχαν κρεβάτια και τα παιδιά κοιμόντο στο πάτωμα... Όταν η κατοικία τους ήταν σε μεγάλη απόσταση από το κέντρο (ως συνήθως) ξυπνούσαν στις 4.30 το πρωί. Πάντοτε έμεναν στην εργασία τους μέχρι τις 9.30 και 10 τη νύχτα... Μετά το κλείσιμο των στιλβωτηρίων, έμεναν για να καθαρίσουν τα μάρμαρα, να σφουγγαρίσουν τα πατώματα και να ξεσκονίσουν τις καρέκλες... Τις περισσότερες φορές όμως οι εργοδότες έδιναν μόνο τυρί, ελιές και ξερό ψωμί. Τη νύχτα ήταν τόσο εξαντλημένα, ώστε έπεφταν συχνά στο κρεβάτι χωρίς να ξεντυθούν (αφού είχαν κάνει μια και περισσότερη ώρα δρόμο με τα πόδια)... Τα στιλβωτήρια έμεναν ανοιχτά κάθε μέρα της εβδομάδος και τις Κυριακές και τις γιορτές...».

Η μηνιαία «Ατλαντίς» Απρίλιος 1912 αναφέρει: «.....Ζώσι καθ' ομάδας και έχουσι κοινήν την τράπεζαν. Εις τα πόλεις ενοικιάζουν δέκα

πέντε εργάται εν διαμέρισμα εις μίαν πενιχράν οικίαν, όπου μαγειρεύουν το φαγητόν των εκ περιτροπής, έχουν τας συναναστροφάς των καθ' εσπέραν. Θύουν κάποτε εις τον Βάκχον, σχηματίζοντες κύκλον περίξ του βαρελίου ζύθου, ουχί σπανίως δε επιδίδονται και εις χορούς και θορυβώδη άσματα, προς μεγάλην ανυσυχίαν των γειτόνων των. Η ζωή δεν στοιχίζει ακριβά εις τους εργάτες τούτους. Εις πολλά μέρη οι Έλληνες εργάται των εργοστασίων κατορθώνουν και ζουν επί βλάβη βεβαίως της υγείας των, με δυο δολάρια την εβδομάδα...

...Εις τας γραμμάς οι εργάται έχουν ως κατοικίαν των τα παλαιά βαγόνια, τα οποία αφήνουν εις την διάθεσίν των αι εταιρείαι, ή ζυλίνας καλύβας, κατασκευαζομένας επίτηδες δι' αυτούς εις τα εργατικά στρατόπεδα, ισχύει δε και εκεί όπως εις τας πόλεις το κοινοβιακόν σύστημα».

Εδώ πρέπει να διευκρινισθεί πως τα ποσοστά που δίνει η «Ατλαντίς» στην αρχή και αν ακόμη είναι ακριβή, πάντως αφορούν μάλλον στα πρώτα στάδια της ζωής των Ελλήνων μεταναστών, καθώς είναι γνωστό πως οι περισσότεροι τους ασχολήθηκαν μετά με το εμπόριο και τα ελεύθερα επαγγέλματα, ενώ άλλοι πολλοί στις διάφορες υπηρεσίες, έχοντας πάντα στο νου τους πώς να κερδίσουν συντομότερα και να επιστρέψουν στην πατρίδα.

Υπάρχει όμως και μια άλλη ακόμη χειρότερη πτυχή της ζωής στην Αμερική, αυτή των παρανόμων μεταναστών, που έζησε και ο Ανδρέας Κορδοπάτης. Μετά δύομισι χρόνια αγωνίας και τρόμου από τα κυνηγητά των κλητήρων της μεταναστευτικής υπηρεσίας, δουλεύοντας σα ζώο κυνηγημένο, μια στους σιδηροδρόμους και στους φούρνους των ορυχείων, από το να μέρος στο άλλο οι αποστάσεις χιλιάδων μιλίων, πιάστηκε και στάλθηκε πίσω στην Ελλάδα.....»

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Οι Έλληνες που εγκαταστάθηκαν στις μεγάλες πόλεις απασχολούνταν ως εργάτες σε εργοστάσια τυποποίησης τροφίμων, σε χαλυβουργεία και σε εργοστάσια, αν και πολλοί ξεκίνησαν ως πλανόδιοι πωλητές φρούτων, γλυκών και λουλουδιών. Σημαντικός επίσης οικονομικός παράγοντας της εποχής για τους Έλληνες ήταν τα στιλβωτήρια παπουτσιών. Σ' όλο τον αμερικανικό Βορρά υπήρχαν εκατοντάδες τέτοιων επιχειρήσεων που ανήκαν σε Έλληνες. Η άνθηση των επιχειρήσεων αυτών οδήγησε στο να θεωρούνται συνώνυμες οι λέξεις «λούστρος» και «Έλληνας» στα μεγάλα αστικά κέντρα του Βορρά της εποχής εκείνης.

Τα ογδόντα τουλάχιστον εκατοστά των Ελλήνων της Αμερικής είναι εργάται, παράγουν καθημερινώς και ενίοτε νυχθημερόν, δημιουργούν πλούτον μεταγγίζουν τον ιδρώτα τους εις τας φλέβας του οικονομικού συστήματος της Αμερικής είναι τμήματα της τεραστίας μηχανής, η οποία παράγει τα περίφημα ανά την υφήλιον Αμερικανικά δολάρια... Οι Έλληνες εργάται ακολουθούν το κοινοβιακόν σύστημα της ζωής τόσο εις τα

βιομηχάνους πόλεις, όπου εργάζονται εις τα εργοστάσια, όσον και εις τας σιδηροδρομικάς γραμμάς και τα μεταλλεία."

Αντίθετα με τους άνδρες, οι Ελληνίδες μετανάστριες (παντρεμένες ή ανύπαντρες) δεν εργάζονταν έξω από το σπίτι. Υπήρχαν βέβαια και κάποιες εξαιρέσεις στον κανόνα αυτό, όπως για παράδειγμα το να εργάζεται μια γυναίκα στην οικογενειακή επιχείρηση. Επιπλέον, στις Δυτικές Πολιτείες αρκετές Ελληνίδες διηύθυναν ξενώνες για Έλληνες εργάτες. Ωστόσο, στη Νέα Αγγλία πολλές Ελληνίδες (ίσως και η πλειοψηφία) εργάζονταν ως υπάλληλοι στις βιομηχανίες υφασμάτων και παπουτσιών. Ακόμη και εκεί όμως, οι γυναίκες δεν συνέχιζαν να εργάζονται μετά το γάμο τους ή όταν ο σύζυγος είχε εξασφαλίσει ένα ικανοποιητικό οικονομικό επίπεδο διαβίωσης.

ΟΙ ΠΑΤΡΟΝΟΙ

Στην ιστορία του ελληνισμού υπάρχουν πολλές σκοτεινές σελίδες εκμετάλλευσης, το επαίσχυντο περιεχόμενο πολλών απ' αυτές τις σελίδες γράφτηκε από τους ίδιους τους Έλληνες, εκείνους που κατατρέχουν τους συντρόφους τους μετανάστες.

«Αρκετοί ανάμεσά τους (Έλληνες μετανάστες) παρατηρεί ο Μαλαφούρης, έχοντας υπερνικήσει τα πρώτα εμπόδια, αντί να προσπαθήσουν να εξυπηρετήσουν τους συμπατριώτες τους, εκμεταλλεύτηκαν την απειρία και την αμάθειά τους σε τέτοιο αποκρουστικό βαθμό που ήταν απαραίτητη η επέμβαση των αμερικανικών αρχών να σταματήσουν την εκμετάλλευση των αθώων θυμάτων»

Κανένα άλλο αδίκημα δε χτύπησε τόσο βαθιά την ελληνοαμερικανική κοινότητα στα πρώτα της χρόνια και δεν είχε τόσο ζημιογόνο αποτέλεσμα στην αμερικανική κοινή γνώμη και στις κυβερνητικές αρχές όσον αφορά το ελληνικό όνομα και την ελληνική μετανάστευση στην Αμερική, όσο το σύστημα των Πατρόνων (Patrone).

Σύμφωνα με τον Σεραφή η λέξη «Πατρόνος» σημαίνει ιδιοκτήτης, αφεντικό ή κύριος, ένα άτομο που έχει νομική και ηθική ισχύ πάνω στους άλλους : Το σύστημα ήταν διαδομένο ανάμεσα στους μετανάστες που είχαν λίγη ή καμία γνώση της αγγλικής γλώσσας. Το σύστημα εκμετάλλευσης από τους «Πατρόνους» είχε πρωτοεμφανιστεί από Ιταλούς αφέντες στη σιδηροδρομική βιομηχανία. Στην ουσία, οι Πατρόνοι ήταν εργολάβοι στους οποίους οι νεοφερμένοι, που ήξεραν πολύ λίγο τη γλώσσα και τις συνθήκες εργασίας, στηρίζονταν για εργασία (απασχόληση). Μερικές φορές οι Πατρόνοι τους εξασφάλιζαν δωμάτιο και ένα συμφωνημένο ποσό ως μισθό, που σήμαινε ότι τροφή και οτιδήποτε έπαιρνε ο εργάτης επιπλέον απ' αυτό το ποσό ανήκε σ' αυτόν, δηλαδή τον Πατρόνο.

Από το 1900 οι Έλληνες «αφεντικά» υιοθέτησαν το σύστημα των Πατρόνων και το επεξέτειναν. Τα πρώτα θύματα ήταν κυρίως οι μικροπωλητές λουλουδιών και, σε μικρότερη έκταση, οι πωλητές φρούτων και γλυκών στους δρόμους της Ν. Υόρκης. Ήταν εφοδιασμένοι με χειρόμαζες και με το εμπόρευμα της ημέρας. Το βράδυ επέστρεφαν τα καροτσάκια και τις εισπράξεις στο «αφεντικό». Στην αρχή το σύστημα περιοριζόταν στους μεσήλικες Έλληνες μετανάστες αλλά μετά το 1900 επεκτάθηκε και συμπεριέλαβε αγόρια ηλικίας 14-20.

Αυτά τα αγόρια έκλειναν συνήθως συμβόλαιο στην Ελλάδα. Το συμβόλαιο το υπέγραφαν τα αγόρια και οι γονείς τους, λίγοι από τους οποίους ήξεραν το αληθινό νόημα της συμφωνίας. Ο Πατρόνος πλήρωνε τη μετάβαση στις Ηνωμένες Πολιτείες και γι' αυτό ήταν υποχρεωμένοι να δουλεύουν γι' αυτόν για χρόνια. Ήταν μια μορφή δουλείας με συμβόλαιο

23

3.5. Στατιστικά στοιχεία της μετανάστευσης προς την Αμερική

Παρόλο την μείωση του μεταναστευτικού κύματος προς την Αμερική, τα ποσοστά των Ελλήνων που μετανάστευαν εκεί ήταν και πάλι μεγαλύτερα από τους υπόλοιπους υπερπόντιους προορισμούς:

Πίνακας 3-1 Μετανάστευση Ελλήνων 1955-1971

Έτος	Καναδάς	Η.Π.Α.	Αυστραλία	Δυτ. Γερμανία
1955	2,86	6,15	5,51	0,312
1956	5,85	8,01	4,72	0,23
1957	6,61	1,61	3,66	0,25
1958	6,56	3,45	2,75	0,35
1959	6,00	2,25	3,34	0,44
1960	6,21	3,18	5,07	3,78
1961	5,19	3,09	4,84	5,46
1962	4,81	3,98	7,26	8,71
1963	5,89	4,07	7,86	11,36
1964	5,58	2,58	9,80	12,89
1965	7,35	2,48	11,27	14,16
1966	8,32	10,89	7,94	7,99

²³ www.web.auth.gr.

1967	7,63	10,50	4,80	1,71
1968	6,52	8,78	6,03	3,30
1969	6,06	11,34	6,04	10,45
1970	5,10	10,25	4,84	11,75
1971	3,46	7,39	4,26	7,04
Σύνολο	100	100	100	100

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Όλοι οι άνθρωποι, ξεχωριστά, έχουν μία ιδιαίτερη, προσωπική αντίληψη του κοινωνικού χώρου, ο οποίος τους περιβάλλει και ο οποίος έχει την τάση να περιστρέφεται γύρω από την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, της πολιτικής αλλά και της ρευστότητας. Το στήσιμο, κατά κάποιον τρόπο, διαχωριστικών κοινωνικών συνόρων εντός της κοινωνίας στην οποία ζούμε και αναπτυσσόμαστε, εξαιρεί και περιθωριοποιεί κάθε άτομο, το οποίο δεν ανήκει ή δεν πιστεύει στις σταθερές της²⁴.

Είναι, επίσης, σημαντικός ο ρόλος που έχουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης τα οποία δημιουργούν και συντηρούν ένα ιδιαίτερα αρνητικό κλίμα ξενοφοβίας απέναντι στους μετανάστες.

Με την συμφωνία του 1985, για την άρση των εμποδίων ανάμεσα στις κοινωνίες της Ε.Ε. και μετά την κατάρρευση του υπαρκτού Σοσιαλισμού (Ανατολική Ευρώπη), ξεκινά μία νέα περίοδος μετανάστευσης προς τις χώρες της Ε.Ε. και παράλληλα μια αύξηση του «άγχους» των χωρών υποδοχής για την διασφάλιση των εθνικών συνόρων τους. Γίνονται προσπάθειες για την πλήρη εναρμόνιση των πολιτικών των χωρών της Ε.Ε. αλλά η προσπάθεια αυτή και λόγω των παραγόντων που προαναφέραμε, όπως είναι η παγκοσμιοποίηση, έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη ορισμένων τάσεων, όπως είναι οι φυλετικές προκαταλήψεις και ο εθνορατσισμός. Υπάρχει ανάγκη για αναζήτηση νέων μεταναστευτικών προσεγγίσεων οι οποίες να συμβαδίζουν με το γενικότερο κοινωνικό γίνεσθαι της Ε.Ε.²⁵.

Τα κοινά στοιχεία του νέου μεταναστευτικού κύματος στην Ε.Ε. είναι τα εξής:

1. Η αύξηση πολιτικών προσφύγων / λαθρομεταναστών.
2. Η αύξηση ασυνόδευτων γυναικών και ανηλίκων.
3. Χώρες, που έστελναν μετανάστες, έγιναν χώρες υποδοχής (Ελλάδα).

²⁴ Giorgo (2002) «Μετανάστευση και αστυνομική βαρβαρότητα : ένα μάθημα χωροταξίας» Dans la même rubrique lundi 17 juin 2002.

²⁵ Sarris A.H., Zografakis S. (1999), A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy, Journal of Population Economics, Vol. 12, issue 1

4. Η εμφάνιση νέου κύματος μετανάστευσης από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες (Πολωνία)²⁶.

Μέσα στις παραπάνω ομάδες συναντάμε και άτομα τα οποία έρχονται αρχικά με μία τρίμηνη τουριστική άδεια, λαθρομετανάστες, άτομα τα οποία πηγαινοέρχονται με προσωρινές άδειες παραμονής, εποχικούς μετανάστες, κλπ. Όλες όμως οι παραπάνω ομάδες μεταναστών δεν υπολογίζονται στον επίσημο αριθμό μεταναστών του κάθε κράτους.

Ακόμα και σε περιπτώσεις δουλεμπορίας, κατάφορης δηλαδή καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι χώρες «υποδοχής» δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν την κατάσταση επαρκώς²⁷.

Σε αυτό το σημείο, θα έπρεπε να υπογραμμίσουμε το γεγονός ότι οι μετανάστες, προκειμένου να εξασφαλίσουν τους πόρους διαβίωσής τους, έχουν μετατραπεί σε φτηνό εργατικό δυναμικό, που είναι κατώτερο του εθνικού αποδεκτού επιπέδου, στις χώρες υποδοχής. Με την παρουσία του έθνους-κράτους, οι κάτοικοι αποτελούν παράγοντα πλούτου ο οποίος θα έπρεπε να παραμείνει στα πλαίσια του κράτους αυτού.

Οι λόγοι αποδήμησης από πρώην σοσιαλιστικές χώρες είναι η κατάρρευση καθεστώτων, οι κοινωνικές επαναστάσεις και η οργάνωση κοινωνιών σε εθνοθηρησκευτικές βάσεις. Τα άτομα αυτά, πριν ακόμα μεταναστεύσουν στιγματίζονται, κατά κάποιο τρόπο για να αποτελέσουν μέρος του κοινωνικού περιθωρίου των χωρών της Ε.Ε.

Στα πλαίσια όλης αυτής της δυσκολίας για τους μετανάστες, ήρθε να προστεθεί και η υπογραφή της συνθήκης του Schengen της οποίας άρθρα έρχονται σε αντίθεση με την συνθήκη της Γενεύης, και γενικότερα με συνθήκες οι οποίες καλύπτουν τα δικαιώματα των προσφύγων²⁸.

Η συνθήκη του Schengen μπορούμε να πούμε ότι δημιούργησε ένα κοινωνικό χώρο άρνησης προς τους μετανάστες, καθώς και μία άρνηση αντιμετώπισης των ιδιαίτερων προβλημάτων τους, όπως για παράδειγμα στην Ιταλία όπου έγιναν μαζικές απελάσεις Αλβανών²⁹. Ο κοινωνικός χώρος που αναπτύσσεται στα πλαίσια της Ε.Ε. έχει

²⁶ ΟΗΕ και Διεθνής Αμνηστία, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία – 05/01/2003

²⁷ US Department of Labor (1989) The Effects of Immigration on the U.S. Economy and Labor Market Immigration Policy and Research Report 1, Washington, D.C., U.S. Department of Labor

²⁸ ΟΗΕ και Διεθνής Αμνηστία, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία – 05/01/2003

²⁹ ΟΗΕ και Διεθνής Αμνηστία, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία – 05/01/2003

έντονη την άρνηση για οτιδήποτε είναι ξένο προς αυτόν ή διαφορετικό. Η Ε.Ε. τελικά κινδυνεύει από το κύμα των μεταναστών, αλλά από το κύμα της βίας και της ξενοφοβίας.

Η πόλη αποτελεί το φίλτρο ζωής για τον μετανάστη όπου γίνεται η συνάντηση του νέου με το ήδη υπάρχον. Με τη συνεχή προσέλευση μεταναστών, έχει αλλάξει ριζικά το κοινωνικό πρόσωπο της πόλης. Στην πόλη γίνεται η πρώτη επαφή του μετανάστη με τη χώρα παραμονής του και κυρίως με τους κατοίκους της. Ο κοινωνικός χώρος της πόλης δεν είναι δεδομένος ή αυτόνομος αλλά δημιούργημα τόσο των σχέσεων των ατόμων όσο και της πολιτικής ζωής. Αναζητούμε, μέσα από μία χωροταξική προσέγγιση, τις παραμέτρους που επηρεάζουν τη ζωή των μεταναστών. Υφίσταται δε, μία αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στο εσωτερικό και στο εξωτερικό ενός χώρου. Η πόλη αποτελεί, επίσης, το σταυροδρόμι ανάμεσα στην παγκόσμια και τοπική οικονομία³⁰.

Οι νέοι μετανάστες αποτελούν ένα από τα στρώματα της κοινωνίας στην οποία προσπαθούν να επιβιώσουν. Η θέση τους, στα πλαίσια της κοινωνίας αυτής τοποθετείται περισσότερο στο περιθώριο της οικονομικής και πολιτικής ζωής αυτής. Αντανακλά δε και τα όρια του ανθρωπισμού και της δημοκρατίας. Κάθε φορά που ανασκευάζεται η πόλη, τα δικαιώματα των ατόμων αυτών (εργασία – διαμονή) επηρεάζονται άμεσα³¹.

Ο εκτοπισμός του ατόμου προϋποθέτει μία φυσική και ιδεολογική βία από την πλευρά των ισχυρών ομάδων της συγκεκριμένης κοινωνίας. Αυτή η αντιμετώπιση αποτελεί πάγια τακτική στη Δυτική Ευρώπη.

Στο ελληνικό πεδίο της εργασίας έχουν γίνει δραματικές αλλαγές που οφείλονται σε δύο λόγους: α) στη γεωγραφική θέση της Ελλάδας: κοινά σύνορα με κράτη όπου κατέρρευσαν τα εργατικά γραφειοκρατικά καθεστώτα τους και ταυτόχρονα κεντρικό σημείο στο δρόμο από την Ανατολή προς την Ευρώπη και β) στο σχετικά μικρό μέγεθος της χώρας και της αντίστοιχης εσωτερικής αγοράς της εργασίας.

Λόγω της πρώτης παραμέτρου, ένα ρεύμα εξαθλιωμένων μεταναστών εισβάλλει στην αγορά εργασίας, μετά την κατάρρευση των γειτονικών «σοσιαλιστικών» κρατών τα οποία συνεχίζουν ασταμάτητα μέχρι και στις μέρες μας να την τροφοδοτούν με φθηνά εργατικά χέρια.

³⁰ Papademetriou, D. (1994) « The economic and labor market effects of immigration on the United States », National Forum Vol. 74 No. 3, 17-21,40

³¹ Papademetriou, D. (1994) « The economic and labor market effects of immigration on the United States », National Forum Vol. 74 No. 3, 17-21,40

Παράλληλα, ένα δεύτερο ρεύμα από τις χώρες της μέσης και άπω Ανατολής συντηρείται εδώ και πολλά χρόνια από την μόνιμη οικονομική καπιταλιστική και νεοαποικιακή εξαθλίωση των χωρών αυτών. Το ρεύμα των απελπισμένων εντείνεται με τους πολέμους και τις καταστροφές από την βάρβαρη εξωγενή επέμβαση (Κουρδιστάν, Ιράκ, Αφγανιστάν)³².

Το εργατικό δυναμικό που προέρχεται από διάφορες χώρες, διαθέτει έναν υψηλό βαθμό εξειδίκευσης, τεχνολογικής εκπαίδευσης και εμπειρίας από τις κατασκευαστικές κρατικές βιομηχανίες αλλά και τις κρατικές σχολές (κυρίως της πρώην ΕΣΣΔ, Πολωνίας, Ρουμανίας και Βουλγαρίας) και τροφοδοτούν συνεχώς κάθε είδους κατασκευαστική δραστηριότητα, (βιομηχανίες, βιοτεχνίες, κατασκευές ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων, δημόσια έργα και οικοδομή). Αλλά και τα ανειδίκευτα χέρια, που αποτελούν και το μεγαλύτερο ποσοστό) συνεισφέρουν σε κάθε είδους βαριά, εποχιακή ή βοηθητική δουλειά στον αγροτικό τομέα, στα δημόσια έργα και στην οικοδομή. Στην περίπτωση της Ελλάδας πρόκειται κυρίως για Αλβανούς οι οποίοι αποτελούν το 60% του συνολικού πληθυσμού των μεταναστών.

Πολύ μεγάλη είναι επίσης η προσφορά τους στην παροχή των λεγόμενων «βοηθητικών» υπηρεσιών, όπως οικιακοί βοηθοί, αποκλειστικοί νοσοκόμοι για την περιποίηση αρρώστων και ηλικιωμένων, καθαρίστριες κλπ. Αυτοί οι μετανάστες είναι στην πλειοψηφία τους γυναίκες. Οι γυναίκες μετανάστες δυστυχώς συμβάλλουν επίσης και στο κύκλωμα, που ονομάζεται από τους δημοσιογράφους «δουλεμπόριο της λευκής σάρκας» και που «προμηθεύει» με εκατοντάδες νέες γυναίκες από όλες τις χώρες, τα πορνεία και τις παρόμοιες χρυσοφόρες επιχειρήσεις του «υποκόσμου» και των συνεργαζόμενων με αυτόν, μαστροπών.

Οι παραπάνω λόγοι οδήγησαν στην δημιουργία ενός μικροαστικού πληθυσμού, ο οποίος ζει, εργάζεται, παράγει και καταναλώνει δίπλα μας και που το αριθμητικό του μέγεθος ξεπερνά ήδη το εκατομμύριο.

Οι ανασφάλιστοι και ασυνδικάλιστοι «λαθρομετανάστες», εδώ και μια δεκαετία υφίστανται μια άγρια, απροκάλυπτη αλλά και συστηματική εκμετάλλευση, κυρίως από μικρούς και μεσαίους επιχειρηματίες. Μια μεγάλη μερίδα των αστικών και μικροαστικών

³² Jayet H. (1998), «L' impact economique de l' immigration sur les pays et regions d' accueil : modeles et methodes d' analyse », Documents d' etudes DARES no 20, Ministere du Travail et des Affaires Sociales, Avril

στρωμάτων, που αποτελείται από τους εργολάβους και τους υπεργολάβους των δημόσιων και των ιδιωτικών έργων, από τους μικρούς και μεγάλους αγρότες, κτηματίες και κτηνοτρόφους, από τους μαγαζάτορες και μικρομαγαζάτορες κάθε είδους, αλλά ακόμη και από τους ιδιοκτήτες άθλιων, σχεδόν εγκαταλελειμμένων σπιτιών και διαμερισμάτων, γνώρισαν είτε μια νέα πηγή πλουτισμού είτε μια αναπάντεχη άνοδο στα εισοδήματά τους³³.

Το γεγονός αυτό ήδη αναγνωρίζεται ως μία πραγματικότητα τόσο από κυβερνητικούς εκπροσώπους, όσο και από τους εκπροσώπους των ίδιων των εργοδοτών. Φυσικά όλοι αυτοί γνωρίζουν ότι είναι αυτό ακριβώς το καθεστώς της μόνιμης ανασφάλειας, της μόνιμης παρανομίας και της απειλής του βίαιου διωγμού που καθηλώνει τα μεροκάματα των ξένων εργατών στο κατώτερο επίπεδο. Ο φόβος της απέλασης τους κάνει να υπομένουν τους καθημερινούς εξευτελισμούς, τις εξωφρενικές απαγορεύσεις και τις απάνθρωπες απαιτήσεις των αφεντικών τους.

Οι εργοδότες λειτουργούν αντιμετώπιζοντας τους ξένους εργάτες έτσι ώστε να μην μεταβάλλεται η θέση τους από το καθεστώς της παρανομίας και της προσωρινότητας και κατά συνέπεια να παραμένουν ευάλωτοι στις απαιτήσεις των παραπάνω εργοδοτών. Η επιθυμία των εργοδοτών πραγματοποιείται άμεσα με την πολιτική της κυβέρνησης, αφού οι ξένοι εργάτες που προσπαθούν να νομιμοποιήσουν την ύπαρξή τους αντιμετωπίζουν μια απίστευτη οδύσσεια γραφειοκρατικών δυσκολιών και εξευτελισμών ή μια πρόσθετη εκμετάλλευση εκβιαστικών κυκλωμάτων μεσαζόντων με τις αρχές³⁴.

Από την άλλη μεριά η ανησυχία των εργοδοτών γίνεται ολοφάνερη, όταν οι επιχειρήσεις της «σκούπας», που εξαπολύει η κεντρική κυβέρνηση πιεζόμενη να επιδείξει σθένος και να πατάξει την λαθρομετανάστευση, παίρνουν τέτοια έκταση ώστε να απειλούν σε τοπικό επίπεδο την ίδια την ύπαρξη της χρυσοφόρας πηγής. Παρατηρείται επίσης συχνά το φαινόμενο των σωβινιστών δημάρχων οι οποίοι εναντιώνονται και αντιδρούν στις μαζικές προεκλογικές επιχειρήσεις τύπου «σκούπας», όταν αυτές συμπίπτουν με την περίοδο της συγκομιδής των αγροτικών προϊόντων της περιοχής τους³⁵.

³³ Jayet H. (1998), «L' impact économique de l' immigration sur les pays et regions d' accueil : modeles et methodes d' analyse », Documents d' etudes DARES no 20, Ministere du Travail et des Affaires Sociales, Avril

³⁴ Frey, M. & U. Mammey (1996) Impact of Migration in the Receiving Countries, OIM

³⁵ Frey, M. & U. Mammey (1996) Impact of Migration in the Receiving Countries, OIM

Ένα μικρό τμήμα των εργατικών στρωμάτων που μεταπήδησαν στα μικροαστικά στρώματα σαν μικροεργολάβοι και μικροί επιχειρηματίες εκμεταλλεόμενοι τη χρυσή ευκαιρία, καθώς ωφελήθηκαν άμεσα από την εργασία των ξένων, η στάση τους ταυτίζεται με αυτή που περιγράψαμε παραπάνω για τα εργοδοτικά στρώματα. Εντούτοις, οι νέες αυτές δυνατότητες οικονομικής και κοινωνικής ανόδου, σε συνδυασμό με την μεγάλη υποχώρηση του εργατικού κινήματος της δεκαετίας του '90, διαμόρφωσαν και μια νέα αντίληψη που ενίσχυσε τις μικροαστικές προσδοκίες και αυταπάτες σε μεγάλο μέρος της εργατικής τάξης.

Οι Έλληνες εργαζόμενοι αισθάνθηκαν ότι δεν ανήκουν πλέον στο κατώτατο στρώμα της κοινωνικής πυραμίδας. Παρακάτω από αυτούς υπάρχει μια μεγάλη διαθέσιμη μάζα εργαζομένων, την οποία ο καθένας μπορεί να εκμεταλλευτεί κατά βούληση, μόνιμα ή περιστασιακά. Έτσι πίστεψαν ότι δεν είναι πια οι ίδιοι προλετάριοι σαν αυτούς τους ξένους, τους χωρίς ελπίδα κοινωνικής ανόδου. Όλα αυτά συνέβαιναν επειδή ο Έλληνας γεννήθηκε προνομιούχος υπήκοος μιας ανώτερης ευρωπαϊκής χώρας. Πρόκειται κατά συνέπεια για μια ιδιότητα, που αξίζει να την υπερασπίσει, να την διασφαλίσει και από την οποία οφείλει να αποκλείσει όλους αυτούς τους «παρείσακτους» που θα τολμήσουν να διεκδικήσουν κάποια δικαιώματα και να απειλήσουν την προνομιακή του θέση. Είναι αξιοσημείωτες οι καθημερινές διακρίσεις «με κοινή συναίνεση», που υφίστανται στα δημόσια σχολεία όλης της χώρας, τα παιδιά των «Αλβανών», ακόμη και όταν αριστεύουν. Αν η ύπαρξη των ξένων εργατών ενθάρρυνε τα μικροαστικά όνειρα της ντόπιας εργατικής τάξης, είναι αλήθεια ότι παράλληλα επιδείνωσε άμεσα και δραματικά τη διαπραγματευτική θέση των χειρονακτικά εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα ακινητοποιώντας εδώ και δέκα χρόνια τους κατώτατους μισθούς και τα μεροκάματα. Αλλά και οι εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα αισθάνθηκαν έντονη πίεση με τις συνεχείς αλλαγές προς το χειρότερο των συλλογικών τους συμβάσεων³⁶. Τα «απτά» αυτά αποτελέσματα της παρουσίας των ξένων εργατών, ενίσχυσαν και έδωσαν «σοβαρά» επιχειρήματα, για την ξενοφοβική και εχθρική στάση απέναντι στους ξένους εργάτες, ενός μεγάλου μέρους της εργατικής τάξης.

Ακόμη περισσότερο η εργασία των ξένων, κυρίως των ανειδίκευτων Αλβανών και των Ασιατών, ώθησε στα όρια της εξαθλίωσης τα χαμηλότερα στρώματα των ντόπιων ανειδίκευτων και των εποχιακά εργαζομένων. Επιδεινώνεται, χαρακτηριστικά, η θέση των

³⁶ Fix, M. & J.S. Passel (1994) *Immigration and Immigrants: Setting the Record Straight*, Washington, D.C.: The Urban Institute

νομάδων-τσιγγάνων που ασχολούνταν παραδοσιακά με τις εποχιακές εργασίες της συγκομιδής των αγροτικών προϊόντων και που τώρα σπρώχθηκαν βίαια στο κοινωνικό περιθώριο και προκειμένου να επιβιώσουν αναγκάζονται να αναπτύξουν δραστηριότητες που παραβαίνουν τους αστικούς νόμους³⁷.

Οι αντιφατικές διαθέσεις της εργατικής τάξης είναι οι πλέον επικίνδυνες, αφού αυτές αποτελούν το κατάλληλο περιβάλλον για την γέννηση ρατσιστικών και φασιστικών πολιτικών τάσεων, αντίστοιχων με αυτές που ήδη βλέπουμε να αναπτύσσονται στις χώρες της δυτικής Ευρώπης με παρόμοια προβλήματα.

Οι πολιτικές εξελίξεις και οι κινητοποιήσεις αλληλεγγύης ήρθε να ανακόψει και να ανατρέψει το κλίμα ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσα στην ελληνική εργατική τάξη, σε μεγάλη έκταση και με αμφίδρομο τρόπο.

Διαπιστώνουμε καθημερινά μια σαφέστατη αύξηση της αυτοπεποίθησης και των στοιχειωδών διεκδικήσεων των εργαζόμενων μεταναστών απέναντι στους εργοδότες. Βλέπουμε, επίσης, μια αλλαγή της μοιρολατρικής στάσης σε έντονη διαμαρτυρία απέναντι στις κρατικές αρχές και στα γραφειοκρατικά μαρτύρια που τους επιβάλλουν για την απόκτηση της κάρτας. Παράλληλα, η συμμετοχή των μεταναστών σε οργανώσεις και κινητοποιήσεις αυξήθηκε κατά πολύ.

Η ένταξη των μεταναστών στις συνδικαλιστικές οργανώσεις, η ενίσχυση της αυτοοργάνωσής τους για την αυτοάμυνά τους, η άμεση διεκδίκηση των ασφαλιστικών τους δικαιωμάτων και του κατώτατου μεροκάματου σε επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης, μπορούν να δώσουν καρπούς, όχι μόνο για την άμεση βελτίωση της θέσης των ίδιων αλλά και για την αναβάθμιση του συνολικού ελληνικού εργατικού κινήματος με την ανάπτυξη μιας νέας ανώτερης πολιτικής και διεθνιστικής ταξικής συνείδησης.

Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να ερευνήσουμε σε βάθος το ακόλουθο ρώτημα: Ευθύνονται οι μετανάστες για την ανεργία στην Ελλάδα; Μειώνουν τις θέσεις εργασίας που είναι διαθέσιμες στους Έλληνες; Αν κρίνουμε με βάση την διακήρυξη της Φιλαδέλφειας (1948) για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τότε τα παραπάνω ερωτήματα είναι ρατσιστικά. Για τον πολύ απλό λόγο ότι το δικαίωμα στην εργασία και την αξιοπρεπή διαβίωση δεν εξαρτάται από το χρώμα, τη φυλή, το φύλο, τη θρησκεία, την εθνικότητα ή τη γεωγραφική περιοχή στην οποία έτυχε να βρεθούμε. Είναι προφανές, όμως, ότι η λογική των ανθρώπινων δικαιωμάτων δεν αποτελεί λογική της μεγάλης πλειοψηφίας των

³⁷ Ιωακείμογλου Η. (2004), «Οι μετανάστες και η απασχόληση», εκδ. Τεγόπουλος Α.Ε.

Ελλήνων. Καλούμαστε, λοιπόν, να απαντήσουμε στο ερώτημα, αν η παρουσία των οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα μειώνει την απασχόληση. Πέραν τούτου, ο «οικονομικός ρατσισμός» των Ελλήνων προσφέρει ηθική νομιμοποίηση σε άλλες πλευρές του ρατσισμού στους κόλπους των υποτελών κοινωνικών τάξεων³⁸.

Οι οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης έχουν γίνει αντικείμενο έντονων διαφωνιών. Οι συζητήσεις στις Η.Π.Α. είναι πολύ πιο σύνθετες και προσπαθούν να περιλάβουν όλες τις πλευρές του ζητήματος, σε αντίθεση με την Ευρώπη, όπου γίνεται πολύ λιγότερος λόγος για τα οικονομικά πλεονεκτήματα των μεταναστευτικών ρευμάτων. Αυτό έρχεται σε ρήξη με παλιότερες εποχές όταν η μετανάστευση ενθαρρυνόταν³⁹.

Η συζήτηση, που διεξάγεται κυρίως στις Η.Π.Α., επικεντρώνεται στις επιπτώσεις της μετανάστευσης επί του ρυθμού της οικονομικής μεγέθυνσης, επί των μισθών των αυτοχθόνων εργαζομένων και επί των δημόσιων οικονομικών. Για την Ελλάδα, οι σχετικές έρευνες είναι λιγιστές και έχουν γίνει ελάχιστα γνωστές.

Μια σειρά πρόσφατων οικονομικών μελετών έχουν δείξει ότι είναι δύσκολο να υπάρξουν μονόπλευρα αποτελέσματα και σίγουρες απαντήσεις σχετικά με τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην οικονομία υποδοχής. Αυτό συμβαίνει επειδή οι οικονομετρικές εκτιμήσεις είναι εξαιρετικά εύθραυστες ως προς την ακρίβεια των αποτελεσμάτων τους. Εξαρτώνται δε, σε μεγάλο βαθμό, από παραδοχές που ενσωματώνονται στην κατασκευή του οικονομικού μοντέλου (δηλαδή στους υπολογισμούς). Τα αποτελέσματα των υπολογισμών προκύπτουν από μαθηματικά μοντέλα που ενσωματώνουν θεωρητικές υποθέσεις – ιδιαίτερα σε σχέση με τον ρόλο του κόστους εργασίας. Ανάλογα, λοιπόν, με τις θεωρητικές υποθέσεις του οικονομικού μοντέλου που υιοθετείται, προκύπτουν διαφορετικά αποτελέσματα⁴⁰.

Με δεδομένες αυτές τις δυσκολίες, ο συνήθης μέθοδος υπολογισμού που συνίσταται στην αρχική κατάστρωση ενός οικονομικού μοντέλου που θα περιελάμβανε όλους τους εμπλεκόμενους στο πρόβλημα παράγοντες, καταλήγει μοιραία σε ασάφειες και απροσδιοριστίες. Προτιμότερη είναι ίσως η μέθοδος των διαδοχικών προσεγγίσεων, που

³⁸ Ιωακείμογλου Η. (2004), «Οι μετανάστες και η απασχόληση», εκδ. Τεγόπουλος Α.Ε.

³⁹ Cross, M. (1989), "Migrants and new minorities in Europe" *International Review of Comparative Public Policy* Vol. 1, 153-78

⁴⁰ INED (1991), *Cent ans d' immigration, etrangers d'hier, francais d' aujourd'hui. Apport demographique, dynamique familiale et economique de l' immigration etrangere*, Travaux et Documents, Cahier no 131, PUF

ενδιαφέρεται αρχικά για μια ορισμένη πλευρά των πραγμάτων – π.χ. τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην αγορά εργασίας – και προοδευτικά ενσωματώνει τις άλλες πλευρές του ζητήματος⁴¹.

Όλοι αυτοί οι υπολογισμοί⁴², αναδεικνύουν τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στους αυτόχθονες εργαζόμενους, αλλά και τους όρους κάτω από τους οποίους αυτές οι επιπτώσεις υπάρχουν ή δεν υπάρχουν, είναι μικρές ή μεγάλες. Μερικές χαρακτηριστικές περιπτώσεις που προκύπτουν από τα οικονομετρικά μοντέλα είναι και οι παρακάτω.

Η μετανάστευση αυξάνει το ρυθμό μεγέθυνσης του εργατικού δυναμικού. Όμως, ο δυναμικός ρυθμός μεγέθυνσης του προϊόντος (δηλαδή ο μέγιστος ρυθμός με τον οποίο μπορεί να αυξάνεται το ΑΕΠ μακροπρόθεσμα, χωρίς να αναπτύσσονται πληθωριστικές πιέσεις) είναι ίσος προς το άθροισμα της παραγωγικότητας της εργασίας και του ρυθμού μεγέθυνσης του εργατικού δυναμικού. Συνεπώς η μετανάστευση αυξάνει τη δυνατότητα της οικονομίας υποδοχής να αναπτύσσεται ταχύτερα και για περισσότερο χρόνο.

Στην περίπτωση όπου η μετανάστευση μετατρέπει τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της οικονομίας υποδοχής, βελτιώνοντας τις επιδόσεις της σε ορισμένους κλάδους παραγωγής, μπορεί να υπάρξουν θετικά αποτελέσματα στο εμπορικό ισοζύγιο.

Εάν η μετανάστευση δημιουργεί επενδυτικές ευκαιρίες στη χώρα υποδοχής, η παραγωγή θα αυξηθεί και μαζί με αυτήν και η απασχόληση των αυτοχθόνων εργαζομένων. Η μετανάστευση, εφόσον αφορά σε νόμιμη εργασία, μετατρέπει τα δημόσια έσοδα και αυξάνει τη μάζα των ετήσιων ασφαλιστικών εισφορών. Αυτές οι ευνοϊκές επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά έχουν και σημαντικά δευτερογενή αποτελέσματα: π.χ. η αύξηση της φορολογίας μειώνει το δημόσιο έλλειμμα και συνακόλουθα τα επιτόκια, των οποίων η μείωση επιδρά θετικά στις επενδύσεις, στην παραγωγή και την απασχόληση.

Οι μετανάστες, συνήθως, χρησιμοποιούνται ως εργασιακή δύναμη χαμηλής ειδίκευσης, και επομένως δέχονται χαμηλότερες αμοιβές. Στο βαθμό που παραγωγικότητα της εργασίας τους είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από τις αποδοχές τους, το όφελος της οικονομίας υποδοχής είναι μεγάλο. Το εν λόγω όφελος μεγιστοποιείται όταν η εργασία

⁴¹ INED (1991), Cent ans d' immigration, etrangers d'hier, francais d' aujourd'hui. Apport demographique, dynamique familiale et economique de l' immigration etrangere, Travaux et Documents, Cahier no 131, PUF

⁴² Jayet H. (1998), «L' impact economique de l' immigration sur les pays et regions d' accueil : modeles et methodes d' analyse », Documents d' etudes DARES no 20, Ministere du Travail et des Affaires Sociales, Avril

των μεταναστών έχει χαρακτηριστικά διαφορετικά από αυτά των αυτοχθόνων εργαζομένων⁴³.

Ένα σύνθετο πρόβλημα, στο οποίο καλούνται να απαντήσουν τα οικονομικά μοντέλα, είναι η επίπτωση της μετανάστευσης επί των μισθών των αυτοχθόνων εργαζομένων. Πολλές μελέτες δείχνουν ότι η μετανάστευση ασκεί πίεση επί των μισθών, αλλά επίσης ότι αυτό αφορά το μισθό των ίδιων των μεταναστών. Βεβαίως, οι επιπτώσεις είναι διαφορετικές ανάλογα με το τμήμα της αγοράς εργασίας στο οποίο εντάσσονται οι μετανάστες⁴⁴. Για τον κλάδο της οικοδομής π.χ. πολλοί Έλληνες εργαζόμενοι ισχυρίζονται ότι η παρουσία των μεταναστών έχει ασκήσει πίεση για μικρότερους μισθούς των ήδη εργαζομένων στον κλάδο, είτε αυτοί είναι μετανάστες είτε είναι Έλληνες.

Στις Η.Π.Α., μέχρι πρόσφατα, η πλειοψηφία των οικονομολόγων εκτιμούσαν ότι η παρουσία των μεταναστών είχε θετικό αποτέλεσμα στα μακροοικονομικά μεγέθη της αμερικανικής οικονομίας: οι μετανάστες επιδρούν πολύ λίγο στους μισθούς των αυτοχθόνων εργαζομένων, βελτιώνουν την κερδοφορία, διακατέχονται από επιχειρηματικό πνεύμα και επιτρέπουν στην οικονομία υποδοχής να παραμείνει ανταγωνιστική σε έναν κλάδο ή να αναπτύξει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε έναν άλλο⁴⁵.

Αυτές οι θέσεις είχαν τεθεί σε αμφισβήτηση από άλλους οικονομολόγους που τόνιζαν τις αρνητικές επιπτώσεις του ανταγωνισμού μεταναστών-αυτοχθόνων εργαζομένων, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας μεταξύ των αλλοδαπών, την επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών.

Επίσης, στη μετανάστευση αποδιδόταν – και αποδίδεται ακόμη – ένα μέρος της ευθύνης τόσο για την ανάπτυξη οπισθοδρομικών μορφών εκμετάλλευσης της εργασίας, όσο και για την παραβίαση του θεσμικού πλαισίου ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων εκ μέρους ενός τμήματος της εργοδοσίας. Υπάρχουν αρκετές πρόσφατες συζητήσεις στις Η.Π.Α. που καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ο χαρακτήρας των μεταναστευτικών ρευμάτων έχει αλλάξει ριζικά, έτσι ώστε να είναι δύσκολο πλέον στη σημερινή εποχή να μιλάμε για οικονομικά οφέλη σε αντίθεση με το παρελθόν, καθώς τα νέα κύματα μεταναστών

⁴³ Sarris A.H., Zografakis S. (1999), A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy, *Journal of Population Economics*, Vol. 12, issue 1

⁴⁴ Sarris A.H., Zografakis S. (1999), A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy, *Journal of Population Economics*, Vol. 12, issue 1

⁴⁵ Papademetriou, D. (1994) « The economic and labor market effects of immigration on the United States », *National Forum* Vol. 74 No. 3, 17-21,40

επιδεικνύουν μικρότερη κοινωνική κινητικότητα και μικρότερη ικανότητα αναβάθμισης των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους⁴⁶.

Σε ότι αφορά το κρίσιμο ζήτημα των μισθών, προφανώς αφορά κυρίως σε αυτούς εκ των αυτοχθόνων εργαζομένων που έχουν συνθήκες εργασίας παρόμοιες με αυτές των μεταναστών, που καταλαμβάνουν π.χ. θέσεις εργασίας στον ίδιο κλάδο παραγωγής και με το ίδιο περίπου επίπεδο ειδίκευσης. Γι' αυτούς τους εργαζόμενους μπορεί να υπάρχει επιδείνωση του μισθού εξαιτίας της μετανάστευσης⁴⁷. Το αντίστροφο, ωστόσο, ισχύει για τους άλλους αυτόχθονες εργαζόμενους, που επωφελούνται από την υψηλότερη κερδοφορία των επιχειρήσεων, από την αύξηση της συνολικής ζήτησης που δημιουργεί θέσεις εργασίας σε κλάδους παραγωγής πέραν αυτών στους οποίους συγκεντρώνεται η απασχόληση των μεταναστών. Σύμφωνα με το Υπουργείο Εργασίας των Η.Π.Α., η τεκμηρίωση των συνολικών επιπτώσεων της μετανάστευσης στην αγορά εργασίας δεν επιβεβαιώνει τη θέση σύμφωνα με την οποία οι μετανάστες προκαλούν μια γενική πτώση των μισθών⁴⁸.

Σε ότι αφορά τις επιπτώσεις της οικονομικής μετανάστευσης στα δημόσια οικονομικά, ορισμένες μελέτες δείχνουν ότι αυτές είναι συνολικά θετικές (Fix & Passel, 1994) καθώς οι φόροι που καταβάλλονται από τους μετανάστες υπερβαίνουν τις δαπάνες που προκαλεί η παρουσία τους. Αυτό, πιθανότατα, σχετίζεται με το γεγονός ότι, ενώ τυπικά δικαιούνται των ίδιων παροχών, τις απολαμβάνουν σπανιότερα, ενδεχομένως επειδή συναντούν πραγματικά εμπόδια⁴⁹.

Μια ανάλυση του INED (1991) που ανέλυσε τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στη Γαλλία, έδειξε ότι παραδοσιακά, οι τελευταίοι εισερχόμενοι μετανάστες καταλαμβάνουν υποδεέστερες εργασίες, πρόσκαιρες και αμειβόμενες με χαμηλούς μισθούς⁵⁰. Αυτό επιτρέπει στους παλαιότερους μετανάστες να μετακινηθούν προς το

⁴⁶ Borjas, G. (1994) "The economics of immigration", *Journal of Economic Literature* Vol. 32: 1667-1717

⁴⁷ Waldinger, R. (1996) *Still the Promised City? New Immigrants and African Americans in Postindustrial New York*, Cambridge: Harvard University Press

⁴⁸ US Department of Labor (1989) *The Effects of Immigration on the U.S. Economy and Labor Market Immigration Policy and Research Report 1*, Washington, D.C., U.S. Department of Labor

⁴⁹ Frey, M. & U. Mammey (1996) *Impact of Migration in the Receiving Countries*, OIM

⁵⁰ INED (1991), *Cent ans d' immigration, étrangers d'hier, français d' aujourd' hui. Apport démographique, dynamique familiale et économique de l' immigration étrangère*, Travaux et Documents, Cahier no 131, PUF

επάνω μέρος της εργασιακής κλίμακας, όπου οι δουλειές έχουν καλύτερη ποιότητα. Επίσης, καθώς γηράσκει ο πληθυσμός των μεταναστών, μαθαίνει να προστατεύεται από τις αυθαιρεσίες της εργοδοσίας. Εντούτοις, από τη στιγμή που ο καπιταλισμός εισέρχεται σε μακροχρόνια διαρθρωτική κρίση, επιβραδύνεται η μεγέθυνση του προϊόντος και των επενδύσεων, εντείνονται οι αναδιαρθρώσεις, και η πλειοψηφία των «παλαιών» μεταναστών παραμένει εγκλωβισμένη στο κατώτατο τμήμα της εργασιακής πυραμίδας, όπου συναντάει τους νέο-εισερχόμενους μετανάστες.

Η παραπάνω μελέτη του INED (1991) κατέληξε επίσης στο συμπέρασμα ότι η υποκατάσταση αυτοχθόνων εργαζομένων από μετανάστες είναι περιορισμένη, και ότι οι μισθοί των μεν δεν επηρεάζονται σημαντικά από τους μισθούς των δε. Αντιθέτως, οι μισθοί των παλαιών μεταναστών επηρεάζονται σημαντικά από τους μισθούς των νέο-εισερχομένων μεταναστών⁵¹.

Στα πλαίσια των οικονομικών αναλύσεων, οι διαμάχες είναι άγνωστες: εδώ, οι πολίτες τηλεθεατές, γνωματεύουν με ευκολία για τη βλαβερή παρουσία των οικονομικών μεταναστών ακολουθώντας τις πιο χονδροειδείς ιδέες και τις πιο στυγνές προκαταλήψεις που διαδίδουν οι τηλεοπτικοί σταθμοί και γενικότερα τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Ο «οικονομικός ρατσισμός» των Ελλήνων βασίζεται στην παραδοχή ότι ο αριθμός των θέσεων εργασίας είναι δεδομένος, σταθερός, αμετάβλητος, και το χειρότερο, ότι καθορίζεται ως δια μαγείας «από την ελληνική οικονομία». Αυτό αποτελεί μια παρεξήγηση: ο αριθμός των θέσεων εργασίας καθορίζεται από την οικονομική πολιτική, δηλαδή από την πολιτική εξουσία. Η Ελλάδα είναι μια πλούσια χώρα που μπορεί να έχει πλήρη απασχόληση, να δώσει εργασία σε όλους, στους ανέργους της και τους μετανάστες της. Εάν αυτό δεν συμβαίνει, οφείλεται στην οικονομική πολιτική, στην πορεία προς την ΟΝΕ, στην κεφαλαιοκρατική αναδιάρθρωση και στην αποδυνάμωση των συνδικαλιστικών και πολιτικών οργανώσεων των εργαζόμενων τάξεων⁵².

Πέρα απ' αυτό, ο «οικονομικός ρατσισμός» των Ελλήνων βασίζεται στην ιδέα πως οι μετανάστες επωφελούνται από την ελληνική οικονομία. Αυτό, επίσης, αποτελεί παρεξήγηση: η ελληνική οικονομία, μικροί και μεγάλοι Έλληνες εργοδότες και

⁵¹ INED (1991), Cent ans d' immigration, etrangers d'hier, francais d' aujourd' hui. Apport demographique, dynamique familiale et economique de l' immigration etrangere, Travaux et Documents, Cahier no 131, PUF

⁵² Sarris A.H., Zografakis S. (1999), A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy, Journal of Population Economics, Vol. 12, issue 1

νοικοκυραίοι εκμεταλλεύονται την εργασία των μεταναστών. Η εργασία των μεταναστών κάνει κατά πολύ πλουσιότερους τους Έλληνες από ότι κάνει τους ίδιους τους μετανάστες. Πόσος είναι ο μέσος βαθμός εκμετάλλευσης ενός μετανάστη; Σε τι αναλογία, δηλαδή επιμερίζεται το προϊόν της εργασίας του μετανάστη σε αμοιβή του ιδίου και σε όφελος του εργοδότη; Σε αναλογία που δεν τολμούσε καν να ονειρευτεί κανένας εργοδότης πριν δεκαπέντε χρόνια⁵³.

Μια εργασία, για τις επιπτώσεις της παράνομης μετανάστευσης στην ελληνική οικονομία⁵⁴, έδειξε ότι η μετανάστευση οδήγησε σε μείωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος δύο ομάδων νοικοκυριών μεταξύ των δεκαπέντε που περιλαμβάνονταν στο μοντέλο υπολογισμού. Διατυπωμένο αλλιώς, αυτό σημαίνει ότι τα 2/3 του πληθυσμού επωφελείται οικονομικά από την παρουσία των οικονομικών μεταναστών, έναντι του 1/3 που «ζημιώνει».

Τελικά, όμως, ο «οικονομικός ρατσισμός» των Ελλήνων βασίζεται κυρίως στην ιδέα ότι η εργασία των μεταναστών μετατοπίζει Έλληνες από την απασχόληση και τους ρίχνει στην ανεργία. Αυτό είναι μια ακόμη παρεξήγηση: η εργασία των μεταναστών δημιουργεί θέσεις εργασίας για Έλληνες, οι οποίες είναι περισσότερες από αυτές που μετατοπίζει. Καμιά μελέτη δεν έχει αποδείξει ότι η εργασία των μεταναστών ευθύνεται, έστω εν μέρει, για την ανεργία στην Ελλάδα. Οι μετανάστες διαιρούνται σε δύο μερίδες: σε αυτούς που αναλαμβάνουν εργασίες για τις οποίες οι Έλληνες δε δείχνουν το παραμικρό ενδιαφέρον και σε αυτούς που καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας τις οποίες υπό κανονικές συνθήκες θα κατελάμβαναν Έλληνες εργαζόμενοι⁵⁵. Έτσι, σε κάποιες εργασίες, σε κάποιους κλάδους, υπάρχει μετατόπιση Ελλήνων από αλλοδαπούς. Εντούτοις, οι μετανάστες που αναλαμβάνουν εργασίες για τις οποίες οι Έλληνες δεν δείχνουν ενδιαφέρον, όχι μόνο δεν δημιουργούν ανεργία, αλλά αυξάνουν την απασχόληση. Διότι, η εργασία τους δημιουργεί εισοδήματα, όχι μόνο για τον εαυτό τους, αλλά και για τους εργοδότες τους. Τα εισοδήματα αυτά δαπανώνται, μετατρέπονται σε αύξηση της ζήτησης, άρα και της παραγωγής. Η αύξηση της παραγωγής, όμως, επιφέρει αύξηση της απασχόλησης για τους Έλληνες. Η αύξηση της απασχόλησης των Ελλήνων δημιουργεί και

⁵³ Frey, M. & U. Mammey (1996) Impact of Migration in the Receiving Countries, OIM

⁵⁴ Sarris A.H., Zografakis S. (1999), A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy, Journal of Population Economics, Vol. 12, issue 1

⁵⁵ Sarris A.H., Zografakis S. (1999), A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy, Journal of Population Economics, Vol. 12, issue 1

πάλι νέα εισοδήματα που δαπανώνται και αυξάνουν την παραγωγή και έτσι στο διηνεκές. Η απασχόληση των μεταναστών έχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και στο εισόδημα και στην απασχόληση των Ελλήνων⁵⁶.

Πόσο μεγάλο, όμως, είναι αυτό το θετικό αποτέλεσμα της εργασίας των μεταναστών στην απασχόληση των Ελλήνων; Υπερκαλύπτει, άραγε, τη μετατόπιση Ελλήνων εργαζομένων από αλλοδαπούς σε ορισμένους κλάδους; Το ποσοστό των μεταναστών που εργάζονται σε εργασίες τις οποίες οι Έλληνες δεν αναλαμβάνουν είναι υψηλό. Αντίστοιχα χαμηλό είναι το ποσοστό των μεταναστών που ανταγωνίζονται τους Έλληνες για τη διεκδίκηση των ίδιων θέσεων εργασίας. Έτσι, κατά πάση πιθανότητα, το θετικό αποτέλεσμα που έχει η εργασία των μεταναστών επί της απασχολήσεως υπερκαλύπτει το αποτέλεσμα της μετατόπισης Ελλήνων από ορισμένους κλάδους, όπως π.χ. η οικοδομή.

Οι περισσότεροι οικονομικοί μετανάστες εργάζονται σε δουλειές στις οποίες δεν ανταγωνίζονται τους Έλληνες. Επομένως, δεν καταλαμβάνουν μια θέση εργασίας την οποία διεκδικούν Έλληνες. Ο μεγαλύτερος όγκος αυτών των εργασιών βρίσκεται στον αγροτικό τομέα και σε ορισμένες ειδικότητες του κλάδου της οικοδομής. Οι μετανάστες αυτοί, όχι μόνο δεν αφαιρούν δουλειά από τους Έλληνες, αλλά δημιουργούν δουλειά γι' αυτούς. Σε πολλές περιπτώσεις, χάρη στη δουλειά των μεταναστών, περισώζεται η δουλειά του εργοδότη, που χωρίς τους μετανάστες θα είχε οδηγηθεί σε παύση της λειτουργίας της επιχείρησής του. Επίσης, η δουλειά των μεταναστών δημιουργεί την αύξηση της ζήτησης, επειδή καθιστούν κερδοφόρες μια σειρά επιχειρήσεων και τις ωθούν έτσι σε νέες επενδύσεις⁵⁷.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, τα οποία βασίζονται στα δεδομένα των αιτήσεων, που υποβλήθηκαν καταρχήν από τους αλλοδαπούς για να τους χορηγηθεί άδεια παραμονής στην Ελλάδα, φαίνεται ότι η πλειοψηφία των μεταναστών που ζουν και εργάζονται στη χώρα μας είναι ανειδίκευτοι, απασχολούνται κυρίως στον αγροτικό τομέα, έχουν μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης και η κυριότερη χώρα προέλευσης είναι η Αλβανία. Από την ανάλυση των στοιχείων του ΟΑΕΔ, προκύπτει ότι από τις 352.632 αιτήσεις που υποβλήθηκαν για τη χορήγηση άδειας παραμονής, το 65% περίπου των αιτήσεων είναι

⁵⁶ Sarris A.H., Zografakis S. (1999), A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy, *Journal of Population Economics*, Vol. 12, issue 1

⁵⁷ Γιαννίρη Ν.(2003), «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, *Ελευθεροτυπία* 31/01/2003

αλβανικής προέλευσης. Σε ότι αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο των αλλοδαπών, το 49% είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το 38% πρωτοβάθμιας, ενώ το 9% είναι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Όσον αφορά την ηλικιακή τους σύνθεση, η συντριπτική τους πλειοψηφία ανήκει στις παραγωγικές ηλικίες με επικρατέστερη την ηλικιακή ομάδα 30-34 ετών, στην οποία κατατάσσεται το 38% του συνόλου⁵⁸.

Σε ότι αφορά τις ειδικότητες, το 23% είναι ανειδίκευτοι εργάτες ή μικροεπαγγελματίες. Ως ειδικευμένοι τεχνίτες δήλωσαν ότι εργάζονται το 7%, ενώ ως ειδικευμένοι αλιείς, γεωργοί και κτηνοτρόφοι δήλωσαν ότι εργάζονται 4%. Με βάση την ειδικότητα, που είχαν κατά την τελευταία απασχόλησή τους, η πλειοψηφία των μεταναστών συγκεντρώνεται σε ένα μικρό φάσμα επαγγελμάτων, τα οποία ως επί το πλείστον ασκούνται στην παραοικονομία, με ότι αυτό συνεπάγεται για τους όρους και τις συνθήκες απασχόλησης. Επισημαίνεται ότι το 58% του συνόλου, δηλαδή 205.462 αλλοδαποί, απέφυγαν να δηλώσουν επάγγελμα, γεγονός το οποίο εξηγείται, κατά πάσα πιθανότητα, από τον διαφόρων ειδών, πρόσκαιρο, ευκαιριακό και άτυπο χαρακτήρα της απασχόλησης⁵⁹.

Ο αριθμός των οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα που έχουν υποβάλει σχετική αίτηση για την έκδοση Λευκής Κάρτας εργασίας από τις κατά τόπους αρμόδιες υπηρεσίες του ΟΑΕΔ, ανέρχεται σε 373.000 περίπου, εκ των οποίων έχουν εγγραφεί και ασφαλιστεί στα ασφαλιστικά ταμεία περί τις 300.000. Από αυτούς, οι 190.000 έχουν αποκτήσει κάρτα ενσήμων στο ΙΚΑ, 90.000 περίπου έχουν δηλωθεί ως εργάτες γης και έχουν ασφαλιστεί στον ΟΓΑ, ενώ 20.000 εγγράφηκαν στο ΤΕΒΕ ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Αντίστοιχα την Πράσινη Κάρτα εργασίας (είναι αυτή που δίδεται με βάση αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την απασχόληση και είναι ανανεώσιμη) έχουν έως σήμερα αποκτήσει από τον ΟΑΕΔ, μόνο, 20.000 αλλοδαποί⁶⁰.

Η παραπάνω αναντιστοιχία δείχνει τις σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ενδιαφερόμενοι σχετικά με τα δικαιολογητικά που θα πρέπει να προσκομίσουν για να αποδείξουν ότι απασχολούνται από Έλληνες εργοδότες, ώστε να εγκριθούν οι αιτήσεις τους. Διότι, αφενός μεν απαιτείται ο κάθε αλλοδαπός να έχει συγκεντρώσει, τουλάχιστον 40 ένσημα για να του χορηγηθεί η Πράσινη Κάρτα και για την ανανέωσή της να

⁵⁸ Γιαννίρη Ν.(2003), «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, Ελευθεροτυπία 31/01/2003

⁵⁹ Ιωακείμογλου Η. (2004), «Οι μετανάστες και η απασχόληση», εκδ. Τεγόπουλος Α.Ε.

⁶⁰ Ιωακείμογλου Η. (2004), «Οι μετανάστες και η απασχόληση», εκδ. Τεγόπουλος Α.Ε.

συγκεντρώνει 150 ένσημα κάθε έτος, αφετέρου δε, πρέπει το πιστοποιητικό υγείας του να έχει εκδοθεί ως την 31/12/1998⁶¹.

Πολυλειτουργικός αναδεικνύεται ο ρόλος των μεταναστών και για την ελληνική κοινωνία, και ιδιαίτερα την ύπαιθρο. Πέραν της δημογραφικής αναζωογόνησης που είχε ως αποτέλεσμα ακριανά χωριά, και μέσω της επιγαμίας, να «δουν» παιδιά και να ανοίξουν σχολεία ύστερα από 40 χρόνια, συντέλεσε επίσης ώστε τα «γερασμένα νοικοκυριά» -οι οπισθοφυλακές της ελληνικής κοινωνίας- να βρουν τον τρόπο να διατηρήσουν τον παραδοσιακό τρόπο ζωής τους, διατηρώντας προσωρινά τη συνοχή του κοινωνικού ιστού και απαλλάσσοντας τους επιγόνους τους από πολλές σκοτούρες. Ωστόσο, καθοριστικός φαίνεται ότι είναι ο ρόλος των μεταναστών και στην αναζωογόνηση της αγροτικής οικονομίας⁶².

Το 70% των αγροτικών νοικοκυριών της ελληνικής υπαίθρου παραδέχονται ως θετική την παρουσία των μεταναστών στην κοινωνία, σύμφωνα με έρευνα του Πανεπιστημίου Πατρών που παρουσιάστηκε σε ημερίδα του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ελληνίδων Δημοσιογράφων, από τον καθηγητή Χαράλαμπο Κασίμη, ο οποίος άσκησε αυστηρή κριτική στο «νέο» μεταναστευτικό νόμο 2910/2002 παράλληλα με την καθηγήτρια Λουκά Κατσέλη που είπε για το νόμο: «Δεν λύνει τα προβλήματα ανασφάλειας των μεταναστών και θα δημιουργήσει χώρο δράσης και πεδίο διαφθοράς».

Η εισροή μεταναστών (1990) συνέπεσε με σημαντικές αλλαγές στην αγροτική οικονομία της Ελλάδας, της οποίας η ανταγωνιστικότητα μειώθηκε έκτοτε, είτε λόγω της ανορθολογικής διαχείρισης των εισερχόμενων πόρων είτε της έλλειψης επενδύσεων. Σαφέστατη διαγράφεται η «αδυναμία κάλυψης των αναγκών με ντόπιο εργατικό δυναμικό». Η έρευνα καταδεικνύει ότι το 10% του πληθυσμού είναι αλλοδαποί που φτάνουν το 15% του εργατικού δυναμικού, ενώ από αυτούς μόλις το 1,3 είναι γυναίκες⁶³.

Τα πέντε βασικά συμπεράσματα της έρευνας έχουν ως εξής:

1. Τα 2/3 των γεωργικών νοικοκυριών και πάνω από το 50% των «επαρχιακών» απασχολούν μετανάστες. Αυτοί καλύπτουν το 90% της μη οικογενειακής εργασίας που καταβάλλεται.

⁶¹ ΟΑΕΔ (2004) «Μετανάστες - Πρόγραμμα Κατάρτισης - ΕΡΓΟΝ ΚΕΚ - EQUAL.» Εφημερίδα Χίου, Πε 15/1/2004

⁶² Γιαννίρη Ν.(2003), «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, Ελευθεροτυπία 31/01/2003

⁶³ Γιαννίρη Ν.(2003), «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, Ελευθεροτυπία 31/01/2003

2. Η απασχόληση των μεταναστών αυξήθηκε σημαντικά τη δεκαετία του 1990. Μιλάμε για διπλασιασμό των εξωοικογενειακών ημερομισθίων. Και αυτό γιατί οι προσδοκίες των Ελλήνων νέων έχουν αυξηθεί και υπάρχει απαξία για τις εργασίες που δεν έχουν κοινωνική αποδοχή.
3. Οι μετανάστες συνέβαλαν στην ανάπτυξη των αγροτικών εκμεταλλεύσεων (π.χ. παρατημένα χωράφια πήραν ζωή, χτίζονται τουριστικές εγκαταστάσεις).
4. Η διαθεσιμότητα των μεταναστών έπαιξε ρόλο στον καταμερισμό της εργασίας: οι γυναίκες είτε γυρίζουν στο «σπίτι» είτε απασχολούνται στην ελεύθερη αγορά. Οι άντρες πήραν διαχειριστικές εργασίες και απαντούν χαρακτηριστικά. «Οι Αλβανοί μάς έκαναν να γίνουμε αφεντικά, αλλά χωρίς αυτούς πώς θα μπορούσαμε να ξαναλειτουργήσουμε;»
5. Υπάρχει δημογραφική και κοινωνική στήριξη του πληθυσμού της υπαίθρου από τους μετανάστες. Καθοριστικός είναι ο ρόλος σε κτηνοτροφικές περιοχές.

Πάντως, αξίζει να σημειωθεί ότι οι ίδιοι ερωτώμενοι δεν έχουν προσωπικές σχέσεις με τους μετανάστες, μια και ισχύουν βαθιά στερεότυπα, ειδικά με τους Αλβανούς.

4.1 Σχέση της τοπικής αυτοδιοίκησης με τη μετανάστευση

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης από τη φύση τους βρίσκονται πιο κοντά στον πολίτη και για το λόγο αυτό καθίστανται περισσότερο αρμόδιοι να ασκούν κοινωνική πολιτική, προσανατολισμένη στις ανάγκες και στα προβλήματα των κατοίκων, αλλά και στις ιδιαιτερότητες και τις προοπτικές του κάθε τόπου. Με βάση τα παραπάνω, οι δήμοι συνδέονται άμεσα με τη μετανάστευση, δεδομένου ότι σήμερα αρκετοί είναι οι αλλοδαποί μετανάστες που κατοικούν μόνιμα στην περιφέρεια ενός δήμου, εργάζονται και μεγαλώνουν τα παιδιά τους, έχοντας τις ίδιες ανάγκες με τους ντόπιους κατοίκους. Αρκετοί είναι οι δήμοι που προσφέρουν υπηρεσίες για τους αλλοδαπούς μετανάστες όπως είναι τα κέντρα προστασίας προσφύγων, τα οποία προσφέρουν διαμονή, σίτιση και κοινωνική υποστήριξη, τα προγράμματα προσωρινής φιλοξενίας, τα προγράμματα κοινωνικής στήριξης και ενσωμάτωσης, που παρέχουν γλωσσική εκπαίδευση στα παιδιά των μεταναστών⁶⁴.

⁶⁴ Ιατράκη Ε. (2004). *Σημειώσεις «Κοινωνικές Υπηρεσίες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση»* Ηράκλειο

Σύμφωνα με τον Νόμο 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», σε κάθε δήμο θεσπίζεται Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών, το οποίο έχει ως βασικές αρμοδιότητες να καταγράφει και να διερευνά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες του δήμου, αναφορικά με την ένταξή τους στην τοπική κοινωνία και την επαφή τους με δημόσιες αρχές ή τη δημοτική αρχή. Επίσης το Συμβούλιο οφείλει να υποβάλλει εισηγήσεις στο δημοτικό συμβούλιο, προκειμένου να αναπτυχθούν τοπικές δράσεις, οι οποίες θα προωθούν την ομαλή ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία και θα επιλύουν τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες. Η επίλυση των προβλημάτων των μεταναστών αλλά και η ομαλή ένταξή τους στην κοινωνία ανατίθεται σε συμβουλευτικές υπηρεσίες, οι οποίες ανήκουν στο δήμο, αλλά και σε εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης που οργανώνονται από τους δήμους⁶⁵.

4.2 Οι αρμοδιότητες των δήμων στην μετανάστευση

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, είναι υπεύθυνοι να χορηγούν και να ανανεώνουν τις άδειες διαμονής των αλλοδαπών στη χώρα. Επίσης σύμφωνα με το νέο Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, οι δήμοι μπορούν να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν προγράμματα συμμετοχής των αλλοδαπών προκειμένου για την ομαλή ένταξή τους στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας υποδοχής.

Συγκεκριμένα βάσει του νόμου 3386/2005, οι δήμοι είναι υπεύθυνοι για την πληροφόρηση των αλλοδαπών αναφορικά με τις διαδικασίες και τις προϋποθέσεις χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής και εργασίας. Οι δήμοι παραλαμβάνουν τις αιτήσεις των αλλοδαπών και τις ελέγχουν ως προς την πληρότητά τους και τα δικαιολογητικά τους. Μετά τον έλεγχο οι δήμοι εκδίδουν και χορηγούν τις βεβαιώσεις κατάθεσης αίτησης για άδεια διαμονής. Οι βεβαιώσεις διακρίνονται σε τρεις τύπους. Υπάρχουν οι μπλε βεβαιώσεις, για όσους υπέβαλαν αίτηση με πλήρη δικαιολογητικά και για όσους η χρονική διάρκεια παραμονής καθίσταται νόμιμη έως ότου αποφανθεί η Διοίκηση για το αίτημά τους. Οι βεβαιώσεις χρώματος ροζ, χορηγούνται σε όσους υπέβαλαν αίτηση με ελλιπή δικαιολογητικά και η άδεια παραμονής τους έχει περιορισμένη ισχύ. Τέλος υπάρχουν οι απλές βεβαιώσεις οι οποίες χορηγούνται όταν ο ενδιαφερόμενος

⁶⁵ Νόμος 3852/2010, Άρθρο 78, παρ. 1, Ν.

προσέρχεται εκπρόθεσμα χωρίς να επικαλείται κανέναν λόγο ανωτέρας βίας ή όταν το αίτημά του δεν πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις. Μετά τη χορήγηση των βεβαιώσεων, οι δήμοι καταχωρούν τα στοιχεία της αίτησης στον υπολογιστή στο ηλεκτρονικό «Σύστημα διεκπεραίωσης αιτήσεων Αλλοδαπών» και εντός 15 ημερών οφείλουν να διαβιβάσουν την αίτηση και τα δικαιολογητικά στην αρμόδια υπηρεσία αλλοδαπών της Περιφέρειας στην οποία ανήκουν. Κατά το διάστημα μέχρι να χορηγηθεί η άδεια, οι δήμοι οφείλουν να επικοινωνούν τόσο με τους αλλοδαπούς όσο και με την Περιφέρεια για να ενημερώνονται για την εξέλιξη της υπόθεσης, για τυχόν καθυστερήσεις και προβλήματα που υπάρχουν. Αμέσως μετά την έκδοση της άδειας οι δήμοι ενημερώνουν τους ενδιαφερόμενους. Η ενημέρωση αυτή πρέπει να γίνεται και για τυχόν απόρριψη του αιτήματος⁶⁶.

Σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις, οι άδειες διαμονής των αλλοδαπών ενοποιούνται με τις άδειες εργασίας. Και εδώ οι δήμοι είναι αρμόδιοι για την όλη διαδικασία.

Αναφορικά με το σχεδιασμό και την εφαρμογή, από πλευράς των δήμων, προγραμμάτων για την ομαλή κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ένταξη των αλλοδαπών στη χώρα, οι δήμοι είναι υπεύθυνοι για την πολιτογράφηση των αλλοδαπών, μετά την παραλαβή των απαραίτητων δικαιολογητικών, για τη διενέργεια πράξεων ληξιαρχικού χαρακτήρα, αλλά και για την προσφορά κοινωνικών και διοικητικών υπηρεσιών. Συγκεκριμένα οι δήμοι μπορούν να αναλάβουν αρμοδιότητες των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (Κ.Ε.Π.), για ζητήματα που αφορούν αλλοδαπούς. Επίσης οι δήμοι προαιρετικά, μπορούν να παρέχουν μέσω συμβουλευτικών υπηρεσιών, την κατάλληλη ενημέρωση των αλλοδαπών, αναφορικά με θέματα νομικά, εργασιακά κ.α, αλλά και να τους προσφέρουν ψυχοκοινωνική υποστήριξη, ή προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Επίσης μπορούν να διοργανώσουν εκδηλώσεις προκειμένου οι αλλοδαποί να ενημερωθούν και να μάθουν τις συνήθειες της ελληνικής κοινωνίας, τον πολιτισμό της κ.α. Χαρακτηριστική είναι η δράση του Δήμου Αθηναίων, ο οποίος λειτουργεί διαπολιτισμικό παιδικό σταθμό αλλά και του Athens International Radio (104,4 FM), ο οποίος μεταδίδει προγράμματα ψυχαγωγίας σε 12 γλώσσες⁶⁷.

⁶⁶ Νόμος 3386/2005

⁶⁷ Τσιούκας Γ. (2006). *Αναδιοργάνωση και αναβάθμιση των υπηρεσιών των Δήμων για τους αλλοδαπούς*. Ανακτημένο από: www.ita.org.gr/.../Τοπική%20Αυτοδιοίκηση%20και%20Μετανάστευση.doc

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

5.1. Εισαγωγή

Η κοινωνιολογική έρευνα αποσκοπεί στην αναπαράσταση της κοινωνικής πραγματικότητας με την εφαρμογή συστηματικών μεθόδων συλλογής και ανάλυσης εμπειρικών στοιχείων. Απώτερος σκοπός της κοινωνιολογικής έρευνας είναι η σύνδεση του εμπειρικού υλικού με τις θεωρητικές ιδέες του κοινωνικού γίνεσθαι⁶⁸. Ως εκ τούτου, σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η σύνδεση του εμπειρικού υλικού που παρουσιάζεται, σχετικά με τους κατοίκους του δήμου Καμείρου, οι οποίοι μετανάστευσαν από τη μεταπολίτευση έως σήμερα, αλλά και τους αλλοδαπούς μετανάστες που κατοικούν στο δήμο Καμείρου από τη μεταπολίτευση έως σήμερα, με τις θεωρητικές ιδέες που παρουσιάστηκαν αναφορικά με την μεταναστευτική πορεία του Δήμου Καμείρου από την μεταπολίτευση μέχρι και σήμερα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να συμβάλλει στην περαιτέρω γνώση αλλά και στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Μέσω της παρούσας έρευνας θα παραχθεί νέα γνώση και θα ελεγχθεί η αξία και η ισχύς της υπάρχουσας.

5.2 Δειγματοληψία

Ο πληθυσμός είναι όλοι οι δυνητικά ερωτώμενοι οι οποίοι θεωρούνται κατάλληλοι για να συμμετάσχουν στην έρευνα. Για να θεωρηθεί κατάλληλος ένας πληθυσμός θα πρέπει να έχει κάποια συγκεκριμένα *χαρακτηριστικά που ονομάζονται στοιχεία*⁶⁹. Ο πληθυσμός της παρούσας έρευνας ήταν μετανάστες από και προς το Δήμο Καμείρου

Το *πλαίσιο δείγματος* είναι οι κατάλογοι εκείνοι που περιλαμβάνουν όλους τους δυνητικούς ερωτώμενους απ' όπου θα επιλεγεί το δείγμα (Τομαράς, 2006). Η *μέθοδος της δειγματοληψίας* αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο θα γίνει η επιλογή των στοιχείων του πληθυσμού που θα αποτελέσουν το δείγμα (Πετράκης, 2006)⁷⁰. *Ο σχεδιασμός και η διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας βασίστηκε στη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας.*

Το δείγμα της έρευνας περιλαμβάνει μετανάστες διαφορετικού φύλου (άντρες, γυναίκες), ποικίλλου μορφωτικού επιπέδου (απόφοιτος δημοτικού, γυμνασίου, λυκείου,

⁶⁸ Κυριαζή Ν., 2005, *Η κοινωνιολογική Έρευνα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σελ. 17

⁶⁹ Τομαράς, Π. (2006) *Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ και την Έρευνα Αγοράς*, 3η έκδοση, αυτοέκδοση, Αθήνα.

⁷⁰ Πετράκης, Μ. (2006) *Έρευνα μάρκετινγκ. Η ερευνητική μεθοδολογία*, εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.

ΑΕΙ, ΤΕΙ, κάτοχος μεταπτυχιακού), αλλά και διαφορετικής οικογενειακή κατάσταση (παντρεμένοι, ανύπαντροι, διαζευγμένοι, χήροι). Συνολικά ερωτήθηκαν 100 μετανάστες και συγκεκριμένα 48 απόδημοι Έλληνες και 52 αλλοδαποί μετανάστες.

5.3 Μέθοδος Ανάλυσης Δεδομένων

Η έρευνα που θα διεξαχθεί στην παρούσα εργασία, εντάσσεται στην κατηγορία της ποσοτικής έρευνας, δεδομένου ότι η παρουσίαση των δεδομένων θα γίνει με αριθμούς σε πίνακες κατανομών και θα χρησιμοποιηθεί η στατιστική ανάλυση του excel.

Το ερωτηματολόγιο που θα χρησιμοποιηθεί στην παρούσα έρευνα ενδιαφέρεται να διερευνήσει τις απόψεις των υποκειμένων για τα γεγονότα αυτά αλλά κυρίως να διερευνήσει τις κρίσεις τους. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει ερωτήσεις/μονάδες κλειστού τύπου (Κυριαζή, 2005, σ.70).

Βασικά χαρακτηριστικά των ερωτήσεων που θα δοθούν στους ερωτώμενους είναι:

- Το λεξιλόγιο των ερωτήσεων είναι απλό, κατανοητό και συγκεκριμένο.
- Η κάθε ερώτηση αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο σε ένα θέμα.
- Η διατύπωση της κάθε ερώτησης δεν προτρέπει τον ερωτώμενο προς μια συγκεκριμένη απάντηση.
- Κάθε ερώτηση χαρακτηρίζεται από λιτότητα και συντομία.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο αφορά δημογραφικές ερωτήσεις βάσει των οποίων συγκροτείται η περιγραφική εικόνα του δείγματος. Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου, που είναι και το κύριο μέρος, στηρίζεται στις ερωτήσεις που αποτελούν τον κύριο κορμό της παρούσας έρευνας.

5.4 Ζητήματα Δεοντολογίας

Όλα τα στοιχεία και οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν κατά την διάρκεια της έρευνας αξιολόγησης είναι **απόρρητες και εμπιστευτικές**, με σεβασμό στον κώδικα ηθικής και δεοντολογίας. Και δόθηκαν με την συγκατάβαση των ερωτώμενων, μετά από την ενημέρωσή τους για τις διαδικασίες αλλά και τα δικαιώματα που έχουν να αποχωρήσουν από την έρευνα σε όποιο στάδιο το επιθυμούν

Μετά την κατάρτιση και αξιολόγησή του, το ερωτηματολόγιο δόθηκε στα υποκείμενα της έρευνας για συμπλήρωση από τον ίδιο τον ερευνητή. Ο ερευνητής περιέγραψε το θέμα της έρευνας και έδωσε τις κατάλληλες οδηγίες για τη συμπλήρωσή του. Στη συνέχεια μοίρασε τα ερωτηματολόγια και ήταν παρών κατά τη συμπλήρωσή τους

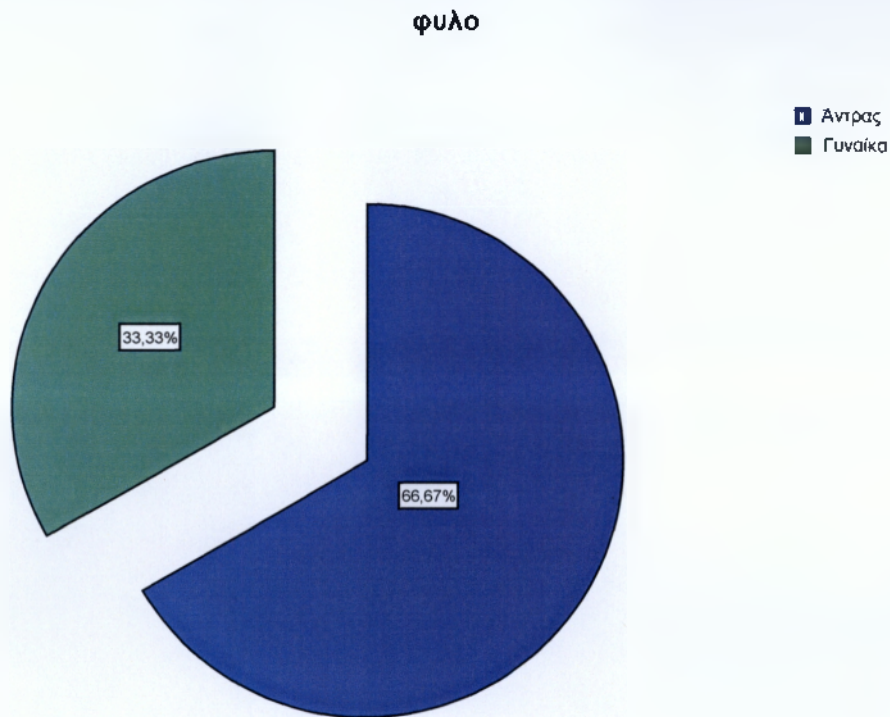
σε περίπτωση που κάποιος χρειαζόταν περαιτέρω διευκρινήσεις. Η συγκεκριμένη μέθοδος συντόμευσε τη διαδικασία συγκέντρωσης των ερωτηματολογίων και μείωσε σημαντικά το κόστος της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

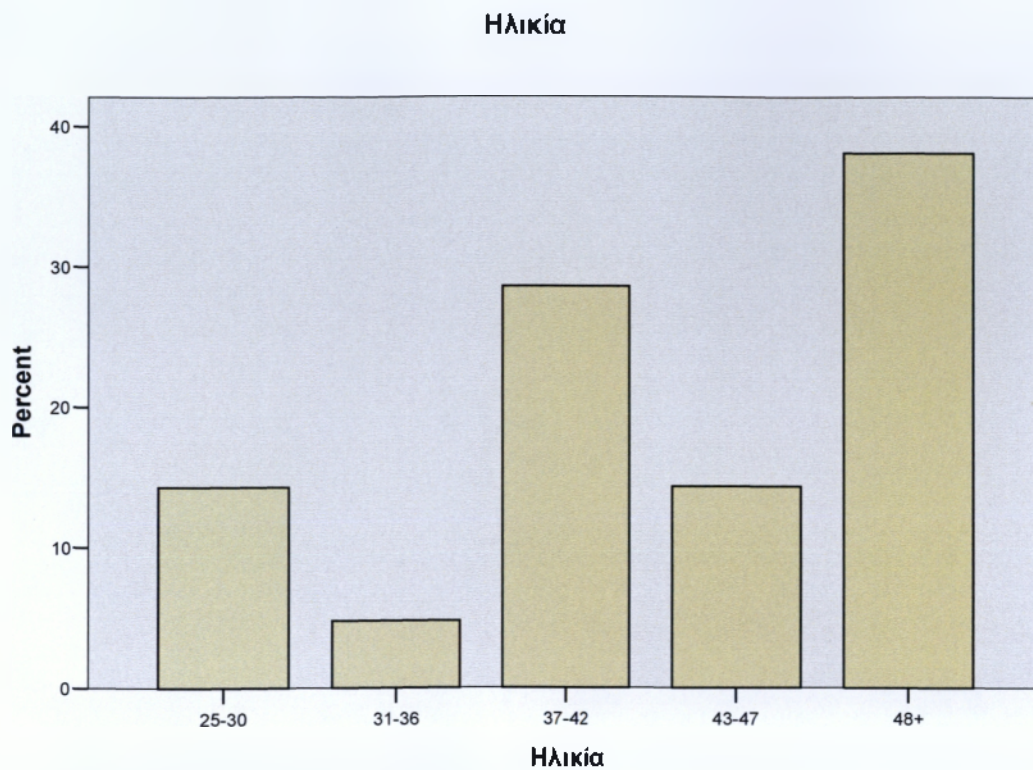
6.1. Ερωτηματολόγιο απόδημων Ελλήνων

Το δείγμα παρουσιάζει ανομοιογενή κατανομή ανά φύλο, αφού το ποσοστό των ανδρών υπερτερεί έναντι εκείνου των γυναικών.

Στην ερώτηση για το φύλο, το 66,7% των ατόμων που απάντησαν ήταν άνδρες με ένα 33,3% γυναίκες (γράφημα 1, πίνακας 1).

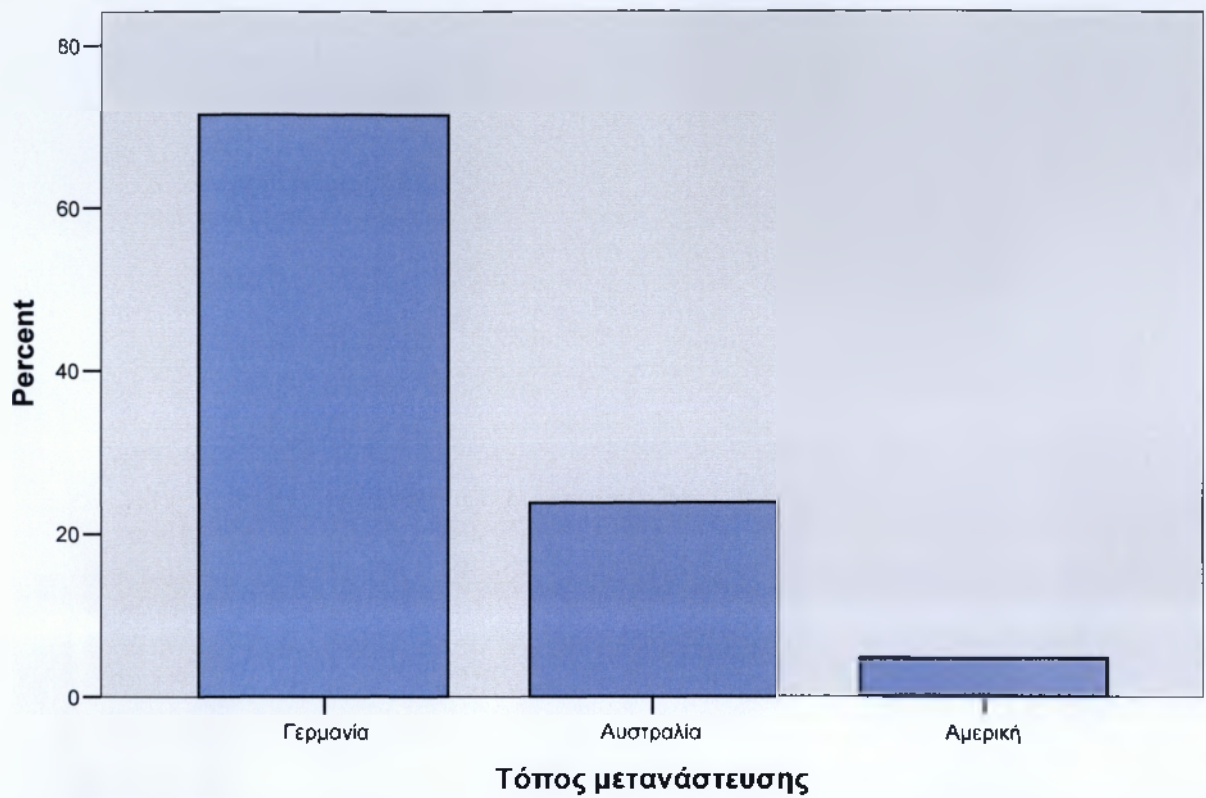
Γράφημα 6-1-1: Κατανομή πληθυσμού ανά φύλο

Γράφημα 6-1-2 Κατανομή πληθυσμού ανά ηλικία

Στην ερώτηση για την ηλικία προέκυψε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών από και προς το δήμο είναι μεγαλύτεροι από 48 ετών. Επισημαίνεται όμως ότι κυρίως νέοι σε ηλικία είναι αυτοί που αποφασίζουν να μεταναστεύσουν και όχι τόσο μεγάλης ηλικίας.

Τόπος μετανάστευσης

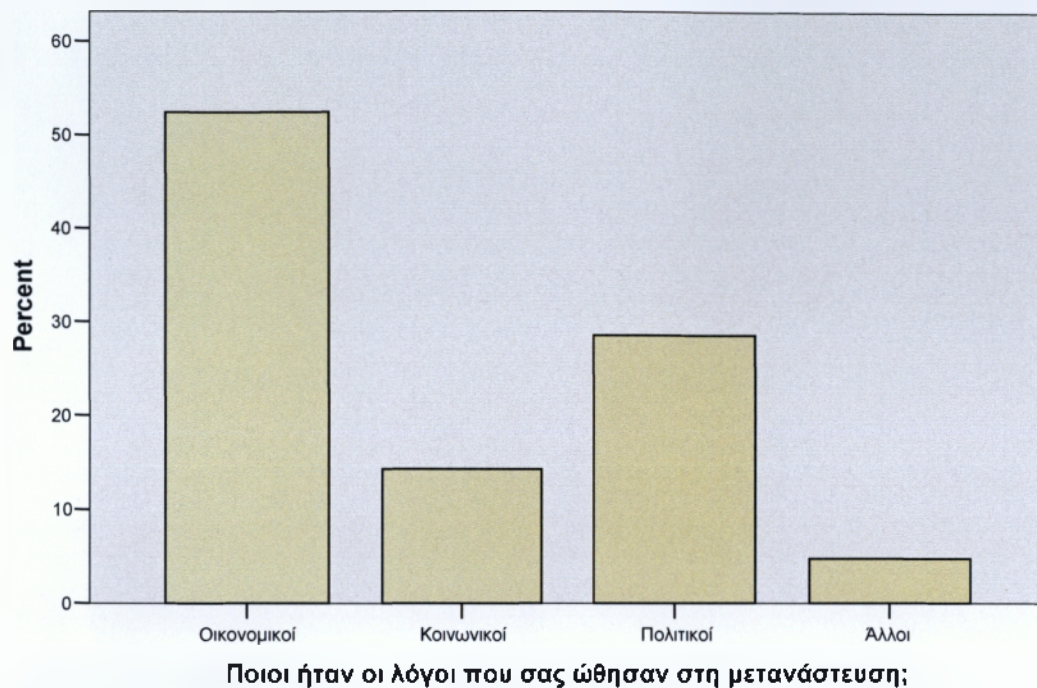

Γράφημα 6-1-3: Κατανομή πληθυσμού ανά τόπο μετανάστευσης

Ο κυριότερος τόπος προορισμού των Ελλήνων απόδημων είναι η Γερμανία, μεγάλο ποσοστό έχει αποδημήσει και προς την Αυστραλία

Οι χώρες υποδοχής των μεταναστών είναι οι χώρες στις οποίες μετακινούνται και εγκαθίστανται για ορισμένο χρονικό διάστημα οι μετανάστες

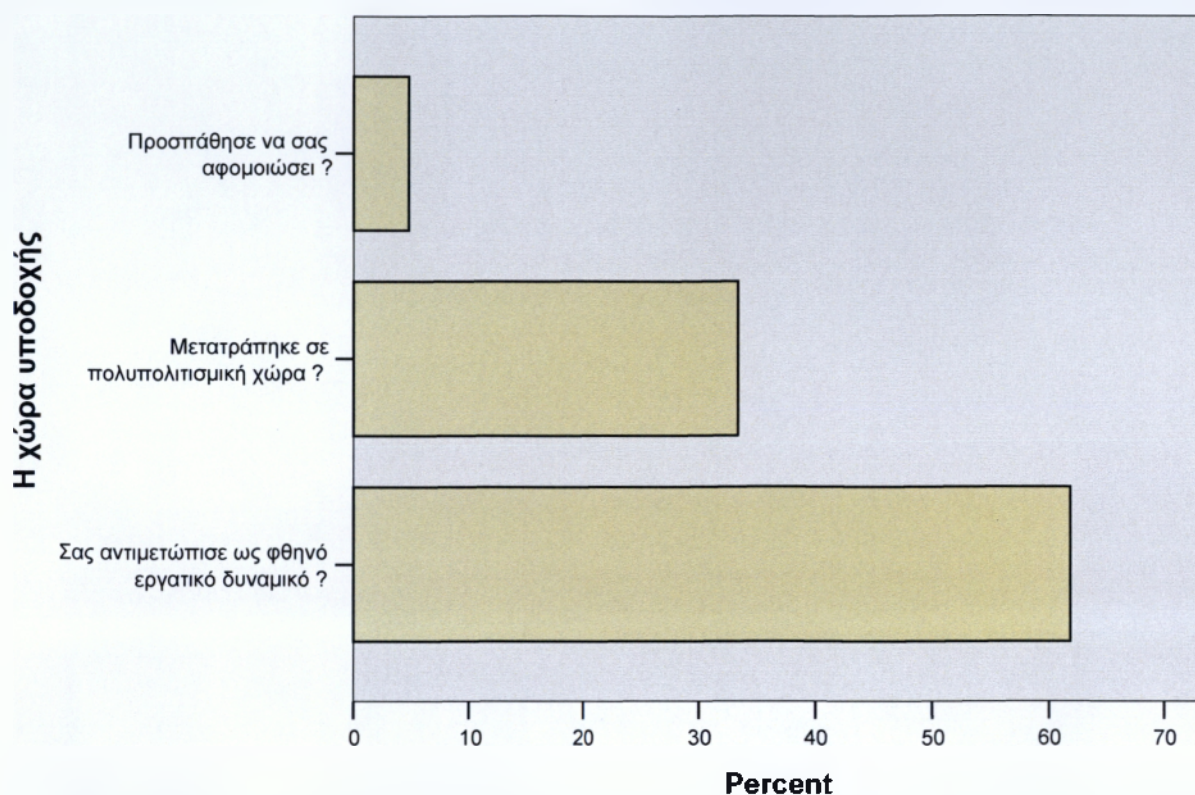
Ποιοι ήταν οι λόγοι που σας ώθησαν στη μετανάστευση;

Γράφημα 6-1-4: Κατανομή πληθυσμού ανά αίτια μετανάστευσης

Ο κυριότερος λόγος όπου ώθησε τους Έλληνες του Δήμου Καμείρου να μεταναστεύσουν είναι οικονομικός (προς αναζήτηση καλύτερης δουλειάς, βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου, και ένα καλύτερο μέλλον για τα παιδιά τους. Άλλος σημαντικός λόγος είναι ο κοινωνικός περίγυρος, επίσης επέδρασε σε κάποιους και τα πολιτικά τεκταινόμενα.

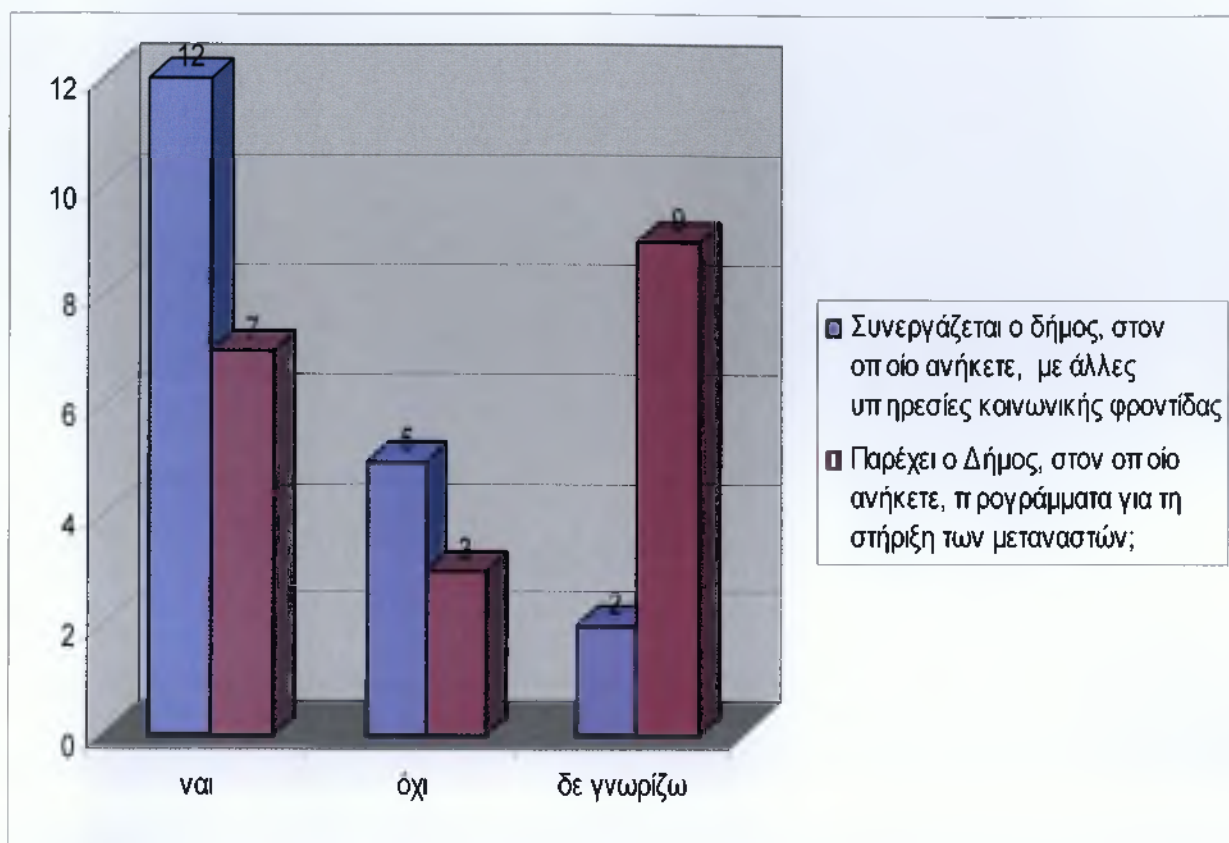
Η χώρα υποδοχής

Γράφημα 6-1-5: Κατανομή πληθυσμού ανά χαρακτηριστικών χώρας υποδοχής

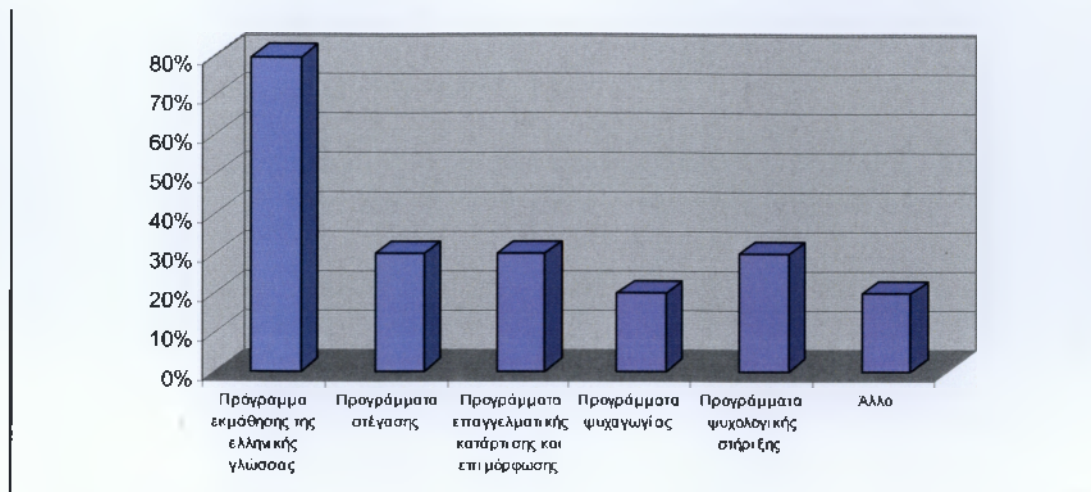
Κατά κύριο λόγο η χώρα υποδοχής τους αντιμετώπισε ως φθινό εργατικό δυναμικό το οποίο και χρησιμοποιήθηκε για την ανάπτυξή της, αλλά και τους αφομοίωσε και μετατράπηκε σε πολυπολιτισμική χώρα

Χαρακτηριστικό των χωρών της Δυτικής Ευρώπης είναι ότι η πολιτική μετανάστευσης αντιμετώπιζε τους μετανάστες ως προσωρινή εργατική δύναμη, ακολουθώντας πολιτική μη αφομοίωσης (Μουσούρου, 2003)

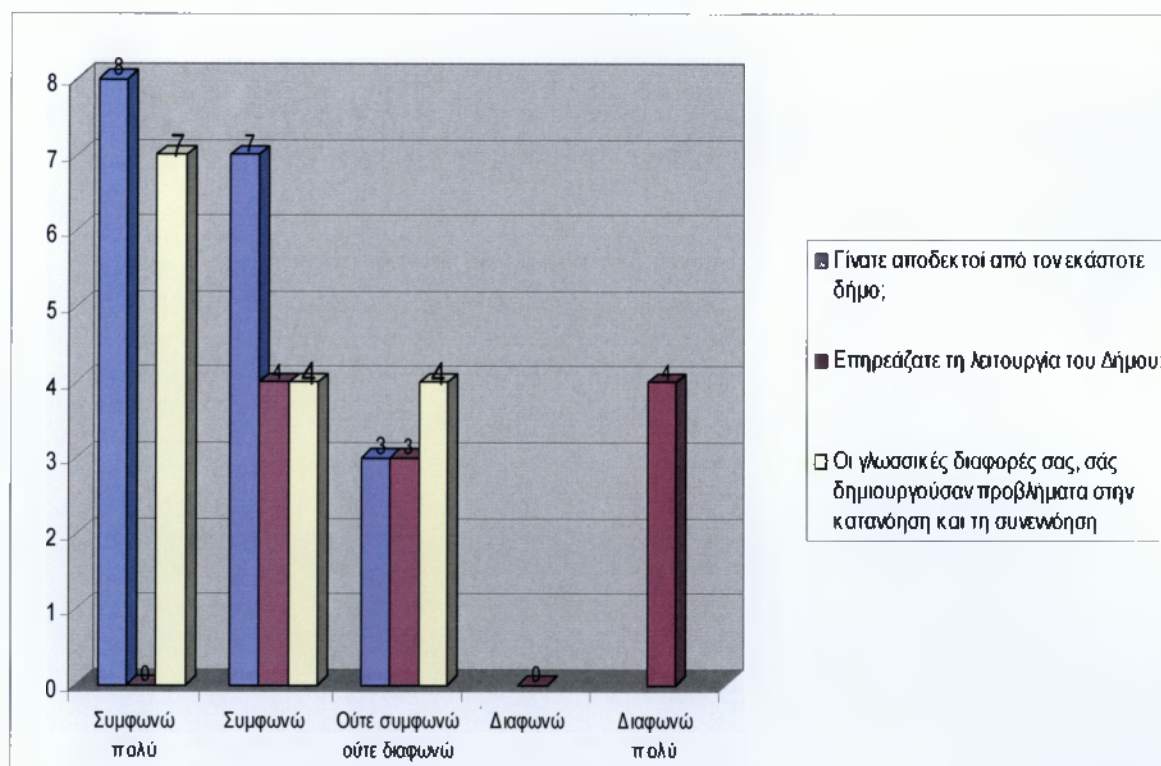
Γράφημα 6-1-6: Κατανομή πληθυσμού ανά κοινωνικής πολιτικής δήμου υποδοχής

Κατά κύριο λόγο ο Δήμος υποδοχής είχε πρόγραμμα ένταξης – στήριξης των μεταναστών και συνεργαζόταν με άλλες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας

Γράφημα 6-1-7: Κατανομή πληθυσμού ανά πρόγραμμα ένταξης

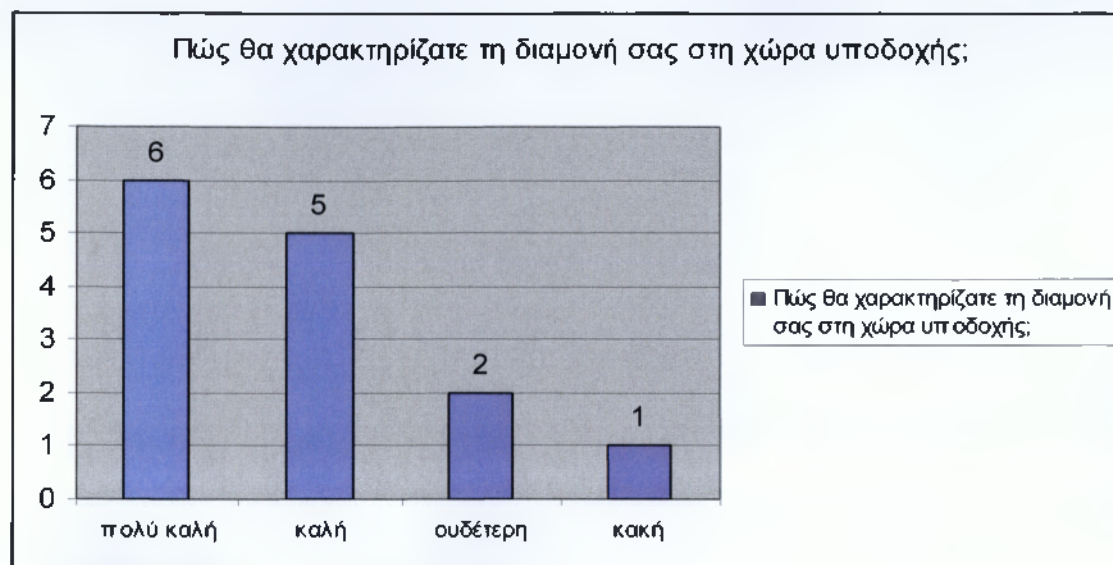
Το 80% των απόδημων Ελλήνων παρακολούθησε πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, το 30% πρόγραμμα στέγασης, το 30% πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης, και πρόγραμμα ψυχολογικής υποστήριξης

Γράφημα 6-1-8: Κατανομή πληθυσμού ανά ενσωμάτωση Ελλήνων του δήμου Καμείρου στο δήμο υποδοχής

Οι δημότες του δήμου Καμείρου, έγιναν αποδεκτοί από το δήμο υποδοχής, αλλά δεν επηρέαζαν τη λειτουργία του, εάν και οι γλωσσικές τους διαφορές τροχοπεδούσαν την εύρυθμη ενσωμάτωσή τους στο δήμο.

Οι δημότες οι οποίοι μετανάστευσαν μετέφεραν τα ήθη και τις απόψεις τους, για διάφορα κοινωνικά θέματα, όπως θρησκεία, παιδεία, ηθική στις χώρες προορισμού

Γράφημα 6-1-9: Κατανομή πληθυσμού ανά διαμονή στη χώρα υποδοχής

Τέλος, οι δημότες που μετανάστευσαν σε άλλη χώρα θα χαρακτήριζαν τη διαμονή τους στη χώρα υποδοχής πολύ καλή .

Στις χώρες υποδοχής οι μετανάστες απολαμβάνουν τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη αλλά και οι οικογένειές τους απολαμβάνουν ένα υψηλό βιοτικό επίπεδο από τα εμβάσματα που λαμβάνουν από τους μετανάστες από τις χώρες από τις οποίες εργάζονται

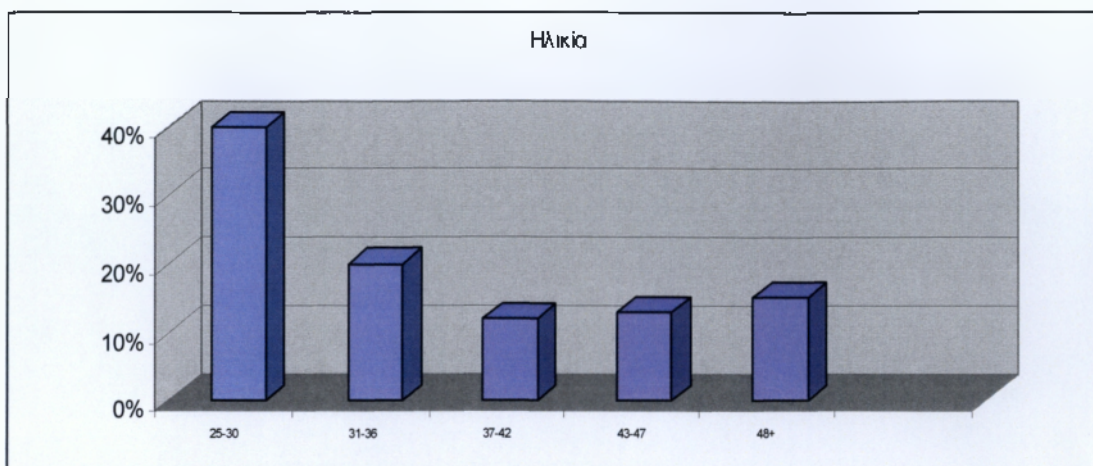
6.2. Ερωτηματολόγιο προς αλλοδαπούς μετανάστες

Ο πληθυσμός παρουσιάζει ανομοιογενή κατανομή μεταναστών ανά φύλο, αφού το ποσοστό των γυναικών υπερτερεί έναντι εκείνου των ανδρών.

Στην ερώτηση για το φύλο, το 47,6% των μεταναστών που απάντησαν ήταν άνδρες με ένα 52,4 % γυναίκες

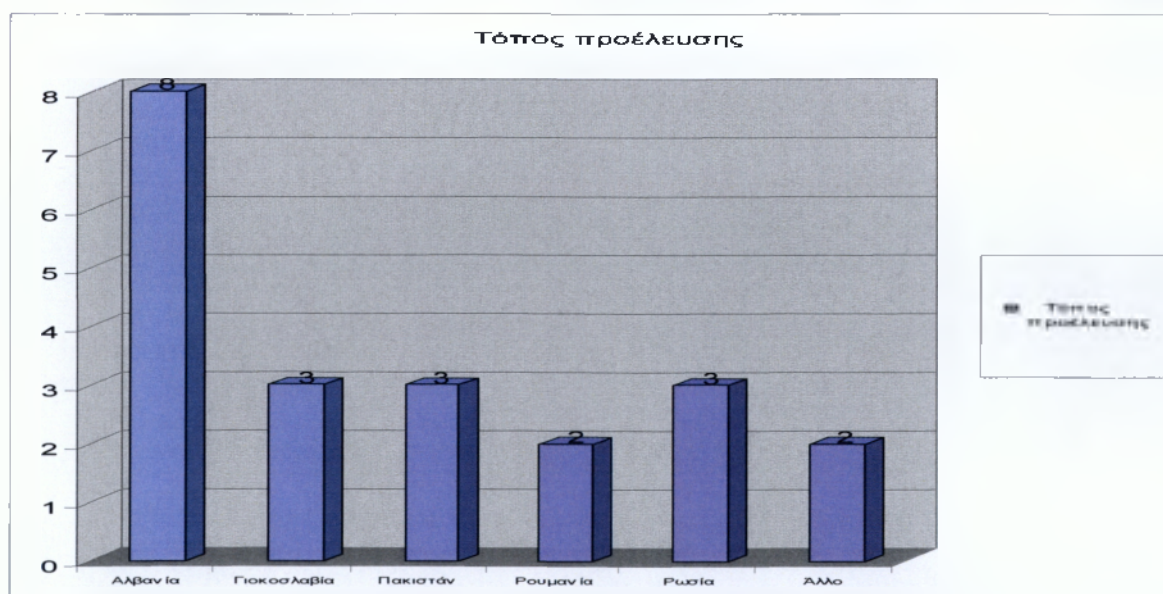

Γράφημα 6-2-1: Κατανομή πληθυσμού ανά φύλο

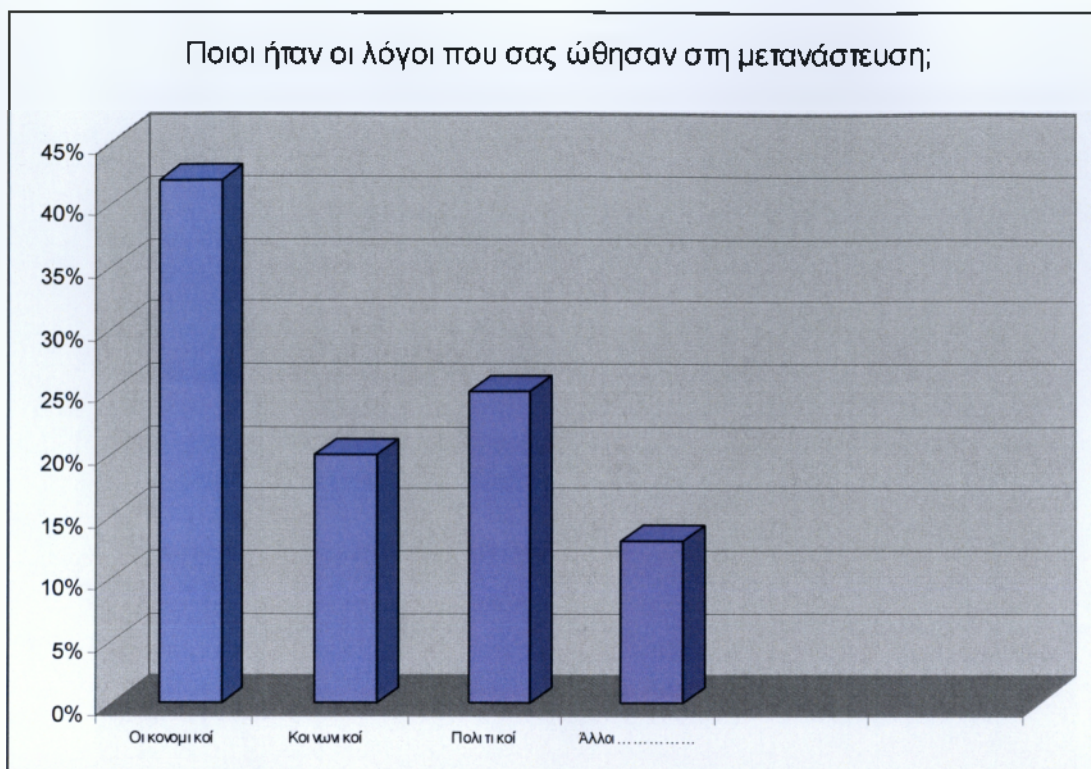
Γράφημα 6-2-2: Κατανομή πληθυσμού ανά ηλικία

Το 40% των μεταναστευτών είναι 25-30 ετών το 20% 31-36 ετών το 12% 37-42 ετών και το 13% 43-47 και πάνω από 48 ετών

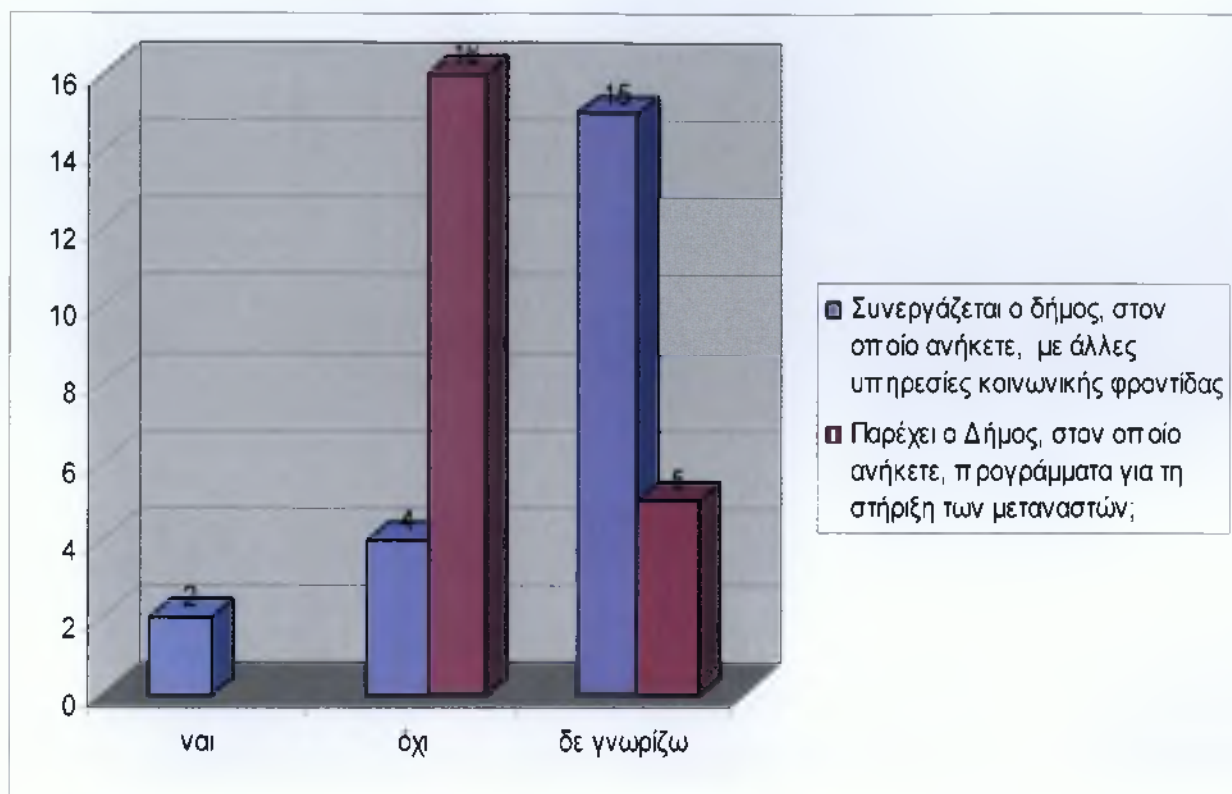
Γράφημα 6-2-3: Κατανομή πληθυσμού ανά τόπο προέλευσης

Αναφορικά με τον τόπο προέλευσης προέκυψε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό προέρχεται από την Αλβανία, αλλά υπάρχουν μετανάστες και από άλλες χώρες όπως Πακιστάν, Ρουμανία, Γιουγκοσλαβία Ρωσία

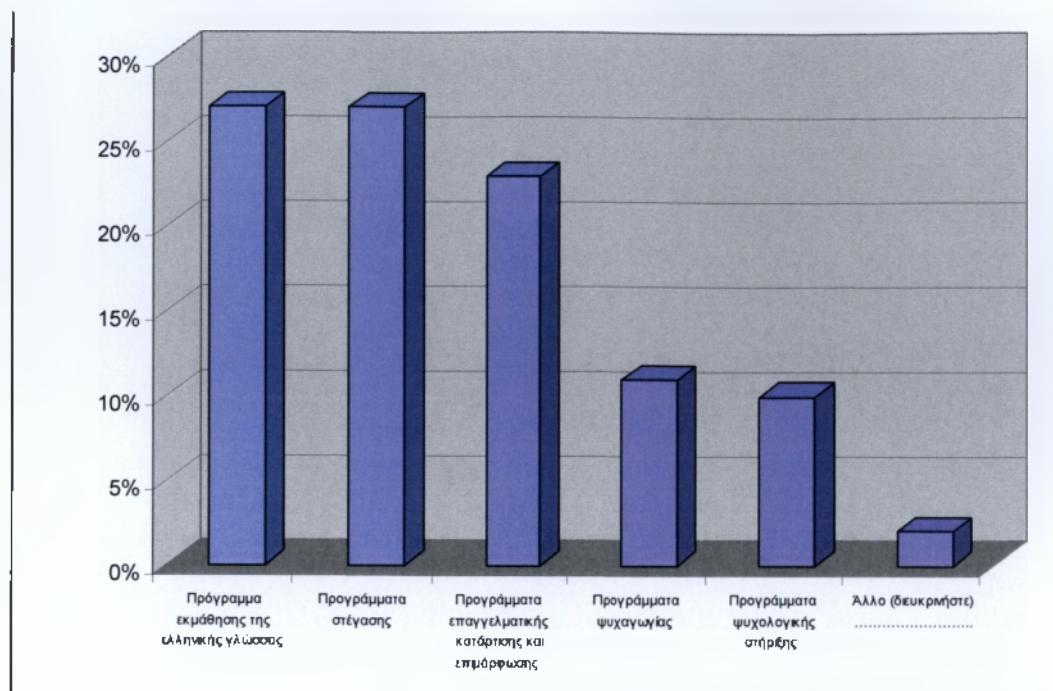
Γράφημα 6-2-4: Κατανομή πληθυσμού ανά λόγο μετανάστευσης

Το 42% των μεταναστών οφείλονταν σε οικονομικούς λόγους, το 20% σε κοινωνικούς λόγους, το 25% σε πολιτικούς και το 13% σε άλλους λόγους

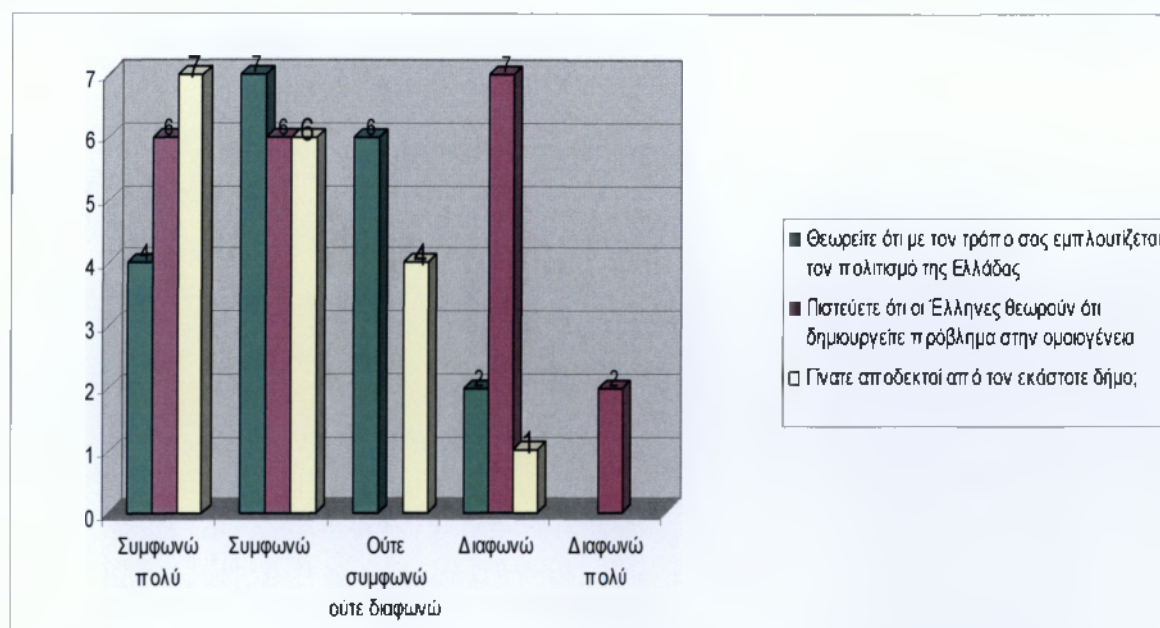
Γράφημα 6-2-5: Κατανομή πληθυσμού ανά άποψη για συνεργασία δήμου

Ο δήμος στον οποίο ανήκουν δε στηρίζει τους μετανάστες με κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα ενώ πολλοί από αυτούς δε γνωρίζουν εάν ο δήμος συνεργάζεται με άλλες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας.

Γράφημα 6-2-6: Κατανομή πληθυσμού ανά πρόγραμμα ένταξης

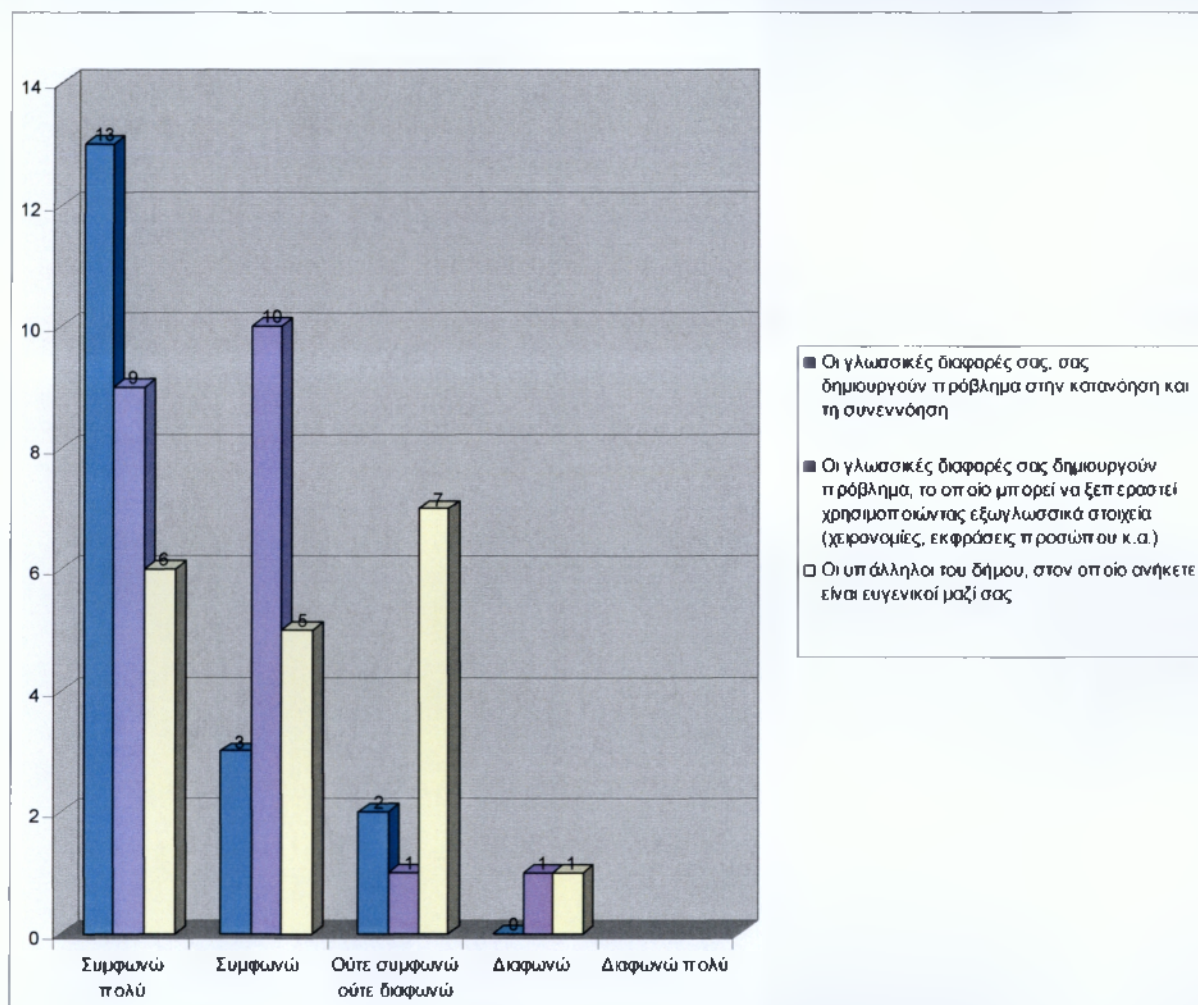
Το 27% παρακολουθεί πρόγραμμα εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας, και πρόγραμμα στέγασης, το 23% πρόγραμμα κατάρτισης και επιμόρφωσης, το 11% πρόγραμμα ψυχαγωγίας και το 10% κάποιο άλλο πρόγραμμα

Γράφημα 6-2-7: Κατανομή πληθυσμού ανά άποψη για αποδοχή μεταναστών από Έλληνες

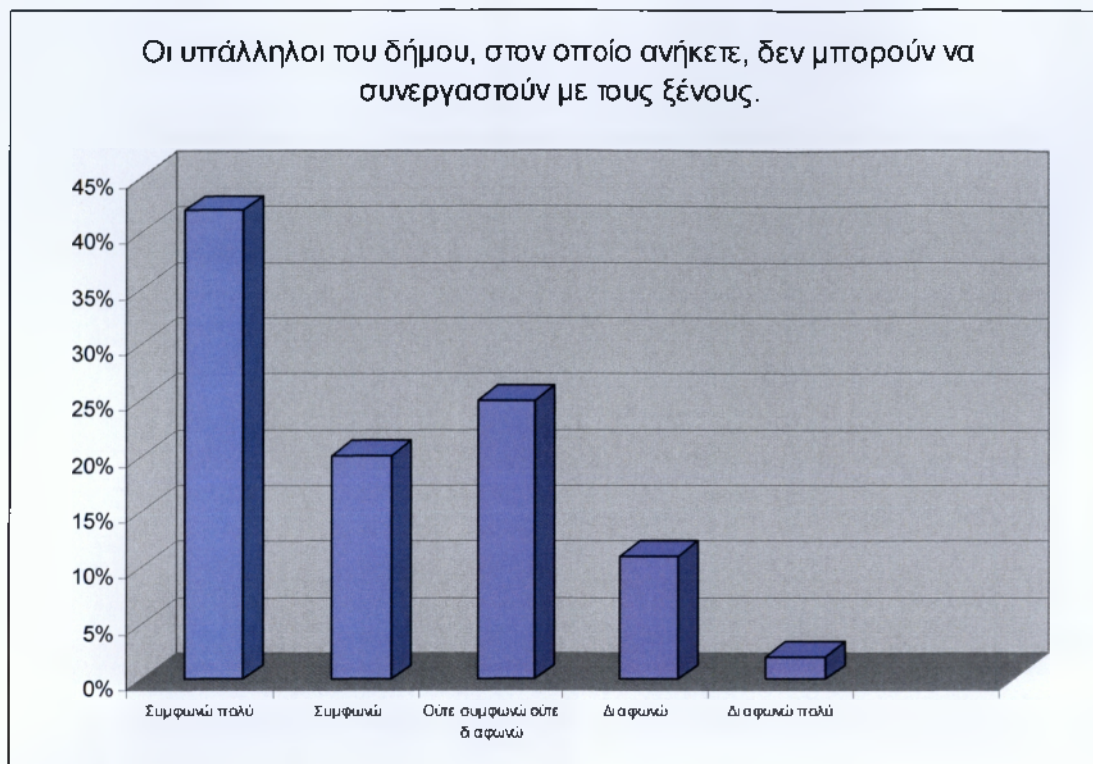
Οι μετανάστες θεωρούν ότι η παρουσία τους εμπλουτίζει τον πολιτισμό της Ελλάδος, εάν και θεωρούν ότι δημιουργούν πρόβλημα στη χώρα. Αλλά ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν ότι έχουν γίνει αποδεκτά από το δήμο τους

Γενικά οι μεταναστευτικές εισροές στις χώρες υποδοχής έχουν επιπτώσεις στο επίπεδο των αμοιβών, στη λειτουργία της αγοράς εργασίας και στην εξειδίκευση. Σε γενικές γραμμές η εργασία των μεταναστών είναι θετική για τη λειτουργία της οικονομίας όπως άλλωστε έδειξε η εμπειρία των μεταναστευτικών εισροών στις ανεπτυγμένες χώρες

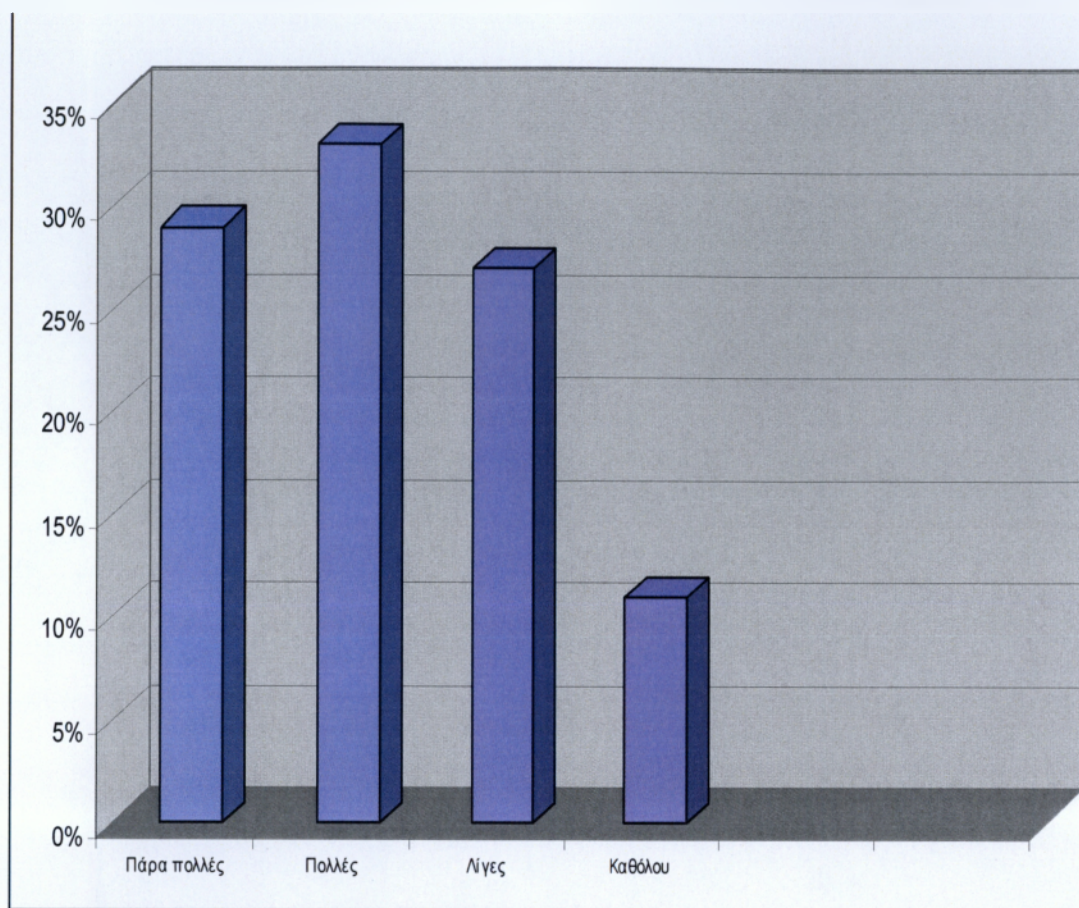
Γράφημα 6-2-8: Κατανομή πληθυσμού ανά άποψη για γλωσσικές διαφορές

Οι γλωσσικές τους διαφορές τους δημιουργούν προβλήματα, στην κατανόηση και τη συνεννόηση, αλλά μπορεί να ξεπεραστεί χρησιμοποιώντας εξωγλωσσικά στοιχεία (χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου κ.α.). Όμως οι απόψεις δίστανται εάν οι υπάλληλοι του δήμου, στον οποίο ανήκουν είναι ευγενικοί μαζί τους

Γράφημα 6-2-9: Κατανομή πληθυσμού ανά συνεργασία με το δήμο

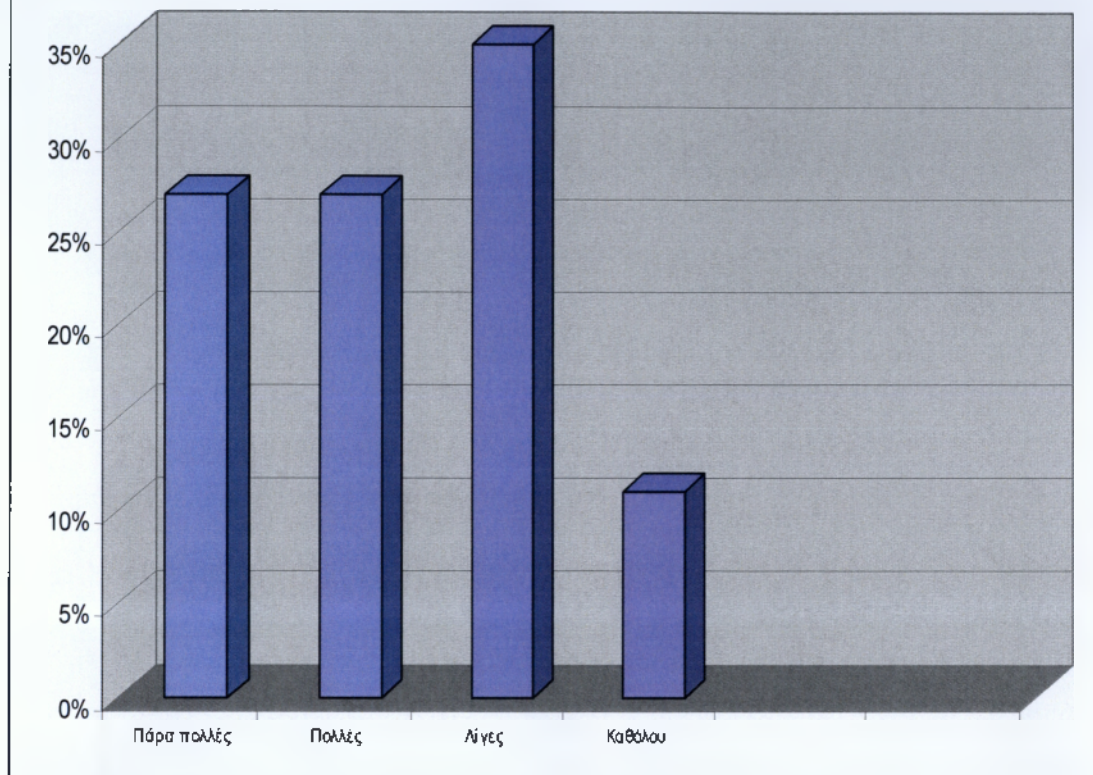
Ως προς την συνεργασία με τους υπαλλήλους του Δήμου προέκυψε ότι το 42% συμφωνεί πολύ ότι οι υπάλληλοι δε μπορούσαν να συνεργαστούν με τους ξένους, και το 20% συμφωνούσε με αυτή την άποψη μόλις το 2% διαφωνεί πολύ και το 11% διαφωνεί

Γράφημα 6-2-10: Κατανομή πληθυσμού ανά δυσκολίες

Το 29% αντιμετωπίζει πάρα πολλές δυσκολίες με τους Έλληνες, το 33% πολλές δυσκολίες το 27% λίγες και το 11% δεν αντιμετωπίζει δυσκολίες

Δυσκολεύεστε, στο να αποκτήσετε άδεια παραμονής στη χώρα;

Γράφημα 6-2-11: Κατανομή πληθυσμού ανά δυσκολία στην άδεια παραμονής

Το 27% αντιμετωπίζει πάρα πολλές δυσκολίες στην απόκτηση άδειας παραμονής στη χώρα, και το 35% αντιμετωπίζει λίγες δυσκολίες, ενώ μόλις το 11% δεν αντιμετωπίζει δυσκολίες με τους Έλληνες

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η μετανάστευση από και προς την Ελλάδα είναι μια τρέχουσα διαδικασία η οποία πραγματοποιείται εδώ και χρόνια και έχει επηρεάσει τις εξελίξεις της χώρας τον 20ο και 21ο αιώνα

Τα αίτια της μετανάστευσης είναι κυρίως οικονομικά και κοινωνικά. Συγκεκριμένα, οι περισσότεροι Έλληνες μετανάστευσαν από την Ελλάδα γιατί μετά τη δεκαετία του 50 υπήρχε στην Ελλάδα ανεργία και υποαπασχόληση του εργατικού δυναμικού της. Η αμοιβή στις χώρες προορισμού ήταν αρκετά ικανοποιητική. Υπήρχε ασφάλεια από πλευράς στέγης, ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη, οικογενειακά επιδόματα κ.α. και το βιοτικό επίπεδο στις χώρες προορισμού ήταν υψηλότερο

Ο κυριότερος λόγος όπου ώθησε τους κατοίκους του Δήμου Καμείρου (δήμους βορειοανατολικά της Ρόδου) να μεταναστεύσουν σύμφωνα με την έρευνα είναι οικονομικός. Ειδικότερα μετανάστευσαν προς αναζήτηση καλύτερης δουλειάς, βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου, και ένα καλύτερο μέλλον για τα παιδιά τους. Αντίστοιχος λόγος ώθησε τους ξένους μετανάστες να έρθουν στην Ελλάδα και να διαμείνουν στο Δήμο Καμείρου.

Η κουλτούρα των χωρών της Δ. Ευρώπης, αλλά κυρίως της Δ. Γερμανίας προσέλκυσαν κατοίκους των μεσογειακών χωρών. Αναφορικά με το Δήμο Καμείρου από την έρευνα προέκυψε ότι ο κυριότερος τόπος προορισμού των Ελλήνων απόδημων είναι η Γερμανία, μικρότερο ποσοστό έχει αποδημήσει και προς την Αμερική. Η Βόρεια Αμερική αποτέλεσε τον πόλο έλξης για μεγάλο αριθμό μεταναστών προερχόμενο από την Ευρώπη, την σύγχρονη εποχή. Οι Έλληνες μετανάστες αρχικά δεν είχαν κάποιο συγκεκριμένο προορισμό αλλά εγκαθίσταντο σε πόλεις όπου υπήρχε κάποιος φίλος τους ή συγγενής τους για να τους βοηθήσει. Εργασιακά, κάνανε όποια δουλειά μπορούσαν να βρουν. Συνήθως, οι Έλληνες εκείνης της εποχής εργάζονταν ως στιλβωτές υποδημάτων, λαντζέρηδες, εργάτες μεταλλείων, βιομηχανικοί εργάτες ή εργάτες σιδηροδρόμων. Έπειτα αφού μάζευαν χρήματα ξεκινούσαν τις δικές τους επιχειρήσεις, μικρού μεγέθους βέβαια, όπως πλυντήρια, εστιατόρια ή καταστήματα τροφίμων. Τα εστιατόρια έδειχναν να είναι η μεγαλύτερη προτίμηση τους και πέτυχαν λόγω της δημιουργίας ελληνικών κοινοτήτων.

Οι δημότες του δήμου Καμείρου, έγιναν αποδεκτοί στις χώρες προορισμού και στους δήμους υποδοχής, και επηρέαζαν τη λειτουργία τους. Βέβαια οι γλωσσικές τους διαφορές τροχοπεδούσαν την εύρυθμη ενσωμάτωσή τους. Οι γλωσσικές διαφορές των αλλοδαπών στην Ελλάδα τους δημιουργούν προβλήματα, στην κατανόηση και τη

συνεννόηση, αλλά μπορεί να ξεπεραστεί χρησιμοποιώντας εξωγλωσσικά στοιχεία (χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου κ.α.). Όμως οι απόψεις δίστανται εάν οι υπάλληλοι του δήμου, στον οποίο ανήκουν είναι ευγενικοί μαζί τους.

Η Ελλάδα έγινε επίσης και χώρα υποδοχής μεταναστών κυρίως μετά την άρση των εμποδίων ανάμεσα στις κοινωνίες της Ε.Ε. και μετά την κατάρρευση του υπαρκτού Σοσιαλισμού (Ανατολική Ευρώπη), τα αίτια της μετανάστευσης προς την Ελλάδα είναι και εδώ οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά. Επίσης από τους πολέμους και στις καταστροφές από εξωγενής επεμβάσεις (Κουρδιστάν, Ιράκ, Αφγανιστάν).

Οι αλλοδαποί που μετανάστευσαν στο Δήμο Καμείρου είναι κυρίως γυναίκες ποσοστό (52%) Οι γυναίκες αυτές προσφέρουν «βοηθητικές» υπηρεσίες, και είναι οικιακοί βοηθοί, αποκλειστικοί νοσοκόμοι για την περιποίηση αρρώστων και ηλικιωμένων, καθαρίστριες κλπ.

Κατά κύριο λόγο η χώρα υποδοχής των μεταναστών από και προς την Ελλάδα (και ειδικότερα το Δήμο Καμείρου) προσπάθησε να αφομοιώσει το αμάλγαμα φυλών, αλλά και κατά ένα μεγάλο ποσοστό τους αντιμετώπισε ως φθηνό εργατικό δυναμικό το οποίο και χρησιμοποιήθηκε για την ανάπτυξή της.

Η εισροή μεγάλου αριθμού ανειδίκευτων εργατών κυρίως Αλβανών, Πακιστανών και Ασιατών, ώθησε στα όρια της εξαθλίωσης τα χαμηλότερα στρώματα των ντόπιων Κατοίκων του Δήμου Καμείρου ανειδίκευτων και των εποχιακά εργαζομένων. Επιδεινώνεται, η θέση των νομάδων-τσιγγάνων που ασχολούνταν παραδοσιακά με τις εποχιακές εργασίες της συγκομιδής των αγροτικών προϊόντων και που τώρα σπρωχτήκαν στο κοινωνικό περιθώριο και προκειμένου να επιβιώσουν αναγκάζονται να αναπτύξουν δραστηριότητες που παραβαίνουν τους αστικούς νόμους

Κατά κύριο λόγο ο Δήμος υποδοχής δεν είχε πρόγραμμα ένταξης – στήριξης των μεταναστών αλλά ούτε συνεργαζόταν με άλλες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας. Οι μετανάστες θεωρούν ότι δημιουργούν πρόβλημα στη χώρα, και ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν ότι έχουν γίνει αποδεκτοί από το δήμο τους.

Όπως είναι ευρύτερα γνωστό και αποδεκτό, όταν η μετανάστευση είναι νόμιμη, μετατρέπει τα δημόσια έσοδα και αυξάνει τη μάζα των ετήσιων ασφαλιστικών εισφορών. Αυτές οι ευνοϊκές επιπτώσεις αυξάνουν τη φορολογία μειώνουν το δημόσιο έλλειμμα και συνακόλουθα τα επιτόκια, των οποίων η μείωση επιδρά θετικά στις επενδύσεις, στην παραγωγή και την απασχόληση. Τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της οικονομίας υποδοχής, βελτιώνοντας τις επιδόσεις της σε ορισμένους κλάδους παραγωγής, μπορεί να υπάρξουν θετικά αποτελέσματα στο εμπορικό ισοζύγιο. Εφόσον η μετανάστευση

δημιουργεί επενδυτικές ευκαιρίες στη χώρα υποδοχής, η παραγωγή θα αυξηθεί και μαζί με αυτήν και η απασχόληση των αυτοχθόνων εργαζομένων.

Βάσει των στοιχείων και μελετών που προαναφέρθηκαν, η πλειοψηφία των κατοίκων του Δήμου Καμείρου που μετανάστευσαν σε άλλες χώρες εντάχθηκε ομαλά στις εκάστοτε τοπικές κοινωνίες. Δεν μπορούμε να παραγνωρίσουμε βέβαια το γεγονός ότι οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες των χωρών υποδοχής ήταν διαφορετικές σε σχέση με τα σημερινά δεδομένα όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο αλλά και σε διεθνή κλίμακα. Ωστόσο και τα προγράμματα ένταξης– στήριξης των μεταναστών στις προαναφερθείσες χώρες (πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, πρόγραμμα στέγασης, πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και πρόγραμμα ψυχολογικής υποστήριξης), καθώς και οι υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, αποδεδειγμένα βοήθησαν ιδιαίτερα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που παρουσιάζονται συχνά σε περιπτώσεις μεγάλων μεταναστευτικών ρευμάτων προς συγκεκριμένες χώρες.

Όπως προκύπτει και από την παρούσα έρευνα, ο Δήμος Καμείρου, όπως οι περισσότεροι δήμοι ανά την Ελλάδα, δε μπορεί να αντιμετωπίσει την τόσο μεγάλη εισροή νόμιμων και κυρίως μη νόμιμων μεταναστών. Το πρόγραμμα ένταξης– στήριξης των μεταναστών (πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, πρόγραμμα στέγασης, πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και πρόγραμμα ψυχολογικής υποστήριξης) υπολειτουργεί ενώ αποδεδειγμένα δεν συνεργάζεται με άλλες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά στην ομαλή ένταξη και αφομοίωση των συγκεκριμένων ομάδων και να συμβάλλουν έτσι στην συνοχή του κοινωνικού ιστού τόσο σε γενικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Το βασικό συμπέρασμα της παρούσης έρευνας είναι η έλλειψη συγκεκριμένων προγραμμάτων υποστήριξης αλλά και ένταξης των αλλοδαπών μεταναστών στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στο δήμο Καμείρου. Αντίθετα οι Έλληνες που μετανάστευσαν μετά τη μεταπολίτευση εντάχθηκαν ομαλά στις τοπικές κοινωνίες. Το παραπάνω μας οδηγεί να προτείνουμε στο δήμο την οργάνωση κατάλληλων προγραμμάτων, τα οποία θα μπορούν να εντάξουν τους αλλοδαπούς μετανάστες στην τοπική κοινωνία. Συγκεκριμένα προτείνεται:

- ✓ Η ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους αλλοδαπούς μαθητές
- ✓ Διοργάνωση εκδηλώσεων, όπου οι αλλοδαποί μετανάστες θα ενημερώνονται για την κουλτούρα των Ελλήνων, τα ήθη και έθιμά τους αλλά και τις καθημερινές συνήθειες των κατοίκων του δήμου Καμείρου
- ✓ Η εκπαίδευση των υπαλλήλων του δήμου Καμείρου, πάνω στη διαπολιτισμική επικοινωνία, προκειμένου να καθιστούν αποτελεσματική την επικοινωνία τους με τους μετανάστες.
- ✓ Η συνεργασία του δήμου Καμείρου με τις οργανώσεις των μεταναστών για δημιουργία αμοιβαίας εμπιστοσύνης.
- ✓ Ενημερωτική εκστρατεία ενάντια στο μύθο ότι οι νόμιμοι μετανάστες ευθύνονται για την αύξηση της εγκληματικότητας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Borjas, G. (1994) "The economics of immigration", *Journal of Economic Literature* Vol. 32: 1667-1717
2. Cross, M. (1989), "Migrants and new minorities in Europe" *International Review of Comparative Public Policy* Vol. 1, 153-78
3. Fix, M. & J.S. Passel (1994) *Immigration and Immigrants: Setting the Record Straight*, Washington, D.C.: The Urban Institute
4. Frey, M. & U. Mammey (1996) *Impact of Migration in the Receiving Countries*, OIM
5. Frey, M. & U. Mammey (1996) *Impact of Migration in the Receiving Countries*, OIM
6. Frey, M. & U. Mammey (1996) *Impact of Migration in the Receiving Countries*, OIM
7. Giorgo (2002) «Μετανάστευση και αστυνομική βαρβαρότητα : ένα μάθημα χωροταξίας» Dans la même rubrique lundi 17 juin 2002.
8. INED (1991), *Cent ans d' immigration, étrangers d'hier, français d' aujourd'hui. Apport démographique, dynamique familiale et économique de l' immigration étrangère*, Travaux et Documents, Cahier no 131, PUF
9. INED (1991), *Cent ans d' immigration, étrangers d'hier, français d' aujourd'hui. Apport démographique, dynamique familiale et économique de l' immigration étrangère*, Travaux et Documents, Cahier no 131, PUF
10. INED (1991), *Cent ans d' immigration, étrangers d'hier, français d' aujourd'hui. Apport démographique, dynamique familiale et économique de l' immigration étrangère*, Travaux et Documents, Cahier no 131, PUF
11. Jayet H. (1998), «L' impact économique de l' immigration sur les pays et régions d' accueil : modeles et methodes d' analyse », Documents d' etudes DARES no 20, Ministère du Travail et des Affaires Sociales, Avril
12. Jayet H. (1998), «L' impact économique de l' immigration sur les pays et régions d' accueil : modeles et methodes d' analyse », Documents d' etudes DARES no 20, Ministère du Travail et des Affaires Sociales, Avril
13. Papademetriou, D. (1994) « The economic and labor market effects of immigration on the United States », *National Forum* Vol. 74 No. 3, 17-21,40

14. Papademetriou, D. (1994) « The economic and labor market effects of immigration on the United States », National Forum Vol. 74 No. 3, 17-21,40
15. Sarris A.H., Zografakis S. (1999), A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy, Journal of Population Economics, Vol. 12, issue 1
16. Sarris A.H., Zografakis S. (1999), A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy, Journal of Population Economics, Vol. 12, issue 1
17. US Department of Labor (1989) The Effects of Immigration on the U.S. Economy and Labor Market Immigration Policy and Research Report 1, Washington, D.C., U.S. Department of Labor
18. US Department of Labor (1989) The Effects of Immigration on the U.S. Economy and Labor Market Immigration Policy and Research Report 1, Washington, D.C., U.S. Department of Labor
19. Waldinger, R. (1996) Still the Promised City? New Immigrants and African Americans in Postindustrial New York, Cambridge: Harvard University Press
20. www.web.auth.gr.
21. Γιαννίρη Ν.(2003), «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, Ελευθεροτυπία 31/01/2003
22. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών «Απόδημοι Έλληνες», Αθήνα 1972, σελ. 123.
23. Ιατράκη Ε. (2004). *Σημειώσεις «Κοινωνικές Υπηρεσίες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση»* Ηράκλειο
24. Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής «Οικονομικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον Αγροτικό Τομέα», Αθήνα, Ιανουάριος 2005, σελ.8-12.
25. Ιωακείμογλου Η. (2004), «Οι μετανάστες και η απασχόληση», εκδ. Τεγόπουλος Α.Ε.
26. Κασιμάτη Κούλα «Μετανάστευση –Παλιννόστηση. Η προβληματική της δεύτερης γενιάς», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1984, σελ.15.
27. Κιόχος Πέτρος «Η εξωτερική μετανάστευση της χώρας μας και οι συνέπειες αυτής» στο www.digilib.lib.unipi.gr.
28. Κυριαζή Ν., 2005, *Η κοινωνιολογική Έρευνα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σελ. 17
29. Μουσσούρου Μ.Α. «Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2003, σελ.28.

30. Νόμος 3386/2005
31. Νόμος 3852/2010, Άρθρο 78, παρ. 1, Ν.
32. ΟΑΕΔ (2004) «Μετανάστες - Πρόγραμμα Κατάρτισης - ΕΡΓΟΝ ΚΕΚ - EQUAL.»
Εφημερίδα Χίου, Πε 15/1/2004
33. ΟΗΕ και Διεθνής Αμνηστία, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία – 05/01/2003
34. Παπαϊωάννου Λάζαρος «Η Παμμακεδονική Ένωση Αμερικής –Πενήντα χρόνια ζωής και δράσης», Κοζάνη 1999, σελ.35.
35. Πετράκης, Μ. (2006) *Έρευνα μάρκετινγκ. Η ερευνητική μεθοδολογία*, εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.
36. Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού στο www.sae.gr.
37. Τομαράς, Π. (2006) *Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ και την Έρευνα Αγοράς*, 3η έκδοση, αυτοέκδοση, Αθήνα.
38. Τσιούκας Γ. (2006). Αναδιοργάνωση και αναβάθμιση των υπηρεσιών των Δήμων για τους αλλοδαπούς. Ανακτημένο από:
www.ita.org.gr/.../Τοπική%20Αυτοδιοίκηση%20και%20Μετανάστευση.doc

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Ερωτηματολόγιο απόδημων Ελλήνων

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΜΕΙΡΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

Δημογραφικά

1. Φύλο

Αντρας

Γυναίκα

2. Ηλικία

25-30

31-36

37-42

43-47

48+

3. Τόπος μετανάστευσης

Γερμανία

Αυστραλία

Αμερική

Άλλού.....

4. Ποιοι ήταν οι λόγοι που σας ώθησαν στη μετανάστευση;

Οικονομικοί

Κοινωνικοί

Πολιτικοί

Άλλοι.....

5. Η χώρα υποδοχής:

Προσπάθησε να σας αφομοιώσει

Μετατράπηκε σε πολυπολιτισμική χώρα

Σας αντιμετώπισε ως φθηνό εργατικό δυναμικό

6. Γίνετε αποδεκτοί από τον εκάστοτε δήμο;

Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ

7. Επηρεάζετε τη λειτουργία του Δήμου;

Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ

8. Οι γλωσσικές διαφορές σας, σας δημιουργούσαν προβλήματα στην κατανόηση και τη συνεννόηση

Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ

9. Παρείχει ο Δήμος, στον οποίο ανήκατε προγράμματα για τη στήριξη των μεταναστών;

Ναι

Όχι

Δεν γνωρίζω

10. Αν ναι τι από τα παρακάτω;

- Πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας
- Προγράμματα στέγασης
- Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης
- Προγράμματα ψυχαγωγίας
- Προγράμματα ψυχολογικής στήριξης
- Άλλο (διευκρινίστε)

11. Συνεργάζονταν ο δήμος σας με άλλες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας;

- Ναι
- Όχι
- Δεν γνωρίζω

12. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη διαμονή σας στη χώρα υποδοχής;

- Πολύ καλή
- Καλή
- Ούτε καλή ούτε κακή
- Κακή
- Πολύ κακή

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας!

**2. Ερωτηματολόγιο προς αλλοδαπούς μετανάστες,
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΜΕΙΡΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ**

Δημογραφικά

1.Φύλο

Άντρας

Γυναίκα

2.Ηλικία

25-30

31-36

37-42

43-47

48+

3.Τόπος προέλευσης

Αλβανία

Γιουγκοσλαβία

Πακιστάν

Ρουμανία

Ρωσία

Άλλο.....

4.Ποιοι ήταν οι λόγοι που σας ώθησαν στη μετανάστευση;

Οικονομικοί

Κοινωνικοί

Πολιτικοί

Άλλο.....

5.Θεωρείτε ότι με τον τρόπο σας εμπλουτίζεται τον πολιτισμό της Ελλάδας

Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ

6.Πιστεύετε ότι οι Έλληνες θεωρούν ότι δημιουργείτε πρόβλημα στην ομοιογένεια

Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ

7.Έχετε γίνει αποδεκτοί από το δήμο, στον οποίο ανήκατε

Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ

8.Οι γλωσσικές διαφορές σας, σας δημιουργούν πρόβλημα στην κατανόηση και τη συνεννόηση

Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ

9.Οι γλωσσικές διαφορές σας δημιουργούν πρόβλημα, το οποίο μπορεί να ξεπεραστεί χρησιμοποιώντας εξωγλωσσικά στοιχεία (χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου κ.α.)

Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ

10. Οι υπάλληλοι του δήμου, στον οποίο ανήκετε είναι ευγενικοί μαζί σας

Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ

11. Οι υπάλληλοι του δήμου, στον οποίο ανήκετε, δεν μπορούν να συνεργαστούν με τους ξένους.

Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ

12. Παρέχει ο Δήμος, στον οποίο ανήκετε, προγράμματα για τη στήριξη των μεταναστών;

- Ναι
Όχι
Δεν γνωρίζω

13. Αν ναι τι από τα παρακάτω;

- Πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας
Προγράμματα στέγασης
Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης
Προγράμματα ψυχαγωγίας
Προγράμματα ψυχολογικής στήριξης
Άλλο (διευκρινίστε)

14. Συνεργάζεται ο δήμος, στον οποίο ανήκετε, με άλλες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας;

- Ναι
Όχι
Δεν γνωρίζω

15. Αντιμετωπίζετε δυσκολίες με τους Έλληνες;

Πάρα πολλές	Πολλές	Λίγες	Καθόλου

16. Δυσκολεύεστε, στο να αποκτήσετε άδεια παραμονής στη χώρα;

Πάρα πολλές	Πολλές	Λίγες	Καθόλου

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας!

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΩΝ

INED= Institut National Etudes Demographiques

- 1 Ιωακείμογλου Η.. «Οι μετανάστες και η απασχόληση», εκδ. Τεγόπουλος Α.Ε. 2004, σελ. 15.
- 2 ΟΙΠΕ και Διεθνής Αμνηστία, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία – 05/01/2003, σελ. 37
- 3 Γιαννίρη Ν. «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, Ελευθεροτυπία 31/01/2003, σελ. 8
- 4 Γιαννίρη Ν. «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, Ελευθεροτυπία 31/01/2003, σελ. 8
- 7 Φύλιας Β. Μετανάστευση : «Αίτια και συνέπειες», Σύγχρονα Θέματα, 20 (Μαρτ. Απρ.) Αθήνα, 1966, σελ. 12.
- 12 Κιόχος Πέτρος «Η εξωτερική μετανάστευση της χώρας μας και οι συνέπειες αυτής» στο www.digilib.lib.unipi.gr. 1984, τεύχος 3-4, σελ. 4
- 16 Κιόχος Πέτρος «Η εξωτερική μετανάστευση της χώρας μας και οι συνέπειες αυτής» στο www.digilib.lib.unipi.gr. 1984, τεύχος 3-4, σελ. 7
- 24 Μπαγκαβός Χ., Παπαδοπούλου Α., «Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2006, σελ. 291-353.
- 25 Sarris A.H., Zografakis S. «A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy», *Journal of Population Economics*, 1999 Vol. 12, issue 1, σελ. 36-61.
- 26 ΟΙΠΕ και Διεθνής Αμνηστία, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία – 05/01/2003, σελ. 37
- 27 US Department of Labor The Effects of Immigration on the U.S. Economy and Labor Market Immigration Policy and Research Report 1, Washington, D.C., U.S. Department of Labor. 1989 σελ. 32-36.
- 28 ΟΙΠΕ και Διεθνής Αμνηστία, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία – 05/01/2003, σελ. 37
- 29 ΟΙΠΕ και Διεθνής Αμνηστία, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία – 05/01/2003, σελ. 38
- 30 Papademetriou, D. « The economic and labor market effects of immigration on the United States », 1994 National Forum Vol. 74 No. 3, σελ. 17-21,40
- 31 Papademetriou, D. « The economic and labor market effects of immigration on the United States », 1994 National Forum Vol. 74 No. 3, σελ. 17-21,40
- 32 Jayet H. «L' impact économique de l' immigration sur les pays et regions d' accueil : modeles et methodes d' analyse », 2/4/1998 σελ. 20
- 33 Jayet H. «L' impact économique de l' immigration sur les pays et regions d' accueil : modeles et methodes d' analyse », 2/4/1998 σελ. 20
- 34 Frey, M. & U. Mammey «Impact of Migration in the Receiving Countries, OIM INED 1996 σελ. 72-75
- 35 Frey, M. & U. Mammey «Impact of Migration in the Receiving Countries», OIM INED 1996 σελ. 72-75
- 36 Fix, M. & J.S. «Passel Immigration and Immigrants: Setting the Record Straight», Washington, D.C.: The Urban Institute 1994, σελ. 25-26
- 37 Ιωακείμογλου Η. «Οι μετανάστες και η απασχόληση», εκδ. Τεγόπουλος Α.Ε. 2004, σελ. 19

38 Ιωακείμογλου Π. «Οι μετανάστες και η απασχόληση», εκδ. Τεγόπουλος Α.Ε. 2004, σελ. 25

39 Cross, M. "Migrants and new minorities in Europe" *International Review of Comparative Public Policy*, σελ. 153-155.

40 INED «Cent ans d'immigration, étrangers d'hier, français d'aujourd'hui. Apport démographique, dynamique familiale et économique de l'immigration étrangère», 1991, σελ. 131.

41 INED «Cent ans d'immigration, étrangers d'hier, français d'aujourd'hui. Apport démographique, dynamique familiale et économique de l'immigration étrangère», 1991, σελ. 131.

42 Jayet H. «L'impact économique de l'immigration sur les pays et régions d'accueil : modèles et méthodes d'analyse », 2/4/1998, σελ. 23.

43 Sarris A.H., Zografakis S. «A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy», *Journal of Population Economics*, 1999 Vol. 12, issue 1, σελ. 36-61.

44 Sarris A.H., Zografakis S. «A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy», *Journal of Population Economics*, 1999 Vol. 12, issue 1, σελ. 36-61.

45 Papademetriou, D. «The economic and labor market effects of immigration on the United States », 1994 *National Forum* Apr. 3, σελ.21,40.

46 Borjas, G. "The economics of immigration", *Journal of Economic* 1994, σελ. 1667-1717.

47 Waldinger, R. «New Immigrants and African Americans in Postindustrial New York», Cambridge: Harvard University Press 1996, σελ.125-129.

48 US Department of Labor «The Effects of Immigration on the U.S. Economy and Labor Market Immigration Policy and Research Report 1», Washington, D.C 1989, σελ. 32-36.

49 Frey, M. & U. Mammey «Impact of Migration in the Receiving Countries», OIM INED 1996 σελ. 72-75.

50 INED «Cent ans d'immigration, étrangers d'hier, français d'aujourd'hui. Apport démographique, dynamique familiale et économique de l'immigration étrangère», 1991, σελ. 135.

51 INED «Cent ans d'immigration, étrangers d'hier, français d'aujourd'hui. Apport démographique, dynamique familiale et économique de l'immigration étrangère», 1991, σελ. 135

52 Sarris A.H., Zografakis S. «A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy», *Journal of Population Economics*, 1999 , σελ. 36-61.

53 Frey, M. & U. Mammey «Impact of Migration in the Receiving Countries», OIM INED 1996 σελ. 72-75.

54 Sarris A.H., Zografakis S. «A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy», *Journal of Population Economics*, 1999, 36-61.

55 Sarris A.H., Zografakis S. «A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy», *Journal of Population Economics*, 1999, σελ. 36-61.

56 Sarris A.H., Zografakis S. «A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy», *Journal of Population Economics*, 1999, σελ. 36-61.

57 Γιαννίρη Ν.(2003), «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, *Ελευθεροτυπία* 31/01/2003, σελ.8.

58 Γιαννίρη Ν.(2003), «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, *Ελευθεροτυπία* 31/01/2003, σελ.9

59 Ιωακείμογλου Η. «Οι μετανάστες και η απασχόληση», εκδ. Τεγόπουλος Α.Ε. 2004, σελ. 20.

60 Ιωακείμογλου Η. «Οι μετανάστες και η απασχόληση», εκδ. Τεγόπουλος Α.Ε. 2004, σελ. 26.

61 ΟΑΕΔ (2004) «Μετανάστες - Πρόγραμμα Κατάρτισης - ΕΡΓΟΝ ΚΕΚ - ΕΦΥΑΔ.» *Εφημερίδα Χίου*, 15/1/2004, σελ.12

62 Γιαννίρη Ν.(2003), «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, *Ελευθεροτυπία* 31/01/2003, σελ.9.

63 Γιαννίρη Ν.(2003), «Χρυσάφι» τα ξένα χέρια, *Ελευθεροτυπία* 31/01/2003, σελ.9.

64 Ιατράκη Ε. «Κοινωνικές Υπηρεσίες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση» *Πράκλειο* 2004, σελ. 5-9.

67 Τσιούκας Γ. «Αναδιοργάνωση και αναβάθμιση των υπηρεσιών των Δήμων για τους αλλοδαπούς». Ανακτημένο από: www.ita.org.gr στις 8/10/2010.

68 Κυριαζή Ν., «Η κοινωνιολογική Έρευνα», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2005 σελ. 17.

69 Τομαράς, Π. «Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ και την Έρευνα Αγοράς», 3η έκδοση, αυτοέκδοση, Αθήνα, 2006, σελ 58-62.

70 Πετράκης, Μ. «Έρευνα μάρκετινγκ. Η ερευνητική μεθοδολογία», εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα, 2006, σελ 75-81